

Uvodnik

Vse je v povezanosti – horizontalni, vertikalni, prostorski, časovni, vzročni, čustveni, duhovni, energijski ... Tako kot so milijarde zvezd povezane z nevidno energijo v nebesni sistem. Tako kot čas v trenutkih: brez prejšnjega ni sedanjega, brez sedanjega ni prihodnjega in tako se nizajo in povezujejo v dneve, mesece, leta ...

Vse dobro nastaja v povezanosti in sodelovanju: med njima je čudovita vzajemna interakcija – enkrat je eno vzrok, drugič posledica: povezanost omogoča sodelovanje, sodelovanje ustvarja povezanost, skupaj, z roko v roki, pa navdihujeta z navdušenjem in dajeta ustvarjalno energijo.

V povezanosti in sodelovanju živi tudi naša revija Didakta – že 27 let! Na takšnih osnovah in perspektivi direktorja Rudija Zamana je bila ustanovljena tudi njena matična Založba Didakta. Ob začetku zanjo jubilejnega šolskega leta, v katerem bo praznovala svojo 30-letnico, ji iskreno čestitamo in voščimo vse najboljše tudi za naprej, ob tem pa seveda tudi njeni reviji želimo vever korak v novo šolsko leto 2018/2019 in uspešno, srečno pot!

Revija Didakta je namenjena vzgojiteljem, učiteljem, staršem in vsem, ki jim je mar prihodnost otrok in mladih, ki jih za življenje v veliki meri usposablja šola kot temeljna vzgojno-izobraževalna institucija. Nespregljivo je, da sta predpogoj za uresničevanje njenega poslanstva, od osnovne šole na

prej, in seveda tudi že vrtcev, povezanost in sodelovanje: brez njih ni medgeneracijske pretočnosti, nujne za posredovanje znanja, vedenja, spoznavnih, socialnih in čustvenih veščin, ki sooblikujejo odraščanje otroka v odgovornega in življenjsko zadovoljnega mladega človeka, brez njih ni pretoka med otroki/ učenci, učitelji, starši in drugimi deležniki.

V povezanosti in sodelovanju s slovensko šolo na njeni poti je tudi naša revija. S temi, ki se nanašajo na najrazličnejše dimenzije vzgojno-izobraževalnega področja in so zanj bodisi jedrne ali pa se s kakega splošno življenjskega vidika nanj pomembno (ali morda tudi le zanimivo) navezujejo, Didakta pomaga osvetljevati prostranost šolskega vzgojno-izobraževalnega polja in je tako s slovensko šolo v povezanosti in sodelovanju – že polnih šestindvajset let, zdaj vstopa v sedemindvajseto.

Revija Didakta nas vse tudi sama nevsiljivo vzgaja in uči povezanosti in sodelovanja – s svojim zgledom: vsa leta nastaja s sodelovanjem uredniškega odbora, urednika, piscev/ avtorjev prispevkov, marketinških in drugih sodelavcev, oblikovalca ... in obenem seveda bralcev, v rokah katerih zaživi in gre po njihovi poti z njimi v vsakdanje življenje! Ob Didakti so zrasle že številne generacije naših vzgojiteljev in vzgojiteljic, učiteljev in učiteljic – bodisi kot piscev člankov bodisi kot njihovih bralcev. In če pomislimo na vse vzgojitelje in učitelje, ki so vzgajali in poučevali naše sedanje avtorje, pisce člankov, in na novi rod v vrtcih in šolah, od osnovne naprej, ki ga vzgajajo in poučujejo učitelji in naši bralci tudi pod vplivom Didaktinih člankov, dobimo našo povezanost in sodelovanje pod krošnjo Didakte že kar monumentalno podobo.

Med avtorji, pisci Didaktinih prispevkov – samo v zadnjih petih letih, od septembra 2013

do letošnjega septembra, jih lahko naštejemo 485 –, so bodisi avtorji začetniki bodisi uveljavljeni, priznani profesorji in predavatelji. Preko avtorskih prispevkov dajejo Didakti dragoceno dodano vrednost tudi gostje intervjuvanci, mednarodno uveljavljeni domači in tuji poznavalci in ustvarjalci z različnih področij, ki so s šolo, izhajajočo iz življenja in usposabljanja za življenje, reflektivno vplivno povezana: tako na primer Niklas Gidion, znameniti ravnatelj osnovne šole Kapriole iz Freiburga in glasnik demokratične svobodne šole kot šole prihodnosti, ali legendarni slovenski psiholog dr. Hubert Požarnik, pronicljivi kritični opazovalec in spremljevalec poti slovenske šole, ustanovitelj društva Pobuda za šolo po meri človeka, ali mladi francoski filmski režiser, filmski producent in ugledni podjetnik Sébastien Aubert s tenkočutnim in zanesljivim moralnim kompasom, ...

Pogledi naših avtorjev in gostov v interaktivni povezanosti prinašajo širino in modrost, poglobljeno interdisciplinarnost v odnosu do razumevanja današnjega kompleksnega, "interdisciplinarnega", vrednotno mnogoterega sveta in življenja, naše vloge in smisla v vsakdanjem življenjskem "tukaj in zdaj": za sodelovanje v takšnem svetu nas – glede na svoje temeljno poslanstvo – vzgaja, izobražuje in usposablja ... tudi šola, zato si želimo, ob začetku novega šolskega leta še posebej, da bi v njej lahko odsevali tudi pogledi in zgledi avtorjev in gostov naše revije.

Reviji Didakta, njenim avtorjem in gostom za našo povezanost in sodelovanje najlepša hvala!

Lenka Gložančev

V avgustu 2018

ČLANKI ZA VSE ŠTIRI ETAPE IZOBRAŽEVALNE POTI

02- IZMENJAVA KOT PRIMER DOBRE PRAKSE PROGRAMA COMENIUS / Petra Kobe Tomič, prof. francoščine in učiteljica državljanske in domovinske kulture in etike	25- CENTER ZA VZGOJO, IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE VELENJE IN ŠOLSKA KNJIŽNICA / Biljana Horvat, višja fizioterapevtka in prof. defektologije	57- ORTOREKSIJA IN BIGOREKSIJA – KAJ JE TO? / Samantha Orgolič, študentka psihologije
06- IZKUŠNJA OPAZOVANJA POUKA NA OSNOVNI ŠOLI NYDAMSKOLEN IN DNEVNE RUTINE V VRTCU NYDAM BORNEHUS NA DANSKEM / Magdalena Doberšek, prof. razrednega pouka, Špela Rezar, univ. dipl. pedagoginja, Nina Škobrne, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok	30- KRIŽANKE, REBUSI IN KVIZI PRI POUKU / Katarina Vinšek, univ. dipl. prof. razrednega pouka	61- PAMETNE TABLICE IN TELEFONI PRI PREDMETU ŠPORT Z ROKO V ROKI / Vesna Pogelšek Lavrenčič, prof. športne vzgoje
12- S ŠTUDIJSKE IZMENJAVE ERASMUS+ EPTE: IZZIVI MEDKULTURNOSTI / Nika Bergant, študentka razrednega pouka	34- GOVORNI NASTOP V OSNOVNI ŠOLI IN RAZREDNA PRIREDITEV ZA STARŠE / Špela Elizabeta Soklič, mag. razrednega pouka	65- TENIS V ŠOLI – 4 KORAKI DO IZMENJAVE UDARCEV / Dr. Matjaž Stare, prof. športne vzgoje
17- KULTURNI MULTIPRAKTIK S SAŠO PAVČEK / Lara Prijatelj, dijakinja 3. letnika Gimnazije Bežigrad	40- IZRAZNI PLES V VRTCU / Tanja Kosmač Zalašček, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok in specialistka pomoči z umetnostjo	70- NEPRAVILNO OBRAČUNAVANJE STROŠKOV PREVOZA NA DELO IN Z DELA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA / Mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik
21- DILEME IN IZZIVI UČBENIŠKIH SKLADOV / Irena Brilej, univ. dipl. bibliotekarka in prof. sociologije	44- MUCA COPATARICA VZGAJA Z ZGLEDOM / Helena Virant, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok	73- MALI POLIGLOTI
	51- RAZVIJAJMO TUDI SOCIALNO-ČUSTVENO KOMPETENCO PREDŠOLSkih OTROK / Tina Polajžer, prof. slovenščine in dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok	74- PIONIRSKI DOM: TRADICIJA, MLADOSTNOST IN KVALITETA PROGRAMA ZA VSE GENERACIJE

IZMENJAVA KOT PRIMER DOBRE PRAKSE PROGRAMA COMENIUS

Petra Kobe Tomič, prof. francoščine in učiteljica državljsanske in domovinske kulture in etike,
Osnovna šola Kolezija, Ljubljana

Učenci se že v osnovni šoli lahko odločijo, kateri tuji jezik bi se želeli učiti poleg angleščine. Na Osnovni šoli Kolezija se učenci že vrsto let lahko odločajo med nemščino, francoščino in španščino. Učitelji se trudimo učencem približati tuje jezike na različne načine: preko igre, petja in recitiranja pesmi, dramskih uprizoritev, igre vlog, snemanja kratkih filmov in tudi likovnega ustvarjanja. Pri učenju tujega jezika je zanesljivo uspešen način urjenje jezika v avtentičnem okolju. S pomočjo projekta Comenius lahko to učencem učitelji tudi omogočimo. V okviru izbirnega predmeta francoščine smo se vključili v projekt, ki je ponujal izmenjavo učencev v idilični provansalski vasi.

NA LETALO NAMESTO V RAZRED

Bil je topel novembrski dan. V četrtek zvečer smo se z učenci dobili na letališču Jožeta Pučnika. Starši in učenci so bili že zbrani v veliki sprejemnici letališča. Kmalu sta prišli še kolegici in ravnateljica. Čutiti je bilo posebno vznemirjenje. Prvič se bomo skupaj z učenci namesto v šolske klopi podali z letalom v tujino. Učenci so me spraševali, kaj mislim, kakšne bodo njihove družine. Seveda sem o družinah vedela že veliko, saj so me iz šole, na katero smo bili namenjeni, o vsem obvestili. Poslali so mi fotografije učencev in njihovih družin in tudi opis značajskih lastnosti ter interesov teh učencev. V Franciji velja namreč predpis, da šola ne sme učenca peljati na izmenjavo v tujino, če družina, pri kateri bo bival, ni preverjena v vsaki najmanjši podrobnosti. Vedela sem, da so vse družine skrbno izbrane in prav nič me ni skrbelo. Tako sem lahko pomirila nekaj staršev, ki so takrat na letališču kazali pretirano skrb in zbudili strah še pri svojih otrocih. Čas je hitro tekkel, starši so se poslovili in že smo ostali samo še učenci in učitelji, skupaj z našo zvesto ravnateljico, tik pred vstopom v letalo.

Na izmenjavo smo peljali osem učencev, ki so v 9. razredu obiskovali izbirni predmet francoščino. Ti učenci so se zavedali, kaj vse lahko pridobijo s takšno izkušnjo. Torej, ne le jezikovne spretnosti, kot so govorjenje, slušno razumevanje in interakcija. Krepijo lahko tudi med-

vrstniške odnose, spoznavajo širše družbeno okolje (izven meja lastne države), se seznanijo z življenjem v drugačnem kulturnem okolju, spoznavajo francosko kulinariko in običaje ljudi v Franciji. Poleg tega lahko v dani situaciji v avtentičnem okolju primerjajo naš in francoski šolski sistem, sami v razredu preizkusijo, kaj pomenijo 50-minutne šolske ure, kakšna so šolska kosila v francoski osnovni šoli in se seznanijo s temami in predmetnikom osnovnih šol v Franciji.

ZAPLET OB PRISTANKU

Z Brnika smo odleteli na münchenško letališče, ki je znano po tem, da je eno izmed večjih evropskih letališč. Bila je že pozna ura in malo smo bili že utrujeni. Imeli smo le dobrih 15 minut za premik z enega konca letališča na drugo stran, kjer nas je čakalo letalo za Marseille. Ravnateljica je predlagala, da bi tekli, sicer našega letala ne bomo ujeli. In tako smo tekli skozi celotno münchenško letališče. Resnično zadnji trenutek smo se vkricali na letalo.

Okrog polnoči smo pristali v Marseillu. Pred pristankom smo lahko občudovali pogled z letala: luči marseillskega pristanišča in ladijske luči na morju. Zaradi močnega vetra smo nekaj minut krožili nad Marseillom. Takrat se še nismo zavedali, kaj nas čaka na marseillskem letališču. Čez nekaj minut smo vidno utrujeni že

čakali ob tekočem traku na prtljago. Trak za prtljago je obrnil že več praznih krogov. Mi pa smo kar čakali in strmeli v črni trak, ki ni kazal upanja na to, da se bo na njem prikazala tudi naša prtljaga. Marseillsko letališče je bilo že prazno. Samo še skupina dvanajstih Slovencev in Slovencev je bingljala v veliki letališki dvorani. Po hitrem posvetu z ravnateljico smo se odpravili v pisarno za potnike, ki so ostali brez prtljage. Tako so se lahko moji učenci francoščine takoj ob pristanku na francoska tla spopadli z razumevanjem besedila posebnih formularjev o izgubljeni prtljagi. Malo sem jim pomagala izpolniti formularje, v glavnem pa so vedeli, kaj morajo napisati. Ime, priimek, naslov, število kovčkov, ki jih pogrešajo, itd. Moram priznati, da se v šoli pred odhodom na pot o takšni situaciji nismo pogovarjali. Nihče ni imel rezervnih oblačil v ročni prtljagi. Malce z grenkim priokusom smo nato brez kovčkov, pa vendar živi in zdravi prispeli v našo idilično vasico Pourrières v Provansi.

Prispeli smo v našo idilično vasico Pourrières v Provansi.

Učence smo namestili pri družinah, učiteljice in ravnateljica pa smo bivale v manjšem hostlu v bližini šole. Zjutraj smo se prebudili v sončno jesensko jutro. Jesen v Provansi je še posebno lepa. Rumeno in rdeče obarvana drevesa ter staro mesto Pourrières so dajali občutek, da bo vse v najlepšem redu. Ugotovili smo, da tudi brez kovčkov lahko živimo.

Mesto Pourrières, regija Provence-Alpes-Côte d'Azur na jugovzhodu Francije

Učencem so družine pomagale in jim ponudile svoja oblačila. V hostel so nam z letališča javili, da bomo na prtljago čakali še en dan. Pa nič za to.

ŠOLA ÉCOLE PRIMAIRE JEAN AICARD IN SPOZNAVNI DAN

Prvi dan našega bivanja v Franciji je bil posvečen spoznavanju učiteljev in učencev iz drugih držav. Ob toplem sprejemu na šoli smo spoznali turške,

italijanske in francoske učitelje. Vsi smo bili dobre volje, polni veselja in navdušenja. Naši učenci so že veselo kramljali s francoskimi vrstniki. Veselilo me je, da so se lahko sporazumeli. Je že res, da so malo tudi telovadili z rokami. Vendar je namen izmenjave bil dosežen že prvi dan. Učenci so utrjevali pogovorne veščine v francoščini. Spoznavali so tujo kulturo in običaje. V resničnem tujejezičnem okolju so preizkušali in urili svoje jezikovne in sporazumevalne kompetence (Fidler 2008). V francoskih razredih med francoskimi učenci so primerjali njihov način dela z našim. Navdušeni so bili nad dejstvom, da so imeli francoski učenci majhne in lahke šolske torbe. Skoraj nobenih učbenikov ali delovnih zvezkov. Odgovore na zastavljena vprašanja so pisali kar s kredami vsak na svojo tablico, ki so jih imeli na mizah. Pri kosilu so naši učenci lahko ugotovili, da je naša slovenska hrana v šolah bolj kakovostna. Sicer so se pomfrija razveselili, vendar so se zavedali, da

se v naši šolski kuhinji pripravlja bolj zdrava hrana.

Po kosilu smo si turška, italijanska in francoska skupina učencev in učiteljev ogledali mesto Pourrières in bližnjo okolico. Zahvaljujoč zgodovinarju, ki nas je peljal skozi stari del mesta, smo izvedeli vse o nastanku mesta ter o njegovem razvoju od srednjega veka do danes. Medtem ko je deževalo, smo spili kavo v tipični domači kavarni sredi tega idiličnega mesta (na fotografiji).

Medtem ko je deževalo, smo spili kavo v tipični domači kavarni sredi tega idiličnega mesta (na fotografiji).

PREDSTAVIMO SLOVENIJO FRANCOSKIM UČENCEM

Popoldan so v šoli naši učenci predstavili Slovenijo. Vse predstavitve smo skrbno načrtovali že pred odhodom v Francijo. S tem namenom smo se pred odhodom potepali po Ljubljani ter fotografirali zanimive motive. Nato smo pri pouku tudi utrjevali besedilo, ki so ga učenci želeli povedati, govorilo pa je o našem glavnem mestu in državi nasploh (Lightbown 2006). Za učence to ni bila lahka naloga, saj takšen govorni nastop zajema veliko več znanja francoščine, kot so cilji samega učnega načrta obveznega izbirnega predmeta. Skrbno pripravljene govorne nastope so

naši učenci sedaj lahko predstavili vrstnikom v Franciji in prav lepo jih je bilo poslušati. Bili so skoraj že kot pravi avtentični govorci. Seveda so tudi francoski otroci nam predstavili Francijo in mesto Pourrières. Najbolj zabavno je bilo, ko smo francoske učence prosili, naj nam preberejo kaj v slovenskem jeziku. Imeli so seveda težave z izgovarjavo, saj se na primer črka j v francoščini izgovarja kot ž. Torej je naš mlaj za njih "mlač". Raje si ne predstavljajmo, kako so šele prebrali besedo Ljubljana. Večer so učenci preživeli z družinami, kjer so bili nastanjeni. Vsi so bili zadovoljni z izbranimi družinami. V teh nekaj dneh so stkali trdne vezi z otroki svojih nastanitvenih družin.

MARSEILLE IN CASSIS

Naslednji dan so nas francoski kolegi peljali na izlet v Marseille. Tukaj smo tudi lahko učinkovito obdelali več ciljev, ki smo si jih v projektu zadali. Med cilji projekta je bilo tudi opazovati Marseille kot pristaniško mesto za ribolov, turizem in ladijski promet ter se soočiti s posledicami pristaniškega onesnaževanja obale (Vir 1).

Med cilji projekta je bilo tudi opazovati Marseille kot pristaniško mesto za ribolov, turizem in ladijski promet.

Marseille – ribolov

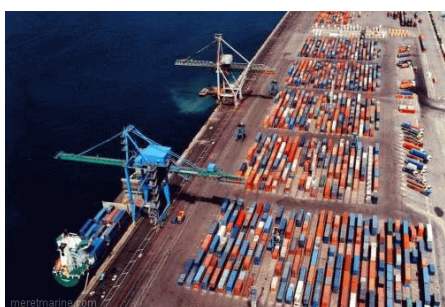
Callanques – obalni pas

Osnovna šola École Primaire Jean Aicard v Pourrièresu – igrišče pred šolo

Marseille – turizem

Marseille – transport blaga

Zanimalo nas je, kako se trajnostnega razvoja lotevajo v Franciji. Še posebej navdušujoč je bil za nas naravni park Cassis s področjem Callanques, kjer smo se poučili o flori in favni obalnega pasu Provanse.

Zanimalo nas je, kako se trajnostnega razvoja lotevajo v Franciji.

Marseille – pristaniško mesto na jugu Francije

ZADNI DAN IN VELIKA FRANCOSKA POJEDINA

V Franciji imajo navado, da ob vsaki najmanjši priložnosti pripravijo veliko dobre hrane. V šoli, kjer smo bili na izmenjavi, so se še posebej držali tega pravila. Pojedina nas je čakala sicer že prvi dan, za zadni dan pa so učitelji in starši učencev šole pripravili prav posebno presenečenje. Od doma so prinesli pripravljene francoske jedi. Na dolgi mizi so se ponujale same francoske specialitete: ratatouille, coq au vin, foie gras, cassoulet, quiche Lorraine, poulet Basquaise, med sladicami pa mousse au chocolat, tarte Tatin, tarte au citron, crème brûlée in verjetno še kaj. Resnično, takšne mize ne pozabiš nikoli. Po nagovoru njihove in tudi naše ravnateljice smo v sproščenem vzdušju jedli, pili in kramljali. Hkrati nam je bilo hudo, saj smo vedeli, da bo naslednje jutro dan slovesa.

Od doma so prinesli pripravljene francoske jedi. Na dolgi mizi so se ponujale same francoske specialitete.

Zjutraj smo se še zadnjič zbrali pred šolo. Učenci so se poslavljali od svojih francoskih vrstnikov in družin. Solzni obrazi so pričali o tem, da smo vsi skupaj na izmenjavi doživeli izjemno izkušnjo, ki jo bomo nosili v spominu celo življenje.

Priprave na izmenjavo – predstavitev Slovenije za francoske učence

ZAKLJUČEK

Program Comenius je namenjen dvigu kakovosti šolskega izobraževanja v Evropi, omogoča spoznavanje in razumevanje evropske kulturne in jezikovne raznolikosti ter pridobivanje osnovnih spretnosti in kompetenc, potrebnih za osebni razvoj mladih.

Cilj programa je izboljšanje kakovosti in povečanje obsega mobilnosti učencev in izobraževalnega osebja, izboljšanje kakovosti in povečanje obsega partnerstev med šolami, spodbujanje učenja živih tujih jezikov, podpiranje razvijanja inovativnih IKT-vsebin, povečanje kakovosti in evropske razsežnosti usposabljanja učiteljev ter izboljšanje pedagoških pristopov in šolske uprave (Vir 2).

Šola OŠ Kolezija se je vključila v Comeniusov podprogram "Večstranska šolska partnerstva", katerega namen je bil, da se v sodelovanju povežejo

vsaj po tri šole iz različnih držav na osnovi skupne teme. Projekt je trajal dve leti (2013–2015), vezan je bil na minimalno število mobilnosti (od 4 do 24 mobilnosti). Vključene države so bile Turčija, Francija, Italija, Španija, Severna Irska, Grčija in Slovenija. Skupna tema našega projekta je bila ekologija, trajnostna energija in naravna dediščina, kar je zelo aktualna tema tudi danes (Vir 3).

Izmenjava učencev v Franciji nam je preko Comeniusa omogočila bolj pester pouk, povezovanje z vrstniki, učenje tujih jezikov, potovanje, širše znanje in nove spretnosti, večjo ustvarjalnost ter spoznavanje tujih navad, običajev, kultur in drugač-

nega načina razmišljanja. Učenci so stkali nova prijateljstva in spoznali drugačen način življenja doma in v šoli. Lahko pa strnemo v treh besedah: »Vredno je bilo«.

LITERATURA

Lightbown, Patsy M., in Spada, Nina (2006) *How languages are learned. Second language learning in the classroom*. London: Oxford University Press.

Fidler, Soča (2008) Medkulturne razsežnosti tujejezikovnega pouka. V: Skela, Janez (ur.) *Učenje in poučevanje tujih jezikov na slovenskem. Pregled sodobne teorije in prakse*, str. 422–439. Ljubljana: Tangram.

Vir 1: Eco blog, Osnovna šola Kolezija, Comenius multilateral project (2013–2015). Dostopno na <http://hope-slovenia.blogspot.com/2013/11/gremo-v-francijo.html>, 4. 8. 2018.

Vir 2: Cmeplus; Podprogram Comenius – šolsko izobraževanje. Dostopno na <http://www2.cmeplus.si/vzu/comenius.html>, 4. 8. 2018.

Vir 3: HOPE Hear Our Planet Earth, Comenius multilateral project (2013–2015), Pourrières France. Dostopno na <http://hope-comenius.weebly.com/1st-mobility-france.html>, 4. 8. 2018.

IZKUŠNJA OPAZOVANJA POUKA NA OSNOVNI ŠOLI NYDAMSKOLEN IN DNEVNE RUTINE V VRTCU NYDAM BORNEHUS NA DANSKEM

Magdalena Doberšek, prof. razrednega pouka, in Špela Rezar, univ. dipl. pedagoginja, OŠ Dobje, ter Nina Škoberne, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, Vrtec Dobje

V okviru projekta Erasmus+ K1, v katerem je sodelovala tudi OŠ Dobje, smo se tri pedagoške sodelavke, dve učiteljici na osnovni šoli in vzgojiteljica v Vrtcu Dobje, udeležile opazovanja vzgojno-izobraževalnega procesa na osnovni šoli Nydamskolen in vrtcu Nydam Bornehus na Danskem. V okviru zastavljenih ciljev projekta smo želele pridobiti vpogled v obstoječi danski izobraževalni sistem in neposredno učiteljevo delo ter pridobljene strokovne izkušnje, didaktična in metodološka izobraževalna znanja, da bi primere dobre prakse lahko prenesle v svoje nadaljnje poklicno delo: želimo si, da bi se naše pridobljene izkušnje v kar največji meri izkazovale v kakovostnejšem izvajanju učnega procesa v šoli in dnevnih aktivnostih v vrtcu v okviru dnevne rutine. – V okviru projekta smo učiteljice prav tako urile svoje kompetence tujega jezika (angleščina) ter se srečale z osnovami danščine in tudi nemščine, kar je doprineslo k našemu osebnostnemu razvoju in tudi zadovoljnemu počutju.

ZA UVOD

Pedagoške sodelavke in kolegice, dve učiteljici razrednega pouka in ena vzgojiteljica, smo v okviru projekta Erasmus+ K1, v katerem je v šolskem letu 2017/2018 sodelovala tudi naša Osnovna šola Dobje (skupaj z Vrtcem Dobje), v mesecu maju pet dni gostovale na Danskem, na osnovni šoli Nydamskolen in vrtcu Nydam Bornehus v mestu Nydam: prisostvovali smo lahko pouku oz. aktivnostim otrok v vrtcu in prvih (štirih) razredih osnovne šole.

V prispevku želimo predstaviti našo pedagoško dragoceno izkušnjo opazovanja pouka in aktivnosti na eni od danskih osnovnih šol in vrtcev in ob tem, seveda le v osnovnih obrisih, podati tudi primerjavo slovenskega in danskega vzgojno-izobraževalnega procesa, kot poteka v obdobju vrtca in prvih (treh oz. štirih) razredov osnovne šole.

DANSKI IN SLOVENSKI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM

Seveda tako danski kot slovenski vzgojno-izobraževalni sistem poznata obe temeljni instituciji, tj. vrtec in osnovno šolo, vendar so med obema

sistemoma tudi pomembne razlike. Poglejmo v osnovnih obrisih.

Na Danskem

- Predšolski otroci imajo možnost neobveznega dnevnega varstva v organiziranih centrih za dnevno varstvo, med katere prištevajo jasli (za otroke od 6. meseca do 3. leta starosti), vrtece – javne in zasebne (za otroke od 3 do 5, 6 let), zasebne organizacije, družinska dnevna varstva otrok in starostno integrirane zavode (za otroke od 1 leta do 5, 6 let) (Vir: Danish Pre-school Education, 2017). Pogoj za vpis otroka v javni vrtec je starost 3 leta.

Osnovnošolsko izobraževanje na Danskem je sestavljeno iz obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razred 0), 9 obveznih razredov ter neobveznega izbirnega razreda (razred 10).

- Osnovnošolsko izobraževanje je sestavljeno iz obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razred 0), 9 obveznih razredov ter neobveznega izbirnega razreda (razred 10) (skupaj 11 razredov). Pogoj za vpis otroka v osnovno šolo je njegova starost 6 let (za razred 0, tj. za začetni, t. i. predšolski razred osnovne šole).

Pri nas

- Predšolski otroci imajo možnost neobveznega dnevnega varstva v

javnih ali zasebnih vrtcih, v katere se lahko vključijo otroci, stari 11 mesecev: vrtec otroci lahko obiskujejo do starosti 5, 6 let.

- Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno (devetletna osnovna šola) in poteka od 6. leta starosti do 15. leta starosti (1.–9. razred). Devetletna osnovna šola je razdeljena na 3 vzgojno-izobraževalna obdobja:
  - prvo: od 1. do 3. razreda,
  - drugo: od 4. do 6. razreda in
  - tretje: od 7. do 9. razreda.

Podobni cilji danskega in slovenskega osnovnošolskega vzgojno-izobraževalnega procesa

Osnovni cilj osnovnošolskega izobraževanja na Danskem je učence opremiti z znanjem in spretnostmi, ki jih bodo pripravile za nadaljnje izobraževanje, in v njih vzbuditi notranjo motivacijo za vseživljenjsko učenje (Vir: The Aims of the Folkeskole).

Tudi pri nas je cilj osnovnošolskega izobraževanja, kot navaja Zakon o osnovni šoli (2006), zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu, spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti, omogočanje osebnostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi

Prišle smo pred "našo dansko šolo".

sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe, pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje (Vir: Zakon o osnovni šoli, 2006, 2. člen).

In v čem so vendarle pomembne razlike?

Oba, slovenski in danski vzgojno-izobraževalni sistem v osnovi poudarjata iste standarde, vendar so med njima, kot je že splošno znano, tudi pomembne razlike – in prav neposredno prepoznavanje teh razlik oz. specifičnosti danskega vzgojno-izobraževalnega načina in uvid v njegov izhodiščni koncept je bil namen našega sodelovanja pri projektu izmenjave. In kaj smo v vrtcu Nydam Bornehus in osnovni šoli Nydamsskolen s pedagoško usmerjenim opazovanjem (do vključno tretjega razreda) in primerjavo videle in doživele – v čem so torej razlike med danskim in našim vzgojno-izobraževalnim načinom, med dansko in našo šolo?

Povzeto povedano bi lahko rekly, da je danska šola prijaznejša do otrok –

in to v najbolj zlahtnem, življenjsko polnem, konstruktivnem pomenu zveze "šola, prijazna do otrok" (naj pripomnimo, da ima ta besedna zveza ima pri nas nekoliko drugačno konotacijo), kar ima, to lahko zapišemo, pomembne pozitivne učinke na oblikovanje otrokove osebnosti in na njegov razvoj v smislu njegovega nadaljnega socialnega/družbenega (so)delovanja. Način razmišljanja, ki vpliva na profesionalnost in vodi ravnanje pedagogov in vzgojiteljev, namreč že v samem konceptu vzgojno-izobraževalnega pristopa izhaja iz prepričanja, da je potrebno že predšolske otroke vzgajati v duhu, da postanejo samostojni in da prevzamejo odgovornost zase, za svoje vedenje in svoja ravnanja.

V nadaljevanju bomo specifične poteze danskega vzgojno-izobraževalnega pristopa, ki smo jih lahko spoznale z metodo neposrednega opazovanja ob prisotnosti pri pouku in drugih

aktivnostih, predstavile nekoliko podrobneje.

SPECIFIČNOSTI DANSKEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Poudarimo naj, da je na Danskem pomemben temelj za osnovnošolski vzgojno-izobraževalni proces je vzpostavljen že v vrtcu, in sicer – zanimivo in za nas na prvi pogled morda celo presenetljivo! – s prosto igro, ki ji danski koncept vzgojno-izobraževalnega dela, skladno z danskim načinom življenja, pripisuje izredno velik pomen.

Poglejmo z nekaj potezami v danski vrtčevski in osnovnošolski vsakdan.

Specifičnosti dnevne rutine v vrtcu Nydam Bornehus

Izpostavile bomo tri, štiri poteze in tako opozorile na tiste vidike, ki pri nas v vrtcu največkrat povzročajo težave.

Izpostavile bomo tri, štiri poteze in tako opozorile na tiste vidike, ki pri nas v vrtcu največkrat povzročajo težave.

- Prosta igra in njen pomen

Prosta igra je prevladujoči del dnevne rutine v vrtcu. Vzgojitelji odgovornost za vsakdanja dejanja in ravnanja poskušajo v večji meri prenesti na otroke same, saj velja prepričanje, da se bo otrok na ta način največ naučil in pridobil svojo lastno izkušnjo. Kot pravijo Danci: »Otrok mora pasti, da se bo naučil pobrati«. S prosto igro z nestrukturiranim naravnim materialom pri otrocih želijo spodbuditi ustvarjalnost. V vrtcu Nydam Bornehus dovoljujejo, da otroci plezajo po drevesih, živi meji, se bosijo igrajo v blatu, so mokri in umazani, ... Na ta način ne omejujejo otroške domišljije in naravne, proste igre ter tako navajajo otroke tudi k odgovornosti za vsakdanja ravnanja in skrbijo za njihov celostni razvoj.

- Dnevni obroki in počitek/spanje

Kot zanimivost lahko izpostavimo tudi, da otroci svoje dnevne obroke prinesejo s sabo v lunch paketih in si jih sami postrežejo. Vzgojitelji

otrokom v času počitka prepuščajo možnost izbire – ali se bodo igrali ali spali – odvisno od otrokovih potreb. Za zagotovitev otrokove sproščenosti in dobrega počutja vzgojitelji vsakodnevno izvajajo jutranjo masažo.

- Starši so lahko prisotni

Starši so v danskem vrtcu lahko prisotni kadarkoli. Seveda tudi iz tega – pa tudi iz zgoraj predstavljenih potez, ki kažejo naraven pristop – izhaja sproščen in kooperativen odnos med vrtcem/vzgojitelji in starši, kar vsekakor vpliva tudi na pristnejši sodelovalni odnos med vrtcem/vzgojitelji in otroki in sproščeno, pozitivno počutje otrok v vrtcu ter tako spodbudno vpliva na njihov razvoj.

Specifičnosti vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli Nydamskolen

Koncept vzgojno-izobraževalnega pristopa, ki je za temeljno izhodišče vzpostavljen že v vrtcu, se nadaljuje in seveda nadgrajuje tudi v osnovni šoli.

- Pomen obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razreda 0) in vloga proste igre

Pomemben del obveznega predšolskega razreda je prosta igra, saj otrokom/učencem omogoča lažji prehod v 1. razred osnovnošolskega izobraževalnega sistema. Otroci se v razredu 0 na ta način postopno seznanijo s strukturo vzgojno-izobraževalnega dela v šoli in razvijajo potrebne socialne veščine (Danish Ministry of Education, 2018). Učitelji poskušajo že v tem, t. i. predšolskem razredu pri otrocih razvijati odgovornost zase in za druge, kar vpliva na razvoj medsebojnega zaupanja med učitelji in učenci in tudi med samimi učenci.

- Frontalne oblike je malo, pomen drugih oblik pouka

Poudarimo naj, da je frontalnega pouka malo, zajema samo podajanje osnovnih navodil, otroci nato delo opravljajo individualno, v dvojicah ali v skupinah (heterogenih ali homogenih). Pri tem učitelj pogosto

Sproščena drža med poukom je nekaj običajnega.

upošteva njihove želje. Otroci se pri takšnih načinih dela naučijo medsebojnega sodelovanja. Pri opravljanju aktivnosti sledijo svojemu lastnemu tempu glede na njihove sposobnosti.

- Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije

Da otrokom čim bolj približajo šolske vsebine in vzdržujejo motivacijo za delo, že v predšolskem obveznem razredu pogosto uporabljajo IKT tehnologijo.

- Prijetna, zdrava, sproščena šolska klima

Za zagotovitev zdravja, prijetne in sproščene šolske klime se dopušča in je celo zaželeno, da so učenci in učitelji v šoli bosí. Na sproščeno šolsko klimo vpliva tudi neomejevanje svobode v smislu oblik vedenja, ki so v šolah načeloma uniformirane: tako učitelju v času pouka na primer ni pomembno, kako otrok sedi – ali na stolu, na mizi ali na tleh, ali hodi po razredu ali nosi pokrivalo, kako drži svinčnik v roki, kar kaže na to, da na šoli ni uniformiranosti in – naj ob tem posebej izpostavimo – tudi ni večjih disciplinskih problemov: vlada mirno sproščena klima. Učenci se po športnih aktivnostih redno tuširajo v umivalnici, učijo jih, da so vsi enaki in da med njimi ni razlik. Že od začetka izobraževanja jih učijo empatičnega odnosa do drugih oseb in sprejemanja medsebojnih razlik.

- Več odmorov

V času pouka je otrokom zagotovljeno več odmorov, kar vpliva na večjo koncentracijo in umirjenost pri pouku. Učna ura traja 45 minut, med poukom pa so trije odmori, in sicer dva 20-minutna in en 1-urni odmor (v času kosila).

- Seznanjanje s "prihodnjimi" učitelji
Ob koncu šolskega leta učenci obveznega predšolskega razreda (razreda 0) in učenci 3. razreda spoznajo učitelje, ki jih bodo poučevali v naslednjem triletju tako, da se jim le-ti predstavijo in z njimi izvedejo nekaj šolskih ur. Na ta način učenci navežejo prve stike in tako umirjeno zakorakajo v novo šolsko leto.

- Napredovanje v višji razred
Učenci v višji razred napredujejo avtomatično. Učencem z učnimi težavami je zagotovljena ustrezna dodatna učna pomoč. Na omenjeni šoli imajo 3 oddelke s prilagojenim programom in oddelek za avtistične otroke.

- Način vrednotenja znanja do 8. razreda: evalvacija napredka služi kot smernica za posameznega učenca
Omeniti je potrebno tudi dejstvo, da danska osnovna šola ni storilnostno naravnana. Učenci do osmega razreda niso ocenjeni s številskimi ocenami. Vloga učitelja je, da otroke nauči novega znanja, ne da jih ocenjuje. Učitelji med šolskim letom in ob zaključku sicer vrednotijo napredek posameznega učenca v skladu s stopnjo in cilji posameznih predmetov. Evalvacija napredka služi kot smernica za posameznega učenca in kot orodje za nadaljnje načrtovanje in organizacijo poučevanja (Danish Ministry of Education, 2018). Na podlagi opravljenih vrednotenj prav tako opravijo pogovor s starši o otrokovem napredku in zapišejo v šolsko dokumentacijo nekaj povedi za posamezen predmet.

- Številске ocene šele v 8. razredu: 7-stopenjska lestvica
Danski osnovnošolci pridobijo številске ocene v 8. razredu. Za številsko ocenjevanje se uporablja 7-stopenjska lestvica, ki jo sestavlja pet pozitivnih ocen in dve negativni oceni, kot kaže spodnja tabela.

Ocena	Opis ocene/pomen	Ocena glede na ECTS lestvico
12	odlična izvedba	A
10	zelo dobra izvedba	B
7	dobra izvedba	C
4	dobra, ustrezna izvedba	D
02	zadostna izvedba	E
00	nezadostna izvedba	Fx
-3	nesprejemljiva izvedba	F

(Povzeto po: Danish Ministry of Education, 2018)

- Izpolnjevanje ocenjevalne lestvice počutja

Kot zanimivost lahko pri tem izpostavimo, da učenci Nydamskolen po vsaki lekciji izpolnijo ocenjevalno lestvico počutja. Učitelj s tem pridobi povratno informacijo o izvajanju svojega dela in počutju svojih učencev.

- Uporaba Kagan strategije

Vse zgoraj opisano vpliva na umirjenost učencev kot tudi učiteljev in posledično pripomore k prijetnejšemu vzdušju. Za vzpostavitvev sodelovanja in miru v razredu uporabljajo Kagan strategije. Ena od teh enostavnih, pa vendar motivacijsko močnih strategij je na primer tudi tale – pri pouku tujega jezika: učenec, ki želi komunicirati, dvigne roko in z dvignjeno

Za vzpostavitev sodelovanja in miru v razredu uporabljajo Kagan strategije.

roko hodi po razredu in "išče" sosednika; sošolec, ki se odzove, pride z dvignjeno roko k njemu in mu da "petko" (pozdrav dlan ob dlan) in v komunikaciji nato skupaj utrjujeta učno snov. Tako učitelji omogočajo, da zastavljene naloge spodbujajo skupinsko delo, komunikacijo v učilnici, krepijo zaupanje in ohranjajo zanimanje za izobraževalne vsebine (Kagan 2009). Metode dela temeljijo na razumevanju in reševanju problemov z različnih zornih kotov. V ospredju je mišljenje in razmišljanje

Učenci do osmega razreda niso ocenjeni s številskimi ocenami.

posameznika in ne pomnjenje "izobraževalnih" podatkov z različnih predmetnih področij. Vsak učenec se zaveda lastnih odgovornosti in dolžnosti. Šolska klima je zato prijetna in sproščena.

NAJ ZA SKLEP STRNEMO

Naši danski šolski dnevi na osnovni šoli Nydamskolen in v vrtcu Nydam Bornehus so bili za nas doživljajsko polna, srečna, bogata pedagoška izkušnja. V živo spremljati in neposredno opazovati vsakdanji življenjsko-delovni učno-vzgojni proces, biti kot prijateljski gost tako pristno gostoljubno, odprtih rok in srca sprejet na izmenjavo, na šoli v drugem okolju, s slovito dansko pedagoško tradicijo, je bila za nas velika, res lepa, izjemna priložnost.

Danska osnovna šola Nydamskolen živi sodelovalno, je učno in vzgojno razveseljujoča, življenjsko obetavna. Prosta igra, ki je že v vrtcu konceptualno postavljena za naravni

temelj otrokovega razvoja in naravno prepleta primarno otrokovo igrivost, navdušenje, samoiniciativno iskanje v vedoželjnem raziskovanju, veselje v ustvarjalnosti, radoživost, medsebojno povezavo in povezovanje, se v osnovni šoli zanesljivo, obetavno nadgrajuje v otrokovo sposobnost razvijanja socialnih, čustvenih in izobrazbenih kompetenc za življenje. Eden od pomembnih ciljev danske šole je namreč zdravo, dobro počutje vseh sodelujočih, predvsem seveda učencev, ki jim je tako zasnovano osnovnošolsko izobraževanje, kot smo ga v raznih elementih imele priložnost opazovati tudi me pedagoške sodelavke na izmenjavi, lahko v dragoceno popotnico za nove dni odraščanja in prihodnjega življenja.

Prosta igra, ki je že v vrtcu konceptualno postavljena za naravni temelj otrokovega razvoja, se v osnovni šoli zanesljivo, obetavno nadgrajuje v otrokovo sposobnost razvijanja socialnih, čustvenih in izobrazbenih kompetenc za življenje.

Seveda se zastavlja vprašanje: V čem je "skrivnost" takšnega koncepta danske osnovne šole z njenimi specifičnostmi, ki poleg znanja učencem kar optimalno omogočajo tudi razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc in tudi dobro počutje? Iz katerega vira izhajajo korenine koncepta danske šole? In človek se sprašuje, ali je morda prav v moči tega, na pogled neznanega, "skrivnostnega" vira uspešnost danske osnovne šole, ki vzgaja učence v samozavestne, sposobne, sodelovalno odprte in skupnosti naklonjene mlade ljudi – saj pravijo, da so Danci najsrečnejši narod na svetu.

Ni pomembno, kako učenec med poukom sedi: ali na stolu ali na mizi ali na tleh ali ...

Hygge in njegov pomen za koncept danskega šolskega sistema Danci radi in s ponosom povedo, da danski način vzgojno-izobraževalnega dela izhaja iz njihovega, danskega načina življenja in njegovega doživljanja. Hygge je filozofija, umetnost polnega, dobrega življenja po dansko, ki se nanaša na vsa področja življenja. Hygge pomeni "skupaj živeti, uživati v domačnosti". Za Dance ima veliko vrednost in je zato zanje radost preživeti prijetne trenutke z družino in prijatelji, ob mizi ali toplem kaminu skupaj prižigajo svečke, igrajo igre, dobro jedo, se sladkajo s torto in čajem in na splošno uživajo v družbi drug drugega ob prijetnem razpoloženju. To je vrlina, nanjo so ponosni. (Joelle idr. 2017, 139).

– Hygge, danski način življenja in njegovega doživljanja, je pomemben izhodiščni izvir tudi za konceptualno zasnovano danskega šolskega sistema. V tej domači danski življenjski tradiciji je torej navdihujoči temelj za dansko šolo, kar smo sodelavke na izmenjavi lahko začutile tudi v vrtcu Nydam Bornehus in osnovni šoli Nydam skolen.

Hygge, danski način življenja in njegovega doživljanja, je pomemben izhodiščni izvir tudi za konceptualno zasnovano danskega šolskega sistema.

Naj se za zaključek s hvaležnostjo pridružimo misli, zapisani v knjigi Vzgoja po dansko: Kaj eni najsrečnejših ljudi na svetu vedo o vzgoji samozavestnih in sposobnih otrok (2017):

»Dobre ekipe postanejo odlične, ko si člani zaupajo dovolj, da "jaz" zamenjajo z "mi" (Phil Jackson v Joelle, idr. 137).

Kot rečeno, sta slovenski in danski vzgojno-izobraževalni sistem v vrtcih in osnovni šoli v osnovni strukturi, sicer podobna, hkrati pa so v različnih vidikih med njima precejšnje pomembne razlike. Naj nam bo ob številnih pobudah tudi ta nas zapis o naši pedagoški izmenjavi v okviru projekta Erasmus + K1 v razmislek, kako za optimalno dobro otrok v slovenski osnovni šoli poiskati sredino in način, ki bo otrokom zagotavljal prijazno in sproščeno okolje, kjer bo otrok po svojih zmožnostih razvil svoje sposobnosti, osvojil kakovostno znanje, pridobil izobrazbene pa tudi socialne in čustvene kompetence, razvijal odgovornost zase in druge, empatični odnos do svojega bližnjega.

LITERATURA

Danish Ministry of Education (2018). *The Aims of the Folkeskole*. Dostopno na:

<http://eng.uvm.dk/primary-and-lower-secondary-education/the-folkeskole/the-aims-of-the-folkeskole>, 4. 6. 2018.

Danish Preschool Education (2017). Dostopno na:

https://en.wikipedia.org/wiki/Danish_pre-school_education, 4. 6. 2018.

Joelle, Alexander, J., Dissing, Sandhal I. (2017). *Vzgoja po dansko*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kagan, S. (2009) *Kagan Structures: A Miracle of Active Engagement*. San Clemente, CA: Kagan Publishing. *Kagan Online Magazine*, Fall/Winter. Dostopno na:

https://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/281/Kagan-Structures-A-Miracle-of-Active-Engagement, 4. 6. 2018.

Zakon o osnovni šoli (2006). Uradni list RS, št. 81/06 z dne 31. 7. 2006. Dostopno na:

<http://pisrs.si/Pisweb/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, pridobljeno 4. 6. 2018.

www.belokranjski-muzej.si

Vabljeni k ogledu razstav, na katerih boste spoznali bogato kulturno dediščino Bele krajine, njeno zgodovino in zaslužne ljudi!

METLIŠKI GRAD

razstava Življenje ljudi v Beli krajini od prazgodovine do sredine 20. stoletja

SPOMINSKA HIŠA

OTONA ŽUPANČIČA VINICA
razstava Župančič – mojster besede;
razstava Zaslužni Belokranjci

GALERIJA KAMBIČ METLIKA

razstava Donacija Kambič

S ŠTUDIJSKE IZMENJAVE ERASMUS+ EPTE: IZZIVI MEDKULTURNOSTI

Nika Bergant, študentka razrednega pouka,
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

V članku bom opisala projekt, ki je bil izveden v okviru študijske izmenjave Erasmus+ EPTE na Portugalskem, v osnovni šoli Colégio do Sardão med učenci tretjih razredov: namen projekta je bil učencem na njim primeren način predstaviti pojem medkulturnosti in jim pokazati, da nam drugačnost lahko prinese veliko pozitivnega. Pri projektu smo štiri študentke razrednega pouka iz štirih različnih držav (Nemčije, Slovaške, Portugalske, Slovenije) zaobjele različna področja, in sicer umetnost, kot sta likovno ustvarjanje in glasba, sociologijo in predmet tujega jezika, angleščine; pri tem naj poudarim tudi pomen različnih sprotnih dejavnosti, s katerimi je nastajal pomemben, tudi "konkreten" rezultat našega projekta z imenom Luko's journey: to je bila sproti nastajajoča knjiga z istoimenskim naslovom, ki preko neposredne ustvarjalnosti učencev kaže proces našega projekta.

UVOD

V letu 2016 sem se udeležila petmesečne študijske izmenjave Erasmus+ EPTE na Portugalskem, v mestu Porto, kjer sem skupaj še s tremi tujimi študentkami opravljala prakso v zasebni osnovni šoli Colégio do Sardão. Nekaj tednov smo opazovale potek dela, spoznavale učence in ostale zaposlene na šoli, nato pa smo z učenci 3. razreda izvedle projekt z naslovom Luko's journey (Lukovo potovanje): glavna tema je bila medkulturnost. Zakaj smo se odločile za ta projekt? Opazile smo namreč, da šole Colégio do Sardão ne obiskuje veliko tujih učencev, kar pomeni, da učenci nimajo stika z drugimi kulturami. Šole ne obiskujejo otroci priseljencev, poleg tega pa je šola katoliška, kar pomeni, da se otroci ne srečujejo z drugimi religijami in tudi zelo malo z drugimi kulturami. Poleg tega tudi me same nismo bile del portugalskega naroda, zato smo se odločile, da učencem na njim primeren način predstavimo temo medkulturnosti in drugačnosti ter jim damo priložnost priti v stik s to tematiko ter tako še povečati njihovo zavedanje o pomenu medkulturnosti in in sprejemanje drugačnosti.

PROJEKT LUKO'S JOURNEY

Naj najprej osvetlim namen projekta ter osnovni pojem, povezan s projektom, opredelim cilje projekta in nato v osnovnih potezah predstavim njegovo izvedbo.

Namen projekta

Toleranca in zavedanje drugačnosti je ena izmed pomembnejših kompetenc, ki jo morajo razviti že otroci. In primeren kraj za doseganje tega je predvsem šola, kjer se srečujejo otroci z različnimi navadami, ozadjem, preteklostjo ... Kot je rekel že John Locke, angleški filozof, otroci niso rojeni z določenimi vrednotami, navadami in mnenjem. Znanje in izkušnje pridobijo v kasnejšem življenju z zaznavnimi izkustvi, pod vplivom družbe, v kateri prebivajo. Tako torej je del izobrazbe tudi to, da otroke naredimo občutljive za temo drugačnosti in sprejemanja le-te in za ozaveščanje medkulturnosti kot vrednote, izhajajoče iz spoštovanja sočloveka.

Osnovni pojem, povezan s projektom: medkulturnost

Kadar govorimo o stiku dveh kultur in se pri tem rodi nekaj tretjega, takrat govorimo o interkulturnosti oziroma medkulturnosti (Lukšič Ha-

cin 1998, povz. po Skubic Ermenc 2006, 164). Ker želimo poudariti namen sodelovanja ljudi različnih izvorov, se preferira uporaba pojma interkulturnost oz. medkulturnost in ne multikulturnost. Predpona inter- (med-) namreč izraža primerjavo, konfrontacijo, izmenjavo in sodelovanje (Cushner 1998, povz. po Skubic Ermenc 2006, 164). Stik dveh kultur (in iz tega nastajajoča nova povezava), je viden na vseh področjih življenja, med drugim tudi na področju vzgoje in izobraževanja. Vendar pa velikokrat pozabimo na to komponento v izobraževanju, še posebej, če nismo v stiku z drugo kulturo in nas na to ne opominja učenec v razredu, ki prihaja iz druge države. Tudi učencem (še posebej v nižjih razredih) je velikokrat težko razviti zavedanje o. medkulturnosti in se naučiti sprejemanja drugačnosti, ki jo "prinese s sabo" sošolec iz tuje države oz. priseljenec: ti otroci so pripadniki drugačne kulture, odrasli so v drugačnih okoliščinah, njihove vrednote in prepričanja se razlikujejo od večine otrok v razredu in, nenazadnje, njihov prvi oz. materni jezik ni enak kot jezik ostalih otrok. Ravno zaradi njihove drugačnosti jih je potrebno predvsem sprejemati takšne, kot so, jih razumeti in jim dajati občutek vrednosti in pomembnosti. Medkulturna vzgoja je vezana na razumevanje kulturnih razlik in podobnosti, ki omogočajo sobivanje in sodelovanje med kulturami, pri

Skupaj še s tremi tujimi študentkami sem opravljala prakso v zasebni osnovni šoli Colégio do Sardão.

Z učenci 3. razreda smo izvedle projekt z naslovom Luko's journey: glavna tema je bila medkulturnost.

Učenci so z zanimanjem poslušali, kaj vse bomo počeli pri projektu.

Petje in ples na našo pesem o Lukovem potovanju

čemer je sobivanje razumljeno kot priložnost in ne kot problem (Cushner 1998, povz. po Skubic Ermenc 2006, 164). Prav to smo kolegice na študijski izenjadi želele s pomočjo našega projekta Luko's Journey pokazati tudi učencem 3. razreda osnovne šole Colégio do Sardão.

Cilji projekta

Za projekt Luko's journey smo sodelavke pri projektu opredelile smo naslednje cilje:

- Učenci krepijo zavest do spoštovanja drugih kultur, držav, ver, navad, jezika ..., jih sprejmejo ter se do določene meje skušajo tudi prilagoditi, poleg tega skušajo priti do zaključka, da je drugačnost lahko velika prednost in ne problem.
- Učenci razvijajo ustvarjalnost in ustvarjalno mišljenje, poleg tega pa se preizkusijo pri delu z različnimi materiali in tehnikami, preko katerih se lahko izražajo.
- Učenci razvijajo socialne veščine in skupinsko delo ter delo v parih.
- Učenci krepijo samozavest pri predstavitvi lastnih zamisli in evalvaciji del, razvijajo kritično mišljenje, poleg tega pa se naučijo spoštovati zamisli in mnenja sošolcev.
- Učenci se preko različnih aktivnosti učijo tujega jezika.

Obseg projekta

Kot že rečeno, smo projekt izvedle v tretjih razredih privatne šole Colégio do Sardão v mestu Porto. Projekt, ki je potekal v obdobju dveh mesecev, je zajel 42 otrok med 8. in 10. letom starosti.

OPIS IZVEDBE PROJEKTA

Sodelavke pri projektu smo se seveda zavedale, da izvedba projekta, glede na njegov namen in cilje (opisane zgoraj), med katerimi naj izpostavim zlasti ozaveščanje učencev o medkulturnosti kot vrednoti in razvijanje kritičnega mišljenja, zahteva tudi določeno znanje. Izboljšanje ravni znanja in tudi načina mišljenja smo želele doseči na interaktiven in medpredmetni način, zato smo v projektu povezale naslednje predmete oz. različna področja, in sicer umetnost, kot sta likovno ustvarjanje in glasba, kjer so učenci ustvarjali svoje sanjske dežele, plakate, maske za dramsko igro, skupaj smo napisali in uglasbili tudi pesem; v projektu je bila zajeta tudi sociologija, v tem smislu, da so učenci preko igre vlog ugotavljali prednosti in slabosti drugačnosti, in predmet tujega jezika, angleščine: učenci so tako utrjevali svoje dosedanje, pri pouku že pridobljeno osnovno znanje angleškega jezika, preko zgodbe in različnih

dejavnosti našega projekta pa so se naučili še osnovnih besed, vezanih na našo zgodbo (oz. jih ponovili), ter na izražanje čustev, občutkov, empatije. (Vsaj čisto osnovne izraze za izražanje empatije ob srečanju s sočlovekom, priseljencem so se naučili tudi še kakem drugem jeziku, vključenem v našo projektno zgodbo (bom opisala v nadaljevanju)). Pri opisu izvedbe projekta naj poudarim pomen ustvarjalnosti učencev v različnih sprotih dejavnostih, s katerimi je nastajal pomemben, tudi "konkreten" rezultat našega projekta: to je bila sproti nastajajoča knjiga z istoimenskim naslovom (Luko's journey). Knjiga je bila ob zaključku projekta tudi naše projektno darilo in zahvala šoli, morda bo koristila tudi kdaj v prihodnje.

Naj potek projekta predstavim nekoliko podrobneje.

- **Glavni lik projekta: kamela Luko**
Glavni lik projekta je bila kamela z imenom Luko. Luko je pripotoval iz dežele, ki se imenuje "Far far away" ali "Zelo zelo daleč". Svojo deželo je zapustil, ker je tam ostal sam. Odpravil se je namreč iskat brata, ki je rodno deželo z namenom iskanja bolj prijaznega sveta zapustil že pred njim. Med potovanjem in iskanjem

Glavni lik projekta je bila kamela z imenom Luko. Luko je pripotoval iz dežele, ki se imenuje "Far far away" ali "Zelo zelo daleč".

brata Luko sreča veliko različnih karakterjev, soočiti se mora z veliko različnimi jeziki in kulturami.

Lukova zgodba ni le zgodba o težavah priseljencev (beguncev), temveč tudi zgodba o osamljenosti, spoznavanju novih prijateljev, o "biti drugačen" in o soočanju z občutkom drugačnosti.

V zgodbi se pojavi osem različnih karakterjev (živali), vsak izmed njih ima drugačno identiteto, drugačno kulturo in jezik, vendar se kljub temu povežejo z namenom pomagati drug drugemu.

Učenci so pri projektu ves čas sodelovali z veseljem in zavzetostjo, pokazali so veliko zanimanje za spoznavanje drugih držav in kultur.

- **Pri projektu je sproti nastajala knjiga z istoimenskim naslovom: Luko's journey**

Zgodbo smo sodelavke pri projektu zasnovali odprto, saj tako daje učitelju veliko prostora za pogovor z učenci. Tudi med procesom projekta sproti nastajajoča knjiga z naslovom Luko's journey, ki je skupek ustvarjalnih likovnih izdelkov učencev ob dejav-

nostih projekta, je zasnovana tako, da jo učitelj pri pouku lahko uporabi v različnih situacijah. Predvsem pa je pomembno, pa lahko učenci na podlagi Lukove zgodbe delijo svoje izkušnje in zamisli pri soočanju z medkulturnostjo (različnimi kulturami).

- **Po poteh projekta: 7 držav, 7 skupin**

Projekt smo začele tako, da smo učence motivirale za spoznavanje drugih držav. Razdelile smo jih v 7 skupin in vsaka skupina je morala raziskati eno izmed določenih držav (Nizozemska, Nemčija, Slovaška, Portugalska, Francija, Italija, Slovenija) in nekaj njenih značilnosti. Pomagali so si lahko z različnimi knjigami iz knjižnice in spletnimi stranmi. Pred tem smo jih naučile tudi angleške izraze za vsako izmed prej omenjenih držav. Po narejeni raziskavi so učenci naredili plakat in ga predstavili ostalim v razredu.

Sledilo je ustvarjanje risb držav, ki smo jih kasneje porabili za ozadja

strani v knjigi. Pri ustvarjanju risb smo učence razdelile v pare in tako so si izbrali eno izmed držav ter naslikali pokrajino in tipične značilnosti, ki jih spominjajo na izbrano državo. Tako so učenci spoznali in se zavedli različnosti kultur znotraj Evrope. To jim je bilo v pomoč kasneje pri razumevanju zgodbe Luko's journey.

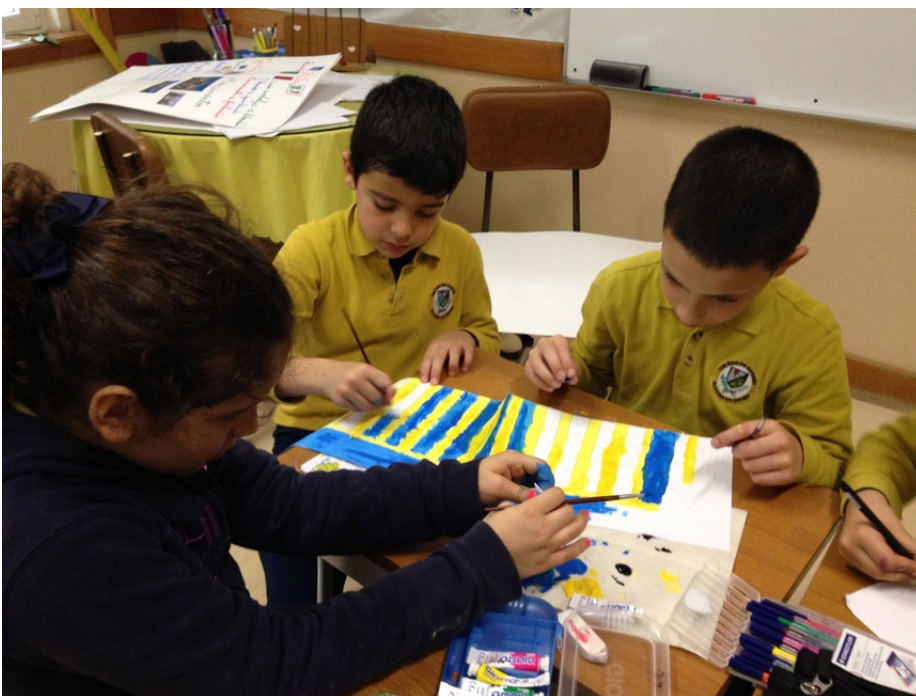
- **Dinamično učenje/spoznavanje tujih jezikov – angleščina in kakšna beseda tudi v ...**

Vsaka skupina je morala raziskati eno izmed določenih držav (Nizozemska, Nemčija, Slovaška, Portugalska, Francija, Italija, Slovenija) in nekaj njenih značilnosti.

Projekt je potekal v angleščini. Tako so učenci neposredno utrjevali svoje dosedanje, pri pouku že pridobljeno osnovno znanje angleškega jezika; če pa so se kdaj pokazale težave v razumevanju, so

učencem v zanje domačem, portugalskem jeziku pomagali sodelavka pri projektu, ki je bila Portugalka, in tudi njihova "domača", razredna učiteljica.

V projekt smo sodelavke vpeljale dinamično učenje tujega jezika. Učencem smo zgodbo Luko's journey v angleškem jeziku najprej zaigrale. Za lažje razumevanje smo uporabljale veliko telesne govorice in pripomočkov. Po odigrani zgodbi smo vzgojno-izobraževalno delo načrtovali na podlagi Bloomove taksonomije. Z različnimi vprašanji smo preverile znanje, nato pa smo preko različnih aktivnosti še dodatno preverile razumevanje zgodbe. Tako so se preko zgodbe in različnih dejavnosti učenci naučili oz. ponovili nekaj angleških besed, v osnovi vezanih na našo zgodbo, tj. izraze za živali, ki nastopajo v zgodbi, in izraze za prevozna sredstva, ki so jih uporabili Luko in njegovi prijatelji. Razumevanje smo preverile tudi s pomočjo elektronske igre Kahoot quiz, ki smo jo zasnovali prav za našo zgodbo. Glede na namen projekta so se učenci naučili tudi nekaj angleških izrazov za osnovne pojme, vezane na medkulturnost, tj. izraze

Učenci so v parih slikali pokrajine držav.

za čustva, občutke, za izražanje empatije: spoznavanje in učenje teh izrazov smo uvedle na stopnji analize, preko pogovora o tem, kako so se počutile živali v določenih delih zgodbe.

Poleg angleščine, ki so jo vsaj v osnovi učenci že nekaj znali, pa so se pri projektu na novo seznanili tudi z nekaj drugimi jeziki – seveda le v čisto najosnovnejši stopnji, ki omogoča pozdrav in izraz empatičnega občutja do sočloveka: v jezikih zanje tujih držav, po katerih je potoval Luko, torej v nemščini, nizozemščini, francoščini, slovaščini, italijanščini in slovenščini so se naučili povedati pozdrav Živjo! in stavek Tukaj nisi sam (portugalsko: Olá! Aqui não estás sozinho.).

V jezikih zanje tujih držav, po katerih je potoval Luko, so se naučili povedati pozdrav Živjo!

Lastno ustvarjanje učencev: igra vlog, petje, ples

Učenci so dele in elemente zgodbe v procesu projekta povezovali v novo celoto tako, da so se razdelili v manjše skupine, dobili maske živali in odigrali igro vlog. Razmisliti in dogovoriti so se morali, kako bi se lahko zgodba še drugače končala. Pred začetkom te dejavnosti smo jim zgodbo ponovno prebrale, vendar tokrat brez konca. Tako so obnovili dogajanje, kar jim je olajšalo razmišljanje o drugačnem zaključku.

Učence smo naučile zapeti tudi pesem, ki smo jo napisale na podlagi zgodbe, nato pa še uglasbile. Skupaj z učenci pa smo sestavili še ples.

Individualno likovno ustvarjanje: vsak učenec oblikuje svojo sanjsko deželo

Sledil je del projekta povezan z likovno umetnostjo, kjer so učenci v notranjosti prazne škatle z različnimi materiali in tehnikami oblikovali svoje sanjske dežele. Uro smo začele z vodeno imaginacijo, ki je učence vodila do razmišljanja o deželi, ki bi bila za njih najboljša, nato pa so se lotili dela.

Izdelava zemljevida s povezavo vseh sanjskih dežel

Po končanem ustvarjanju smo učence razdelile v manjše skupine. Skupaj so naredili zemljevid, na katerem so vse svoje sanjske dežele povezali med sabo. Poleg tega so morali opisati ljudi in pokrajino in pa navesti vrednote, ki so ključnega pomena v vsaki izmed držav. Na koncu smo vse plakate zemljevidov povezali skupaj v zemljevid "celega njihovega sveta".

Socialna igra: prebivalci dveh popolnoma različnih držav

Zadnja faza našega projekta je bila socialna igra, pri kateri smo učence razdelili v dve skupini. Ti dve skupini sta ponazarjali prebivalce dveh popolnoma različnih držav, ki so jih učenci na začetku tudi poimenovali.

Vsaka skupina je dobila individualna navodila obnašanja. Pomemben podatek je, da so si bila navodila ene in druge skupine popolnoma različna, na primer prebivalci prve države ne dovoljujejo osebnega kontakta, prebivalci druge države pa vedno, ko se pogovarjajo z drugo osebo položijo eno roko na sogovornikovo ramo.

Ko smo učencem razložile navodila, smo jim razdelile tudi bonbone, s katerimi so morali trgovati s prebivalci druge države. Kmalu so ugotovili, da to ni mogoče, če vsaka skupina teži k svojemu načinu obnašanja.

Za zaključek projekta: pogovor, zaključna dodelava knjige Luko's journey

Namen našega projekta je bil ozaveščanje učencev o pomenu medkulturnosti kot vrednote. Ob različnih dejavnostih, ki smo jih sodelavke pripravile za potek projekta,

Slikanje pokrajine, ki bodo kasneje postale knjižne strani.

smo se z učenci tudi veliko pogovarjale – o naših občutkih, o našem odnosu do tujega, drugačnega, o sprejemanju drugačnega načina življenja, o prilagajanju, o spoštovanju različnosti držav, jezikov, kultur. – Tako je bil pogovor pomemben element projekta tudi ob njegovem zaključku: preko pogovora smo prišli do rešitve in zaključne ugotovitve, da bi se vsak moral malo prilagoditi in sprejeti drugačen način obnašanja. – In oblikovali smo tudi tale naš sklep: Isto pravilo tako velja tudi v razredu in v različnih situacijah našega vsakdanjega življenja.

Medkulturna družba je namreč odprta za vzpostavljanje odnosov med večino in manjšino, prizadeva si za aktivno strpnost in enakopravne odnose: gre za proces, ki omogoča enakopravnejši položaj manjšinskih skupin in stremi k reševanju problemov sobivanja med različnimi skupinami ljudi z aktivno komunikacijo. Posameznik ima možnost, da iz vsake kulture izbere najboljšo, kar mu posamezna kultura ali narodnost lahko ponudita, cilj pa je v razvijanju skupnih vrednot. Medsebojne izmenjave različnih skupin pripomo-

rejo h kulturnemu bogatenju celotne družbe. Cilj take vzgoje je v iskanju podobnosti, ki povezujejo ljudi, ne le v poudarjanju različnosti (Vir 1).

Prav posebnega navdušenja učencev je bila ob zaključku projekta deležna "njihova" sproti nastajajoča knjiga Luko's journey, ki je bila zdaj dokončno izdelana.

na katerega so učenci s flomastri označili pot, po kateri je potoval Luko. Sprejeli in ponotranjili so njeno glavno misel: Olá! Aqui não estás sozinho! (Živjo! Tukaj nisi sam!)

Knjiga je bila za vse nas, posebej pa še za učence, vključene v projekt, dragocena ustvarjalna priča našega skupnega učenja medkulturnosti in z veseljem smo jo poklonili vodstvu šole v zahvalo za možnost in podporo pri naši izvedbi tega projekta.

ZAKLJUČNE MISLI

Namen projekta z naslovom Luko's journey (Lukovo potovanje), katerega osnovna tema je bila medkulturnost, ki sem ga skupaj s še tremi kolegicami študentkami izvedla v času študijske izmenjave na Portu-

galskem, na osnovni šoli Colégio do Sardão, je bil dosežen. Učenci so pri projektu z veseljem in zanimanjem sodelovali. Prav tako so nam bili v veliko pomoč njihovi razredni učitelji, ki so nam pomagali predvsem pri jezikovnih preprekah. Učenci so preko različnih dinamičnih aktivnosti spoznali pojem medkulturnosti in prišli do zaključka, da je drugačnost lahko zelo zanimiva in da jo je potrebno spoštovati. Poleg tega jim je bila velika motivacija ustvarjanje med projektom sproti nastajajoče knjige, ki so jo na koncu s ponosom predstavili ostalim učencem na šoli ter povedali, kaj vse so se naučili povedati v tujih jezikih.

Tudi študentke smo pridobile veliko uporabnih izkušenj pri izvajanju projekta in učenju tujejezičnih otrok, katerih jezika nismo obvladale. Z dejavnostmi smo se skušale čim bolj približati otrokom in doseči cilje, ki smo si jih zastavile: menim, da nam je v veliki meri uspelo.

LITERATURA
Skubic Ermenc, K. (2006) Slovenska šola z druge strani. *Sodobna pedagogika*, let. 57 (123): 150–167.

LITERATURA

Vir 1: *Medkulturna vzgoja v šoli: izhodišča in smernice*. (2013) Dostopno na <http://eduka-itaslo.eu/uploads/analize/uploadsanalize18.pdf>, 24. 6. 2018.

Če slučajno še ne veš.

ČE SLUČAJNO ŠE NE VEŠ:
intelektualna lastnina tudi za šole
april 2018 - marec 2019

BISTRA PRI VRHNIKI
www.tms.si

TMS
TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE

IN CASE YOU DIDN'T KNOW

Če slučajno še ne veš.

KULTURNI MULTIPRAKTIK S SAŠO PAVČEK

Lara Prijatelj, dijakinja 3. letnika gimnazije,
program Mednarodna matura, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana

Na Gimnaziji Bežigrad vsako leto organiziramo kulturni dogodek z imenom Kulturni multipraktik. V šolskem letu 2017/2018 se je na naše povabilo na pogovor odzvala tudi znana slovenska igralka Saša Pavček. V spodnjem besedilu predstavljam njene misli, ideje in sporočila, ki sem jih iz nje izvabila in se dotikajo njenega življenja in ustvarjanja. Spregovorili sva tudi o izobraževanju mladega človeka in begu možganov.

ZA UVOD: O NAŠI GIMNAZIJI

Vsako leto na Gimnaziji Bežigrad poteka Kulturni multipraktik, dogodek, na katerega dijaki v imenu šole povabijo umetnike in kulturne ustvarjalce z različnih področij. Namen tega dogodka je v živo spoznati presežke v slovenski družbi z različnih področij kulturnega udejstvovanja, za dijake voditelj je dogodek (samo)preizkus in predstavitev njihovih organizacijskih in komunikacijskih veščin ter poznavanja določenega področja, za druge dijake in udeležence pa doživetje kulturnega dogodka in evalvacija njegovih različnih dimenzij in še marsikaj. Na letošnjem Kulturnem multipraktiku, 20. marca 2018, so potekali pogovori z igralci, režiserjem, oblikovalko stekla, dramaturgom in prevajalcem ter direktorjem fotografije.

Gimnazija Bežigrad predstavlja institucijo presežka, ki svojo pozicijo vsako leto potrjuje skozi različne kazalnike. Eden ključnih in reprezentativnih kazalnikov njene kakovosti in uspešnosti so zagotovo vsakoletni odlični rezultati mature z visokim številom zlatih/diamantnih maturantov, vsekakor pa tudi uveljavljeni program Mednarodna matura, ki ga šola poleg rednega gimnazijskega programa izvaja že vrsto let. Namen mojega prispevka seveda ni raziskovati razlogov, ki pripeljejo do odlične pozicije naše gimnazije, so pa zagotovo tudi prireditve, kot je Kulturni multipraktik, del te zgodbe, saj izkazujejo najvišje standarde slovenskega srednješolskega izobraževanja. Sam koncept te prireditve in organizacije že terja pomembno

pozicijo šolske ustanove, ki nam dijakom omogoča nagovarjanje in povabilo uveljavljenih govornikov in visokih gostov, da nastopijo na prireditvi.

Gre za goste, ki so znane medijske oz. družbene osebnosti, ob tem pa so, glede na njihovo delo in vlogo, tudi zelo zavzeti, "zasedeni". Njihovo sprejetje povabila je za dijaka velikanski kompliment in v naslednjem trenutku zanj tudi velika odgovornost, saj na prireditvi dijak z gostom opravi pogovor. Kljub temu da gre za dijake, ki predstavljajo uspešne posameznike, tovrstna naloga ni enostavna.

Imeti dostop do pomembnih, zanimivih in uspešnih gostov ter pripraviti in voditi pogovor z njimi je za dijaka prvi izziv. Koncept prireditve pa terja še nekaj več, saj se na prireditvi, ki poteka v več prostorih gimnazije, hkrati, ob istem času zvrsti več pogovorov: sogovornik mora biti zanimiv tudi za dijake, da čimbolj pritegne njihov interes, kar se kaže v številu potrjenih vstopnic za posamezen konkretni nastop. Tako si v resnici naenkrat konkurira večje število dijakov s svojimi gosti.

KULTURNI MULTIPRAKTIK S SAŠO PAVČEK

V pričujoči predstavitvi so ujeti zame dragoceni trenutki interakcije med menoj in mojo gostjo ter občinstvom. Moja gostja je bila igralka Saša Pavček, ki se je na moje povabilo z veseljem odzvala.

Pogovor želim predstaviti čimbolj

nazorno in celovito, prav tako tudi priprave nanj. Vprašanje, ki se na začetku postavlja kar samo od sebe, je vprašanje razloga za izbor te osebnosti in kako je bil vzpostavljen prvi stik z njo.

Torej: zakaj ravno igralka Saša Pavček?

Sama sem več let obiskovala Mladinsko gledališče Svoboda Trbovlje pod mentorstvom gospe Nande Guček in sem v tem gledališču tudi aktivno sodelovala. Igrala sem različne vloge in se za svoje nastope zelo aktivno pripravljala. Vedno sem se spraševala, kako to počnejo najboljši: ena od njih je zagotovo slovenska igralka Saša Pavček. Naključje je hotelo, da sem gospo Sašo Pavček osebno spoznala v 7. razredu osnovne šole in v najinem pogovoru se je stkala vez, ki mi je omogočila pristen stik z njo. Naj ob tem zapišem tudi, da sem prepričana, da je s tako odprto osebo, kot je gospa Saša Pavček, mogoče vzpostaviti stik tudi na kak drug način, saj njena predanost gledališču in igri ter ljubezen do mladih odpirata neskončne možnosti vzpostavljanja stikov z njo.

Uvodna predstavitev gostje

Svojo spoštovano gostjo na Kulturnem multipraktiku sem predstavila z naslednjimi besedami: »Danes je z nami gostja, ki je na odru nastopila že v gimnazijskih letih, igrala je v ljubljanskem Pionirskem domu in Šentjakobskem gledališču. Njena umetniška pot se je nadaljevala na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, kjer je leta 1983 tudi diplomirala. V svoj ustvarjalni opus

lahko šteje veliko dramskih del, dramskih likov, nastopala je na televiziji, v filmih in nadaljevanjih. Je tudi dobitnica več nagrad, nazadnje, leta 2017, je prejela nagrado Borštnikov prstan. – Pisateljica, igralka, pesnica in profesorica na AGRFT: z nami je gospa Saša Pavček.»

Gospa Saša Pavček se je zahvalila za povabilo in povedala, da jo zelo veseli, da je med nami. Povedala je, da se bova dotaknili tem, ki so za nas mlade zanimive in privlačne.

Iz njenega življenja ... otroštvo ...

Na začetku sva se osredotočili na njeno otroštvo in spomine nanj. Rodila se je v Ljubljani, stari starši pa so bili s Primorske.

Otroštvo je preživela na Krasu pri noni in nonu in od tam izvira njena ljubezen do narečij. Na

sploh ima rada slovenski jezik v vseh njegovih prvinah. Zelo ji je drago, ko posluša nekoga, ki govori v svojem domačem narečju: prvič zato, ker so to drugačne melodije, drugače se sliši in tudi njegova osebnost drugače zažari. Na njeno ustvarjanje je imela Primorska, primorsko narečje in pokrajina pomemben vpliv.

Ob tem nam je gospa Saša Pavček zaigrala kratek odlomek iz monokomedije *Al' en al'dva?*, ki jo je v primorskem narečju napisala za svojega prijatelja, igralca Aleša Valiča (ki je bil, med drugim, tudi dijak Gimnazije Bežigrad). Monokomedija je leta 2004 dobila mednarodno literarno nagrado Umberto Saba.

Piše tudi pravljice in radijske igre

Ob brskanju po njeni literaturi se me je dotaknila posebna pravljica za otroke. Gospa Saša Pavček piše namreč tudi pravljice in radijske igre. Ta njena pravljica, ki jo je tudi prinesla tudi s seboj na pogovor, ima naslov *Zakaj je polje jezero*. Govori o skrivnosti Cerkniškega jezera. Navdih za to pravljico ji je dala

Otroštvo je preživela na Krasu pri noni in nonu in od tam izvira njena ljubezen do narečij.

Ta njena pravljica ima naslov *Zakaj je polje jezero*.

pravljčarka in pevka, ki stanuje ob Cerkniškem jezeru, Ljuba Jenček. Sleđnja je naredila knjigo, kjer je zbrala narodno blago in različne pravljice. Gospo Pavček je prosila, da zapiše spremno besedo. In ker je Saša Pavček vedno vesela takšnih spodbud, saj jo le-te, kot pravi, prisilijo, da o nečem premišljuje, se je odločila, da nekaj napiše tudi sama.

Nato se je spomnila še svojega otroštva, kako je hodila ob jezero. Kot majhni deklici se ji je zdelo zelo ne navadno, kako enkrat jezero je in ga spet drugič zmanjka. Ugotovila je, da lahko ta spomin na otroštvo, ki ga je doživljala, začuti v tej pravljici.

Pravljica govori o deklici, ki je zelo občutljiva na krivice, ki se dogajajo v življenju različnim ljudem. Zlasti občutljiva je na socialne krivice. Deklica v pravljici neprestano joka zaradi krivice, ki se dogajajo na svetu, starši pa ji neprestano govorijo, naj že preneha jokati, saj se svet ne bo spremenil. Iz njenih solz tako nastane Cerkniško jezero. Ko deklica sreča svojega princa, sončnega fanta, ki ga preženejo s sončne gore v dolino, se združita v ljubezni, v Cerkniškem jezeru.

Pravljica je dobila znak kakovosti, zlato hruško, za priporočeno mladinsko literaturo. Po njej je bila posneta radijska igra.

Radio Slovenija je po vsebini te pravljice oz. radijske igre pripravil natečaj, v katerem so sodelovali višji razredi osnovne šole iz vse Slovenije.

Učenci so delali različne ilustracije, ki so bile nato razstavljene. In ko je naša sogovornica ujela zadnji dan razstave teh izdelkov, ki je bila na Radiu na Tavčarjevi v Ljubljani, jo je zelo pretreslo. Vsebinska teh ilustracij je bila osebno izpovedna in

je nagovarjala k večjemu poslušanju med seboj, bila je kot nekakšna prošnja, naj tem otrokom domači, šola in prijatelji bolj prisluhnejo. Zelo so jo pretresli tudi nekateri naslovi, kot npr. *Pustite me umreti*. Seveda niso bile vse slike žalostne, bile so tudi optimistične, vesele, z veliko vero v ljubezen in neko transformacijo človeka, ko spozna ljubezen svojega življenja ali ko se resnično preda katerikoli stvari, ki ga v življenju napolnjuje z ljubeznijo in s smislom bivanja. Ni bilo vse samo črnogledo, ampak je bila prikazana tudi druga plat. Ravno tako kot je v življenju, je ob tej pripovedi dodala gospa. Pavček, ko sta k sreči vedno dve plati.

... je tudi pesnica

Saša Pavček je tudi pesnica. Morda ima to že v krvi, pomagala je urediti očetovo pesniško zbirko *Angeli*, napisala je svojo zbirko *Obleci me v poljub*. Recitirala je pesem z naslovom: *Doktor, mene kri boli*.

Saša Pavček je seveda ... igralka!

To je njena poglavitna, prva stvar! Edini poklic je zanjo igralski poklic, to je študirala, to je doštudirala, lahko bi se reklo, da je to njena obsesija, njena strast, radost, tudi trpljenje.

Edini poklic je zanjo igralski poklic, to je njena strast, radost, tudi trpljenje.

... študij, tudi v tujini ... Pariz ... v času njenega študija ... danes

Študirala oziroma izpopolnjevala se je tudi v tujini, v Parizu. Z nami je delila mnenje o tem, kako države sprejemajo umetnike iz tujih držav, kako je Pariz v času njenega študija sprejemal umetnike s področja bivše Jugoslavije in kaj meni o tem, kako je s tem danes.

V Parizu je študirala v letu 1986. Takrat je prvič v življenju občutila, kaj pomeni, če te neka država, v katero prideš študirat in bivat, pojmuje po eni strani, v formalnem smislu, kot drugorazrednega državljana. Takrat seveda ni bilo Evropske unije v takšnem smislu, kot je danes, ko lahko hodimo po celi Evropi z

osebno izkaznico. Vsi državljani, ki niso pripadali Franciji, so se morali ob vstopu v državo postaviti v drugo vrsto. Na svoji koži je občutila podce-
njujoč odnos do tujcev. Medtem ko se ji je zdelo, da na šolah, na katere je hodila oziroma na katerih je študirala in pri javnih nastopih, to ni bilo tako močno prisotno. Študentom, ne glede na to, od kod so prihajali, so priznali to, kar se jim je zdelo dobro, in opozorili na to, kar se jim je zdelo slabo. Skratka, z njimi so delali veliko manj »v rokavicah«, kot to počnejo Slovenci pri nas. Ostri so bili v kritiki, dobrohotni v pohvalah. Brez dvoma je bil študij v tujini bogata izkušnja, ki bi jo priporočala prav vsakemu od nas.

Ob teh njenih razmišljanjih sem jo izzvala z vprašanjem o tem, kaj bi ona rekla vsem tistim, ki gredo študirat iz Slovenije z namenom, da bi v tujini tudi ostali. Kako bi jih prepričala, naj se vrnejo nazaj?

Po njenem mnenju je to seveda stvar osebne odločitve, tudi osebnega odnosa, odgovornosti do lastnih korenin, morda spoštovanja do tega, da ti je vendarle nekdo, če ne drugače, starši, država, družba, v celoti omogočal v glavnem brezplačno šolanje.

... materni jezik

Zdi se ji, da se osebno v svojem poklicu najlažje in najbolje izraža v maternem jeziku.

Brez slovenskega jezika ni prava ona.

Kot človek lahko

največ da v slovenskem prostoru in jo to tudi najbolj izpolnjuje. Vedno se je potrudila in se naučila tudi to, kar je morala delati v francoščini, vendar njen najljubši način izražanja ostaja v slovenščini.

... sodobni trendi občutenja ... tudi v umetnosti ...

Gospa Pavček meni, da si vsak izbere svojo lastno pot. Ugotavlja, da je neoliberalni kapitalizem v družbo prinesel več borbe za svoj lastni obstoj in manj občutka za družbo.

Po drugi strani opaža, da obstajajo skupine ljudi, ki so zelo empatični in razmišljajo drugače.

V nadaljevanju je to misel navezala na umetnost. Slednja je vedno bolj intuitivna, čustvena in čutna. Je prepletena, ni samo, recimo temu racionalno stališče do neke stvari, do slednje ima vselej tudi čustveni naboj. Seveda zagovarja čustveno, čutno in osebno prepričanje vsakega umetnika, ki se izraža. Objektivne resnice v umetnosti ne moremo do-
ločiti. Ima pa, po njenem mnenju, umetnost ravno zaradi intuicije tako velike, daljnosežnejše uvide in lahko družbi prinese veliko pozitivnega.

Kot primer je navedla dr. France Prešerna, ki je začel ustvarjati v času, ko slovenski jezik sploh ni bil razvit. S svojim programom, tako umetniškimi kot seveda tudi vizionarskimi, je pokazal, da je lahko slovenščina enakovredna ostalim jezikom, v katerih so pisali v dobi romantike (italijanski in nemški jezik), da je lahko slovenščina ravno tako lepa, da je mogoče napisati sonetni venec v jeziku, s katerim se potrjuje narodna identiteta. To je primer, kako lahko umetniška vizija dokaže, da ima umetnost zelo veliko moč in da neko delo, fantazija, vizija umetnika, morda dolgoročno ni nikoli izgubljena, če seveda obstajajo ljudje, ki znajo to prepoznati.

... profesorica na AGRFT ... pomen izobrazbe, profesionalnosti

Saša Pavček je zaposlena kot redna profesorica na AGRFT. Zaupala nam je, kaj meni o formalni izobrazbi in njeni vlogi na poti do uspeha.

Osebno misli, da ima izobrazba izjemno močno vlogo, in absolutno zagovarja profesionalizem. So primeri, zlasti v filmu, na televiziji, kjer lahko naravni talent v dobri vlogi, z dobrim režiserjem, s primernim sce-

narijem, zablesti in se lahko izkaže kot neverjeten igralski potencial, talent z izjemnimi vlogami. Misli pa, da je za dolgoročno delo profesionalnega igralca izobrazba – tako kot pri kateremkoli drugem poklicu, za katerega potrebuješ univerzitetno izobrazbo – nujno potrebna.

Poudarila je, da ne gre samo za to, da se človek izuri v nekih veščinah, gre tudi za širjenje nekih nujno potrebnih obzorij, ki jih igralec potrebuje za svoje delo. Po drugi strani je igralski poklic umetniški poklic, kjer brez talenta nekega razvoja ne moremo kompenzirati samo z delom. Potrebni so torej več elementov, od izobrazbe, dela, talenta, strasti, tudi odpovedovanja. Vsekakor pa je, kot je poudarila, absolutno na strani profesionalizma, izobraževanja.

Razkrila nam je svoja razmišljanja o tem, ali se ji zdi, da je prednost akademije tudi v širjenju socialne mreže, pridobivanju stikov, ki ti kasneje lahko pomagajo pri pridobivanju vlog, pri vzpostavljanju nekih novih vezi.

V času njene generacije je bilo morda lažje zato, ker je bila lažja pot v smislu razpoznavnosti. Profesorji so hodili na akademijo in videli študente na produkcijah in si tako ustvarjali mnenja. Danes je ogromno nekih dogodkov, število študentov se je povečalo. Borba za obstoj, da dobiš vlogo, da preživiš, je zelo težka in zato se včasih študentu zdi, da mora imeti zelo veliko mrež, da mora poznati tega ali onega. Njej osebno se to ne zdi potrebno.

Zdi se ji veliko bolj pomembno, da študent naredi dobro vlogo, da ima briljantne nastope, ker prav takšni nastopi ostanejo v spominu tistim, ki so jih oz. so te videli. Misli, da je ljudski glas o tem, kakšno energijo so dobili z odra, še vedno bolj prepri-

Ima pa, po njenem mnenju, umetnost ravno zaradi intuicije tako velike, daljnosežnejše uvide in lahko družbi prinese veliko pozitivnega.

čljiv kot pa samo poznavanje ljudi in t. i. socialne mreže.

... o kreativnem pisanju poezije, pripravljanju vlog

Na koncu je naša gostja spregovorila še o kreativnem procesu pisanja poezije in pripravljanja vlog.

Povedala nam je, da sta to dva različna procesa. Najprej nam je razkrila, kako poteka priprava na igro. Pri igranju namreč nekdo drug določa, kakšno in katero vlogo kdo igra. Vlogo je potrebno nato prebrati, preštudirati je potrebno besedilo in se pripraviti na prvo bralno vajo. Če je besedilo klasično, je potrebno raziskati, od kod izvira, kdo je avtor. Če je sodoben slovenski tekst, je potrebno pogledati in raziskati vse o avtorju, da lahko kasneje tekst postaviš v nek prostor. Nato se kot igralec lotiš razbiranja svoje vloge.

Naša sogovornica se najraje uri po metodah avstralske režiserke Lindy Davies, s katero je delala v ljubljanski Drami. Le-ta je imela posebno metodo vživljanja v besedilo. Skratka, v tem primeru je potrebno delati predvsem na polju tega, kar je v nezavesti, nezavednega, neracionalnega. To so vaje, pri katerih se igralec popolnoma sprosti in si poskušati zabeležiti samo osnovne asociacije.

Pri igrilstvu gre vedno za to, da svojo vlogo popolnoma ponotranjiš in se obenem prilagodiš celotni ekipi, režiserjem in vsem soigralcem. Na odru je najbolj poglobljen medseboj-

ni stik, vedno gre za prehajanje neke energije. Gre za akcijo in reakcijo. To je vedno timsko delo, ki mora biti usklajeno in je v veliki meri odvisno od mnogih faktorjev, nenazadnje zelo banalnih: dovolj časa, stres, število drugih obveznosti, predstav, ponovitev, gostovanj.

Pri filmu ali na televiziji vse poteka še hitreje, v rokah režiserja je še več stvari, on zmontira, izreže. Več svobode je po njenem mnenju absolutno pri igri na odru. Saša Pavček nam je zaupala, da ima igralec največ svobode pri monodramah, ki jih napiše sam, v njih igra, jih sam zrežira. V tem kontekstu je izpostavila Iztoka Mlakarja in njegove koncerte.

... komedija in tragedija

Leta 2011 je Saša Pavček igrala v filmu *Kruha in iger*, kjer je imela komično vlogo mame Jelke. Njene vloge v gledališču pa so tudi tragične. Predstavila je preskok med komedijo in tragedijo.

Po njenem mnenju je komedija samo drug obraz tragedije. Gre za isto stvar, le da je pogled na stvar drugačen. Težek dogodek se da pogledati z dveh strani in prvo pravilo komedije je, da igraš smrtno resno. Da vse jemlješ resno, z nekim občutkom, da je to komično preneseno. Ti preskoki se pojavijo v dramah, ko je vse zapakirano v eno, tako tragično kot komično.

Zdi se ji, da je življenje takšno, da se v nekem trenutku v enem človeku splete oboje, tragično in komično, da je to neka naravna prvina naših življenj.

vljenjske izkušnje, iz katerih človek črpa moč in optimizem.

Po drugi strani lahko človek na sebe vedno pogleda z veliko mero samironije. Njen vzor v komediji je bil Charlie Chaplin. V komediji je vedno obravnaval težke teme, npr. pojav fašizma. V tem je bil briljanten. Ob enem je bilo sporočilo v zaigrani komediji zelo ostra kritika situacij, sistemov, in hkrati je bila vsebina podana neskončno smešno (*Veliki Diktator*). Prav ta povezava se naši sogovornici Saši Pavček zdi krasna, občuduje sporočilo, pogum, prepričanje in otroško razigranost, veselje do življenja in nek humor.

S temi mislimi sva zaključili najin pogovor.

*

Naj ob zaključku pričujoče predstavite zapišem, da je bila "moja" prireditev Kulturni multipraktik s Sašo Pavček zame zelo lepa, dragocena izkušnja. Prireditev je bila tudi dobro obiskana: pogovor je trajal eno šolsko uro, med samim pogovorom se je odvijal tudi dialog z občinstvom. Pogovor z mojo gostjo je potekal sproščeno, dovršeno, z mero humorja, igre, njene žive pripovedi; skozi njene odgovore na vprašanja, ki sem jih zanjo skrbno pripravila, se nam slikovito prikaže njeno razmišljanje o marsikateri dimenziji njenega ustvarjalnega dela in življenja.

Za prireditev sem prejela vrsto pozitivnih kritik, med drugim tudi s strani profesorice slovenskega jezika, kar me je tudi spodbudilo, da "moj" in obenem naš gimnazijski dogodek, Kulturni multipraktik s Sašo Pavček, širše predstavim tudi z objavo v reviji *Didakta*.

DILEME IN IZZIVI UČBENIŠKIH SKLADOV

Irena Brilej, univ. dipl. bibliotekarka in prof. sociologije,
Gimnazija Poljane, Ljubljana

V prispevku je predstavljeno področje delovanja učbeniških skladov in njegove prednosti ter slabosti. Izpostavljena je nova vloga šolske knjižnice, katere obvezujoč del je s prenovljenim Pravilnikom o upravljanju učbeniških skladov postal tudi učbeniški sklad. Med mnogimi vprašanji in dvomi, ki jih je prinesla prenova pravilnika, se zastavlja tudi vprašanje, ali je naloga upravljanja učbeniškega sklada res naloga šolske knjižnice.

UVOD

Brez učbenikov si šolskega sistema ne moremo predstavljati. Na začetku in na koncu šolskega leta se vsakdo, ki je del izobraževalnega procesa v šoli, ukvarja z učbeniki in ostalimi učbeniški gradivi. Čeprav so učbeniki nepogrešljiv pripomoček, številnim posameznikom povzročajo tudi mnogo preglavic. Izobraževalno založništvo je poseben segment knjižnega trga, kajti področje izdajanja in trgovanja z učbeniki je široko in večplastno. Učbeniški svet zajema namreč veliko deležnikov, od avtorjev, založb, ilustratorjev, urednikov, tiskarjev, knjigarn, knjigotržcev, knjižničarjev, ... do končnih uporabnikov, učencev in učiteljev. Vsak omenjeni deležnik pa ima od učbenika nekakšno korist, bodisi finančno, bodisi intelektualno.

V prispevku je na kratko predstavljeno trenutno stanje na področju delovanja učbeniških skladov ter njegove prednosti in slabosti. Izpostavljena je nova vloga šolske knjižnice, katere obvezujoč del je, s prenovljenim Pravilnikom o upravljanju učbeniških skladov¹, postal tudi učbeniški sklad, zato se med mnogimi vprašanji in dvomi, ki jih je prinesla prenova pravilnika, zastavlja tudi vprašanje, ali je naloga upravljanja učbeniškega sklada res naloga šolske knjižnice.

UČBENIK

Pravilnik o potrjevanju učbenikov (2015) opredeljuje učbenik kot

1 13. člen Pravilnika o upravljanju učbeniških skladov (2017) določa, da upravljanje učbeniškega sklada vodi upravljavec sklada, ki je knjižničar.

osnovno učno gradivo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma katalogu znanja, ki z didaktično-metodično organizacijo vsebin in prirejeno likovno ter grafično opremo podpira poučevanje in učenje. Učbenik je vezan na šolski predmet oziroma modul in določeno stopnjo izobraževanja. Njegova vsebina in struktura omogočata samostojno učenje udeležencev izobraževanja in pridobivanje različnih ravni ter vrst znanja.

Učbenik je torej knjiga z določeno učno vsebino, prilagojeno izobraževanju na različnih stopnjah (Ilich 2007). Zdi se, da je, odkar je bila uvedena splošna šolska obveznost, to knjiga, s katero se v življenju sreča vsak posameznik, saj se ji v življenju ni mogoče izogniti, ker je vgrajena v vzgojno-izobraževalni sistem (Blatnik idr. 2017).

Od drugih vrst knjig se učbenik razlikuje v naslednjih značilnostih (prav tam):

- vpetost v vzgojno-izobraževalni sistem,
- knjiga s predpisano, obvezno vsebino,
- namen rabe v okoliščinah, ki jih povezujemo z naporom in trdom,
- knjiga, ki jo uporabnik le izjemo ma izbere sam.

Od učitelja se pričakuje, da ima veliko globlji in temeljitejši uvid v vsebino svojega učnega predmeta, kot je predstavljena v učbeniku. Dejstvo, da učitelj obvladuje učbenik in

ne narobe, je nujen pogoj, da ga bo lahko učinkovito vključil v vse stopnje učnega procesa. Bolj kot učitelju pa je učbenik kot učni vir seveda namenjen učencu (Kovač 2005).

Za organizirano vsebino, ki jo označujemo kot učbenik, stojijo industrije (papirniška, tiskarska, elektronska, računalnika itd.), znanosti (fizika, matematika, specialna pedagogika, razvojna psihologija itd.) in tehnologije, ki omogočajo njegovo nastajanje. Predvsem pa so tu pomembna razmerja, ki se ob tem vzpostavljajo in se kažejo kot interesi številnih bolj ali manj homogenih skupin (avtorji, recenzenti, založniki, knjigotržci, učitelji, starši, učenci, javni in državni uslužbenci, politiki itd.), izpostavljata Filipčič in Deutsch (2014).

In kot opozarja Bojana Potočnik (2018), vlada na področju učbenikov in delovnih gradiv kaos, kar pa se odraža tudi v delovanju učbeniških skladov.

UČBENIŠKI SKLADI

Pri uporabi šolskih učbenikov, za pripravo katerih njihovi avtorji porabijo veliko dela in znanja, njihovi založniki pa investirajo ogromna sredstva, se tako pri nas kot v svetu pojavljajo poslovne prakse, ki želijo staršem učencev finančno olajšati njihovo nabavo. Gre za pojav, da nove učbenike s pomočjo države kupijo šole, nato pa jih preko bolj ali manj formalno organiziranih služb, kot so učbeniški skladi, dajejo odplačno in za določen čas v rabo učencem. Tako učencem ni potrebno kupiti učbenikov, isti učbenik pa se lahko uporablja tri

ali celo več šolskih let zaporedoma. Izposojevalnina, ki jo plačajo dijaki, znaša seveda manj od tržne cene učbenikov, v Sloveniji največ eno tretjino cene učbenika (Trampuž 2007).

Osnovi namen učbeniških skladov je zagotavljati učbenike po nižji ceni. »Učbeniški skladi z vidika učencev in njihovih staršev opravljajo koristno in hvalevredno dejavnost, saj jim znatno olajšujejo finančno breme šolanja. Vendar pa ima ta, izvorno najbrž dobronamerna rešitev napako, ki meče čudno luč na celotni projekt: ne upošteva pravic avtorjev oziroma založnikov, brez katerih učbenikov sploh ne bi bilo (in učbeniški skladi ne bi imeli česa dajati v rabo). Tak račun brez krčmarja seveda ne zdrži in bi ga morali čimprej popraviti. Če ne že zaradi podpiranja

Osnovi namen učbeniških skladov je zagotavljati učbenike po nižji ceni.

domače ustvarjalnosti in domačih investicij, pa vsaj zaradi spoštovanja slovenskih in evropskih avtorsko-pravnih predpisov«, je že pred leti opozarjal Miha Trampuž (2007, 51). Z avtorsko-pravnih vidikov so učbeniški skladi jasen primer dajanja primerkov avtorskih del v najem, ker šole pravno in dejansko dajejo učbenike v najem, to pomeni, da so po šolski zakonodaji avtorji oziroma založniki prisiljeni dajati preko obveznih učbeniških skladov svoja dela v najem, ugotavlja Trampuž (2007) in se v nadaljevanju sprašuje, kaj pa, če se avtor oziroma založnik s tem ne bi strinjal, kar je bistvo njegove izključne

pravice. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) in Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov se na to ne ozirata, povzame Trampuž (2007), dejavnost učbeniških skladov je v osnovni šoli obvezna, v srednji šoli pa izbirna.

Slovenija skuša s številnimi politikami sofinanciranja ter ohranjanja učbeniških skladov ter z vlaganji v informacijsko opremo zagotoviti čim širšo dostopnost učnih sredstev. Politike so odvisne od trenutnih finančnih zmoglosti, pa tudi od sprememb, ki se oblikujejo z razvojem predmetnih in področnih znanosti ter z razvojem predmetnih didaktik. V tem oziru je bilo obdobje zadnjih dvajsetih let zelo burno. V

Z avtorsko-pravnih vidikov so učbeniški skladi jasen primer dajanja primerkov avtorskih del v najem, ker šole pravno in dejansko dajejo učbenike v najem.

celoti se je spremenil izobraževalni sistem, dvakrat so bili spremenjeni učni načrti, ki so bili v vmesnem obdobju tudi dopolnjevani. Pogostost sprememb je vodila v kritične odzive, češ naj se vendarle zaključi neko obdobje uvajanja, preden se začne ponovno spreminjanje. Izkazalo se je, da imamo zelo razvito založniško dejavnost. Založbam je uspelo, sodeč po tem, da v tem obdobju nismo več zasledili novic o umanjkanju učbenikov za posamezne predmete, tako kot je bilo zelo pogosto v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, pripraviti gradiva za glavna področja (Filipčič 2016).

Prednosti in slabosti učbeniškega sklada

Prednosti za uporabnika učbeniškega sklada so zagotovo cenejši, hitrejši in enostavnejši dostop do učbenikov. Pri tem je skrb, da bo kakšen učbenik med čakanjem v vrsti knjigarne že pošel, odveč. Učbeniki uporabnika preprosto že čakajo v šoli. V zvezi z učbeniški skladi načeloma ne razmišljamo o negativnih vidikih, ker jih pravzaprav ali ne vidimo ali pa ne želimo videti, kajti večini je pomembnejša komoditeta, ki jo učbeniški skladi zagotavljajo.

Jurman (1999) poudarja, da se funkcija učbenika kot knjige znanja nanaša na njeno uporabnost, in razmišlja, da ima učenec do učbenika oseben odnos, saj ga uporablja nenehno. S tem se v bistvu ustvarja pri učencu odnos do knjige v vrednostnem pomenu. Važno je, da dobi učenec učbenik kot novo knjigo in, če starši in učitelji zahtevajo od njega, da jo zavije, primerno paznanjo in ravna z njo kot z delovnim sredstvom, ki nekaj pomeni, potem s tem ustvarjamo pri učencu vrednostni odnos do učbenikov in do knjig nasploh. Po drugi strani pa ni nikoli dobro, argumentira Jurman (1999),

če šolske oblasti dajo učencem učbenike zastonj, saj mnogi starši in otroci potem te dobrine ne cenijo in primeren odnos do knjige se ne vzpostavi.

Čeprav vzpostavitev učbeniškega sklada za srednje šole ni obvezujoča, jih večina ponuja organizirano izposoja učbenikov. Na nek način si šole s tem pridobivajo na dodani vrednosti, kajti z letom 2010, ko je izposoja učbenikov v osnovni šoli postala brezplačna za vse učence, je postal učbeniški sklad nekakšna pričakovana oziroma celo zahtevana pravica, ki se zato vse bolj prenaša tudi v srednjo šolo. Celoten protokol upravljanja učbeniških skladov je postal že tako dodelan, da se je mogoče na učbeniški sklad naročiti, še preden se dejansko vpišeš v šolo oziroma v višji letnik.

V zvezi z učbeniški skladi načeloma ne razmišljamo o negativnih vidikih, ker jih pravzaprav ali ne vidimo ali pa ne želimo videti.

Srednje šole se za potrebe promocije trudijo imeti čim več adutov za vpis novincev, in učbeniški sklad je postal eden izmed njih. Na žalost. Kajti pozabljam namreč, česa je šolajoča se mladina na račun prejema večine potrebnih učbenikov za posamezen letnik lahko oropana. Če je šolski cilj mlade vzgajati v samostojne in kompetentne posameznike, potem bi jim morali dati tudi priložnost, da aktivno sodelujejo pri skrbi za pridobivanje in ohranjanje učbenikov ter ostalih učnih gradiv, ki jih potrebujejo na svoji izobraževalni poti.

KNJIGARNA V ŠOLSKI KNJIŽNICI?

Učbeniški sklad se vse bolj umešča kot samoumeven in neizogiben del šolske knjižnice, vendar pa je nje-

govo upravljanje v celoti posebna dejavnost, ki nima povsem enake namembnosti in enakih ciljev, kot jih ima in predstavlja šolska knjižnica. Namen šolskih knjižnic je dolgoročno hranjenje in kroženje raznovrstnega gradiva med vsemi uporabniki, v nasprotju z namenom učbeniškega sklada, katerega cilj je izposojanje določenega gradiva določenim uporabnikom za eno leto. Šolska knjižnica postaja prava knjigarna v malem, skladovnica in posredovalnica učbenikov.

Pri podrobnejšem pregledu zakonskih določil v primeru delovanja učbeniških skladov v šolski knjižnici naletimo na kar nekaj neskladij. Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov (Vir 2) v 9. členu nalaga

Srednje šole se za potrebe promocije trudijo imeti čim več adutov za vpis novincev, in učbeniški sklad je postal eden izmed njih. Na žalost.

srednji šoli, da uporabnikom učbeniškega sklada zaračuna prispevek za izposajo učbenikov (izposojevalnina). Zakon o knjižničarstvu pa v 8. členu govori o pravicah uporabnikov in pravi, da imajo le-ti pravico do brezplačnih osnovnih storitev, kot je izposoja gradiva. Na tem mestu se tako zastavlja vprašanje, ali ne bi morala biti v primeru, če šolska knjižnica oziroma knjižničar izvaja tudi nalogo upravljanja učbeniškega sklada, izposoja učbenikov v srednji šoli prav tako brezplačna kot v osnovni šoli.

Pri podrobnejšem pregledu zakonskih določil v primeru delovanja učbeniških skladov v šolski knjižnici naletimo na kar nekaj neskladij.

Zakonsko kontradiktornost in nesmiselnost delovnih postopkov z vidika knjižničarske stroke je zaznati na več mestih. Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov, še posebej v členih, ki govorijo o nakupu in odpisu učnih gradiv za prvi razred. Učna gradiva za prvi razred osnovne šole so poleg učbenikov tudi delovni učbeniki in delovni zvezki, kar pa predstavlja odmik od običajnega razumevanja in namena učbeniškega sklada. Kajti smisel

učbeniškega sklada je ravno v izposojanju učbenikov, ki niso namenjeni individualni rabi in ne omogočajo pisanja, zato se lahko izposojajo večkratno, v nasprotju z delovnimi zvezki in delovni učbeniki, ki so prilagojeni individualni rabi. Gradivo, v katero se lahko oziroma se celo mora pisati, torej po svoji specifikki ni primerno za učbeniški sklad. Tako z bibliotekarskega kot tudi siceršnjega pragmatičnega vidika ni smiselno, da se učna gradiva za prve razrede vpisuje in se jih po enem letu odpisuje. V tem primeru gre za odvečne delovne korake in nepotrebne finančne stroške.

ZAKLJUČEK

Glede na konstantno problematiko tako upravljanja učbeniških skladov kot trga učbenikov nasploh, se je smiselno vprašati, ali ni že dozorel čas za redefinicijo in reorganizacijo učbeniških skladov. Po mnenju Damijana Štefanca (Vir 3) bi morali resno zastaviti strategijo odpravljanja učbeniških skladov. Učbeniki bi morali biti vsi popisani, porisani, podčrtani, s čimer bi se učenci z njimi aktivno – in ne le bralno pasivno – ukvarjali in tako pridobivali znanje in omiko. Dokler morajo učenci učbenike

konec šolskega leta povsem nepoškodovane vrniti v sklad, to ni mogoče, je poudaril in obrazložil, da so možne številne rešitve, lahko tudi po zgledu šolske prehrane, po katerem bi bili učbeniki brezplačni za otroke do 3. dohodninskega razreda, nato pa stopijo v igro različne stopnje subvencij.

Na učbenike vse bolj gledamo kot na finančno breme in ne kot na naložbo v prihodnost mladih, čeprav bi jim morali privzgojiti ravno slednje zavedanje, da je znanje vrednota in je zato koristno vlagati v učbenike in s tem v svojo izobrazbo.

VIRI

Blatnik, A. (ur.), Kovač, M. (ur.), in Rugelj, S. (ur.) (2017) *Založniški standardi. Kakovostno izdajanje knjig v Sloveniji*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Filipčič, Vincenc (2016) Učbeniški skladi, cene in kompleti učnih gradiv. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 47 (št. 1): str. 33–46. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Učbeniki bi morali biti vsi popisani, porisani, podčrtani, s čimer bi se učenci z njimi aktivno – in ne le bralno pasivno – ukvarjali in tako pridobivali znanje in omiko.

Filipčič, Vincenc, in Deutsch, Tomi (2014) Učna gradiva za doseganje izobraževalnih ciljev v osnovni šoli. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 45 (št. 3): str. 61–66. Ljubljana: Zavod Republike

Slovenije za šolstvo.

Ilich, Iztok (2007) *Knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jurman, Benjamin (1999) *Kako narediti dober učbenik na podlagi antropološke vzgoje*. Ljubljana: Jutro.

Kovač, M. (2005) *Učbeniki in družba znanja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za študij edukacijskih strategij; Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Potočnik, Bojana (2018) Med učbeniki in zvezki je kaos. *Delo*, 19. maj 2018, str. 2.

Trampuž, M. (2007) Avtorska pravica dajanja v najem na primeru učbeniških skladov. *Pravnik: revija za pravno teorijo in prakso*, let. 62 (št. 1/3): str. 33–52.

Vir 1: *Pravilnik o potrjevanju učbenikov* [online] (2015). Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12484>, 10. 6. 2018.

Vir 2: *Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov* [online] (2017). Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13076>, 5. 2. 2018.

Vir 3: *Konec učbeniških skladov? Stroka je za*. Okrogla miza o učbeniški problematiki [online]. (2017). Dostopno na <http://www.rtv slo.si/slovenija/konec-ucbeniskih-skladov-stroka-je-za/431675>, 6. 5. 2018.

CENTER ZA VZGOJO, IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE VELENJE IN ŠOLSKA KNJIŽNICA

Biljana Horvat, višja fizioterapevtka in prof. defektologije, CVIU Velenje

V sodobnem svetu, svetu različnih tehnologij, računalništva, digitalizacije in robotizacije ter vse večje odtujenosti med ljudmi, ki se žal širi tudi mladimi in celo med otroki, je šolska knjižnica za šolajočo se mladino in otroke še posebno dragocen del šolskega in, širše gledano, tudi družbenega prostora. V tem kontekstu želim v članku poudariti pomen šolske knjižnice, opredeljujem njen položaj in dejavnosti, ki se izvajajo v njej, v primeru naše šole za otroke s posebnimi potrebami. Ti otroci so med nami, živijo, delajo in ustvarjajo glede na svoje sposobnosti in zmožnosti. Pomen besede, jezika in knjige je za razvoj otroka s posebnimi potrebami neprecenljiv.

Poleg pedagoškega v šolski knjižnici poteka tudi nepedagoško delo. Sem spada sistematično zbiranje, strokovna obdelava, urejanje, hranjenje in izposoja knjižničnega gradiva, oblikovanje letnega načrta šolske knjižnice in oblikovanje triletnega strateškega načrta šolske knjižnice, vključevanje knjižnice v sistem Cobiss, vodenje učbeniškega sklada in druga dela.

NAŠA ŠOLA

»Vesolje preseva
nešteto luči,
med planjavami zvezd
nešteto poti.

Nešteto obzorij
se v jutrih zdani,
nešteto prepadov
utripa v temi.

Med neštetimi sonci
brezmejnost zveni,
nešteto je barv
v tišini galaksij.

Vesolje – nešetost,
ki v večnost živi,
vesolje – nešetost,
neskončnih dimenzij.«

Nebeške kočije
(Bina Štampe Žmavc)

Nešteto je načinov in poti, po katerih prideš v Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje (CVIU Velenje) na Kidričevi cesti 19 v Velenju.

Logotip naše šole je polž – v njem je veliko simbolike. Polž je bolj počasen, ko pa se prestraši, se hitro skriva v svojo hišico. Podobne lastnosti imajo lahko tudi naši varovanci. Našo ustanovo obiskuje nekaj čez sto otrok.

Mene je pot zanesla v Center pred šestindvajsetimi leti, ko sem iskala službo.

Šestindvajset let je drugačnost del mojega vsakdanjika, šestindvajset let me učenci s posebnimi potrebami, ki radi prihajajo v šolsko knjižnico, postavljajo pred različne delovne izzive. Delo v šolski knjižnici mi je v zadovoljstvo in veselje.

CVIU Velenje izvaja dva programa, in sicer:

- posebni program vzgoje in izobraževanja (PPVI), ki ga obiskujejo osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju;
- program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom (NIS), ki jo obiskujejo osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju.

Poleg rednega programa, ki se izvaja v šoli, šola sodeluje v različnih projektih: Strokovni centri, Inovacijski projekt, Shema sadja, Varujmo in ohranimo Šaleško dolino, Odpadek naj ne bo samo odpadki, Bralna značka, Rastem s knjigo – na ta način se povezujemo z bližnjo in širšo družbeno skupnostjo.

Tukaj se prepletajo vzgoja, izobraževanje in usposabljanje s ciljem oblikovati celovito osebnost, ki bo po končanem šolanju uspešno nadalje-

vala svojo življenjsko pot.

Po besedah Georga Hegla je vzgoja umetnost oblikovanja etičnih ljudi (Vir 1).

»Cilj resnične vzgoje ni le usmerjanje ljudi, da počnejo prave stvari, ampak da uživajo v njih; ne le da postanejo delavni, ampak da vzljubijo delo; ne le, da postanejo učeni, ampak da vzljubijo znanje; ne le, da postanejo čisti, ampak da vzljubijo čistost; ne le, da postanejo pravični, ampak da zahrepenijo po pravici.«
(John Ruskin)

V samem nazivu našega Centra je tudi beseda izobraževanje. Japonski pregovor pravi, da je učenje luč. Najboljša učna krivulja, po besedah Douglasa Pagelsa, je prijazen nasmech.

Našo šolo obiskujejo otroci z različnimi motnjami: lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, Downovim sindromom ... V zadnjih letih je vse več otrok z avtizmom, spektrom avtističnih motenj.

Metode in način dela se skozi individualizirane programe prilagodijo posameznemu otroku.

»Vsak človek je zase svet,
čuden, svetel in lep
kot zvezda na nebu ...

Vsak tiho zori,
počasi in z leti,
a kamor že greš, vse poti
je treba na novo začeti.

Tako živimo ljudje.

Vsak krmari k pogrebu.

Svetloba samo

nas družijo kot zvezde na nebu ...«

Pesem o zvezdah (Tone Pavček)

Poleg vseh metod in tehnik poučevanja je pri naših otrocih pomemben topel, človeški odnos, ki odpira srca in dojemljivost za nova znanja in veščine.

Prostori naše šole so svetli in prijazni, obogateni z izdelki otrok. V naslednjih letih se nam obeta prizidek in nekaj novih prostorov, med njimi bo tudi nova šolska knjižnica.

ŠOLSKA KNJIŽNICA

Delo v šolski knjižnici je zelo pestro, bogato in raznoliko. Težko je v enem članku opisati vse dimenzije in globine, to mavrico poslanstva oziroma dela v šolski knjižnici.

Naša knjižnica je sicer majhna, vendar svetla in topla. Ima šest sedežev. Dostop otrok na invalidskih vozičkih do knjižnice je nemoten.

Šolska knjižnica je skupek, zbirka knjižničnega gradiva. Knjižnica vsebuje, posreduje in omogoča dostop do informacijskih in bibliopedagoških storitev. Je podpora vzgojno-izobraževalnemu procesu in njegov sestavni del. Je vir idej za učenje in razvoj domišljije. Predstavlja medijsko, informacijsko in komunikacijsko središče. Je sredstvo in pot za doseganje ciljev šole, med katerimi je osnovni cilj učenje kot razvijanje znanja, sposobnosti, spretnosti in navad.

Naša knjižnica je sicer majhna, vendar svetla in topla. Ima šest sedežev. Dostop otrok na invalidskih vozičkih do knjižnice je nemoten.

Cilji naše šolske knjižnice so: podpiranje ciljev, ki si jih je zastavil Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje, integracija šolske knjižnice v življenje in delo šole, vključevanje v učni in vzgojni načrt šole z ustreznim izborom knjižničnega gradiva in z ustreznim programom dela, spodbujanje mo-

Ob vračanju knjig učenci pripovedujejo o vsebini prebrane knjige samostojno, ob ilustracijah ali s pomočjo vprašanj.

tivacije učencev za branje in učenje ter samostojno učenje, vzgoja samostojnega in aktivnega uporabnika knjižnice in njenih storitev (Povzeto po IFLA/UNESCO – Manifest o šolskih knjižnicah, in po Idejnem načrtu razvoja slovenskih šolskih knjižnic, prirejenem za našo šolo).

Vsakodnevno dogajanje v naši šolski knjižnici

Uporabniki šolske knjižnice so učenci in zaposleni. Šolska knjižnica je srce šole, katerega osnovni cilj je spodbujati ljubezen do lepe besede, knjige in branja.

Učenci Posebnega programa prihajajo v knjižnico tedensko, po urniku. Prvi obiski so namenjeni pogovorom o pravilnem vedenju in obnašanju v knjižnici in pravilnem ravnanju s knjigami. Ob vračanju knjig učenci pripovedujejo o vsebini prebrane knjige samostojno, ob ilustracijah ali s pomočjo vprašanj. V zato namenjen zvezek narišejo risbico ali zapišejo vsebino. Nagrajeni so z nalepko ali štampiljko.

Med učenci so velike razlike v razvoju: nekateri izgovarjajo glasove, drugi besede, tretji povedi. Govor, komunikacijo in sporazumevanje prilagodim posamezniku. Branje spodbuja otrokov jezikovni in intelektualni razvoj in bogati besedni zaklad ter ugodno vpliva na otrokov vsestranski razvoj. Učenci ob pregledovanju kakovostnih ilustracij doživljajo estetsko ugodje, občutke lepega.

Med učenci so velike razlike v razvoju: nekateri izgovarjajo glasove, drugi besede, tretji povedi. Govor, komunikacijo in sporazumevanje prilagodim posamezniku.

Pika Nogavička Vir: Lastni vir.

Učenci osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom (NIS) napolnijo šolsko knjižnico že v času jutranjega varstva. Zelo radi in z veseljem prihajajo v knjižnico. Imajo prost dostop do knjig. Knjigo izberejo, listajo, berejo, gledajo ilustracije. Starejši učenci berejo mlajšim, ki pozorno poslušajo. Včasih položim določene knjige, slikanice na mizo. Te še posebej pritegnejo pozornost učencev. Tudi slovarji so porodili veliko zanimanje otrok: ko so si jih ogledali, smo se pogovarjali o njih in tako so učenci na nevsiljiv način spoznali slovarje.

Tudi učenci NIS-a obiskujejo šolsko knjižnico po urniku in pripovedujejo vsebine prebranih knjig.

Pri vseh obiskih in dejavnostih v šolski knjižnici učenci osvajajo zastavljene cilje knjižničnih informacijskih znanj. V cilje in vsebine teh znanj so zajeti vsi oddelki nižjega izobrazbenega standarda in posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Splošni cilji knjižničnih informacijskih znanj so zajeti pri obiskih šolske knjižnice, izposoji gradiva in dejavnostih, ki se odvijajo v njej.

Učenci se seznanijo z lokacijo šolske knjižnice, spoznajo šolsko knjižnico, navajajo se na okolje in ozračje knjižničnega prostora, poimenujejo knjižnico, knjižničarko, spoznajo način uporabe in izposoje knjižničnega gradi-

va, se navajajo na primerno vedenje v knjižnici, navajajo se na postavitev knjižničnega gradiva, prisluhnejo pravljici, vedo, da je šolska knjižnica urejena po pravilih, ločijo tiskane od netiskanih virov, spoznajo slovarje ...

V šolski knjižnici potekajo tudi razne dejavnosti in projekti

- Bralna značka
- Sodelovanje v projektu Rastem s knjigo
- Bralne urice (vedenjsko-kognitiv-

na metoda branja)

- Sodelovanje z Mestno knjižnico Velenje
- Medgeneracijsko branje ...

Bralna značka

»Branje je za duha to, kar je telovadba za telo.« (R. Steele)

Branje je izredno zahteven proces. Za učinkovito branje potrebujemo določeno stopnjo zrelosti in razvosti naših spoznavnih in čustvenih funkcij. Branje je vseživljenjski proces, skozi katerega pridobivamo nova znanja, lahko pa je sredstvo za razvedrilo, sprostitvev in zabavo. Pomembno je, da se otrok nauči brati, še bolj pomembno pa je, da mu je branje všeč, da bere z veseljem.

Pri branju je prav tako pomembna motivacija, predvsem notranja motivacija. To motivacijo spodbujam z izborom knjig, ki so učencem zanimive in po zahtevnosti prilagojene njihovim sposobnostim; pri izboru knjig pa je pomembna tudi svoboda učencev, da lahko samostojno izberejo knjigo, glede na svoj interes.

Naši učenci sodelujejo v projektu Bralna značka: berejo tako učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja kot tudi učenci šole s programom nižjega izobrazbenega standarda.

Naši učenci sodelujejo v projektu Bralna značka: berejo tako učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja kot tudi učenci šole s programom nižjega izobrazbenega standarda.

Učenci posebnega programa vzgoje in izobraževanja preberejo najmanj pet knjig in s tem ob koncu šolskega leta dobijo bralno pohvalo. Učencem, ki samostojno ne berejo, knjigo preberejo starši, bratje, sestre. Nekateri učenci med šolskim letom preberejo res veliko knjig.

Pogoj za pridobitev bralne nalepke,

ki je potem prilepljena na bralno mapo S knjigo v svet, je prav tako pet prebranih knjig.

Ob koncu šolskega leta organiziramo svečano podelitev bralnih pohval in nalepk. Medse povabimo pisatelje, pesnike, kulturnike iz našega okoliša in glasbenike. Glede na to, da letos praznujemo 100. obletnico smrti Ivana Cankarja in da sta Cankarjeva umetniška beseda in misel še vedno aktualni ter navdihujeta in kličeta k premisleku, smo na podelitev povabili gospo Ireno Štusej, ki nam bo pripovedovala Cankarjevo črtico Pehar suhih hrušk. Program bodo obogatili zvoki domačih pesmi, ki jih bo iz harmonike privabil maturant umetniške gimnazije Velenje.

Zlati bralec je učenec, ki je v vseh osnovnošolskih letih pridobil bralno značko. Ta dobi posebno spominsko priznanje ter obične predstavo v Kulturnem domu Velenje, ki jo priredi Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje za vse osnovnošolske zlate bralce.

Sodelovanje v projektu Rastem s knjigo

Rastem s knjigo je nacionalni projekt spodbujanja bralne kulture. Cilj projekta je motivirati osnovnošolce za branje mladinskega leposlovja slovenskih avtorjev ter jih spodbuditi k obiskovanju splošnih knjižnic.

V sklopu projekta so učenci sedmega razreda obiskali Mestno knjižnico Velenje: seznanili so se z osnovami njenega delovanja in dobili knjigo Mihe Mazzinija Zvezde vabijo, ki so jo nato brali doma in v razredu.

Bralne urice

Knjiga je najboljša prijateljica, pravi jo. Branje knjig hrani naše misli. Z branjem učenci rastejo in razvijajo svoj odnos do knjige.

Učenci četrtega razreda so se udeležili bralnih uric po vedenjsko-kognitivni metodi branja.

Učenci četrtega razreda so se udeležili bralnih uric po vedenjsko-kognitivni metodi branja. Cilj te metode je,

da branje povežemo z ugodjem, postopno vključujemo otroka v skupno branje kot zabavo, brez zahtev po doseganju uspeha. Cilj je tudi, da se otrok sam spomni na branje, navadi na točnost branja in sam popravlja napake.

Učenci so z veseljem hodili na bralne urice in opaziti je napredek pri natančnosti branja: tudi njihove učiteljice povedo, da se natančnost pri branju odraža tudi v boljšem in uspešnejšem reševanju raznih nalog pri pouku.

Pravljicne urice

Učenci prisluhnejo pravljici in doživljajo estetsko ugodje ob mojem pripovedovanju. Pripovedovane vsebine podoživljajo ob ilustracijah, odgovarjajo na vprašanja. Pri tem se prilagodim njihovim zmožnostim in sposobnostim oziroma individualnim razlikam. Pripovedujejo o prebranem. Učenci poustvarjajo v različnih delavnicah, pripravljenih glede na temo prebranega. Pri tem razvijajo domišljijo, kreativnost. Zelo pomembno je tudi razvijanje pozornosti in koncentracije. Branje je vseživljenjski proces, pomembno je v vseh življenjskih obdobjih, od otroštva do pozne starosti, še posebej pa v šolskem obdobju, obdobju rasti in razvoja. Učenci ob poslušanju pravljic doživijo občutke ugodja, se dobro počutijo in se sprostitijo.

Sodelovanje z Mestno knjižnico Velenje
Učenci knjižnico obiščejo po dogovoru. Seznanijo se z njeno organizacijo in dejavnostmi, ki potekajo v njej.

Sodelovanje v projektu Medgeneracijsko branje

Cilj projekta je medgeneracijsko povezovanje ob literarnih delih, ki so namenjena najstnikom in odraslim. Z njim želimo povezati skupino mladih bralcev tretjega triletja naše šole ter odrasle bralce v istem kraju. Knjige iz zbirk »Zlata bralka, zlati bralec« in »Rastem s knjigo«, ki jih beremo in

se o njih pogovarjamo, po želji ostanejo bralcem, sicer šolski knjižnici.

V knjižnici se ob branju odlomkov iz knjig, pripovedovanju in pogovoru razvije prijetno ozračje. Počutje udeležencev izboljša tudi šopek rož na mizi, okusen piškotek in čaj. Knjige spodbujajo izmenjavo mnenj in stališč. Med udeleženci se tkejo medsebojne vezi.

Bralni znački sproti pošiljam poročila o naših srečanjih. Izoblikovala se je skupina šestih učencev tretje triade in dveh upokojenk, nekdanjih učiteljic, ki redno obiskujejo naša srečanja. V tem šolskem letu smo imeli pet bralnih srečanj in se pogovarjali o treh prebranih knjigah. Učenci so povedali, da se dobro počutijo v družbi starejših in da jim je na srečanjih zanimivo. Odrasli pa so veseli srečanj z mladimi in z veseljem prenašajo svoja spoznanja mlajšim.

Bibliotekarska dela v šolski knjižnici

Poleg pedagoškega dela v šolski knjižnici opravljam tudi bibliotekarsko delo. Naj izpostavim nekaj najosnovnejših sklopov:

- Sistematično zbiranje, strokovna obdelava, urejanje, hranjenje in izposoja knjižničnega gradiva.

Individualno delo z uporabniki knjižnice zajema referenčni pogovor, svetovanje učencem in učiteljem za učinkovito

izrabo knjižničnega gradiva, pomoč učencem in učiteljem pri iskanju gradiva za individualno uporabo, izdelavo domačih nalog, referatov, seminarских nalog, priprav za pouk, ekskurzije, naravoslovni dnevi ... Dogajanje med uporabniki, učitelji in učenci ter knjižničarko pri razreševanju informacijske potrebe imenujemo referenčni proces. Cilj referenčnega procesa je rešiti uporabnikov problem. Uporabnik ima informacijsko potrebo. Komunikacija med uporabnikom in knjižničarko je

referenčni pogovor. Referenčni pogovor med uporabnikom in knjižničarko poteka po stopnjah. Najprej je otvoritev pogovora ter razjasnjevanje referenčnega vprašanja. Sledi oblikovanje iskalne strategije in iskanje relevantnih informacij. Nato je posredovanje informacij uporabniku in zaključek pogovora.

- Oblikovanje letnega načrta šolske knjižnice in oblikovanje triletnega strateškega načrta šolske knjižnice zajema letni program, ki ga izvajam v šolski knjižnici, ter strateška področja, ki jih želimo izpopolniti v določenem časovnem obdobju. Da bi lažje oblikovala triletni strateški načrt naše šolske knjižnice, sem izvedla anonimno anketo, s katero sem želela ugotoviti, kako zadovoljni so s šolsko knjižnico njeni uporabniki – strokovni delavci. Beležila in opazovala sem število uporabnikov v šolski knjižnici v določenem časovnem obdobju. S pomočjo ankete sem želela izvedeti: ali naši zaposleni obiskujejo šolsko knjižnico, ali so zadovoljni z delovnim časom knjižnice, kako zadovoljni so s storitvami šolske knjižnice, kaj menijo o obsegu knjižnične zbirke, katere dejavnosti pogrešajo v šolski knjižnici, ali menijo, da je v knjižnici dovolj strokovno pedagoškega gradiva, kateri so njihovi predlogi za izboljšanje kakovosti storitev šolske knjižnice.

Na osnovi odgovorov zaposlenih sem izoblikovala strateška področja, ki jih želimo izpopolniti, in njihove cilje.

Strateška področja, ki jih želimo izpopolniti, so:

- knjižnični prostor in oprema,
- knjižnična zbirka,
- povečanje obiska oziroma izposoje.

Glede na prostorske razmere se nam obeta nov, večji prostor, v katerem bodo sprejemni pult z računalnikom ter dva dodatna računalnika, čitalnica, prostor za bralne urice ter

knjižnično gradivo, tudi s policami primerne višine za najmlajše.

Cilji drugega strateškega področja (knjižnična zbirka) so: posodobitev in dopolnitev knjižnične zbirke ter spremljanje potreb uporabnikov v določenem časovnem obdobju.

Strateški cilji za povečanje obiska oziroma izposoje so: razvijanje bralne kulture in pismenosti, spodbujanje branja ter razvijanje sposobnosti doživljanja estetskega. Dejavnosti, ki jih bomo v ta namen izvajali še intenzivneje, kot smo jih doslej, sem že predstavila. To so: izposoja knjižničnega gradiva, knjižnično informacijska znanja, bralna značka, sodelovanje v projektu Rastem s knjigo, sodelovanje z Mestno knjižnico Velenje, seznanjanje učencev in sodelavcev z novostmi, priprava tematskih razstav ob obletnicah znanih mladinskih avtorjev, bralne urice, pravljичne urice, ...

Bibliotekarsko delo je tudi vključitev naše knjižnice v sistem Cobiss, kar obsega naslednje elemente: pridobitev sigle (evidenčne številke

knjižnice), podpis pogodbe o sodelovanju, zagotovitev računalniške opreme, namestitev programske opreme, obvezno izobraževanje, obisk kontaktne osebe, vnašanje knjižničnega gradiva.

V delo šolske knjižnice spada tudi vodenje učbeniškega sklada.

ZAKLJUČEK

Poslanstvo šolske knjižničarke je zahtevno in odgovorno, hkrati pa je lepo in zanimivo otrokom širiti obzorja, spoznavati jih z različnimi pravljīčnimi svetovi, osebami in zgodbami, bogatiti njihov besedni zaklad, oblikovati njihov odnos do lepote besed in jezika.

»Šolska knjižnica opremlja učence in dijake s spretnostmi za vseživljenjsko učenje in razvija domišljijo ter jim omogoča, da živijo kot odgovorni državljani« (IFLA/UNESCO – Manifest o šolskih knjižnicah, 2001). Prispevati k uresničevanju takega poslanstva šolske knjižnice, ki je informacijski in komunikacijski center vzgojno-izobraževalnega dela, je lepo in hvaležno delo.

VIRI

Horvat, Biljana (2017) *Letni delovni načrt šolske knjižnice*. Interno gradivo, CVIU Velenje.

Horvat, Biljana (2018) *Triletni strateški načrt šolske knjižnice*. Interno gradivo, CVIU Velenje.

IFLA/UNESCO – Manifest o šolskih knjižnicah (2001). *Šolska knjižnica*, let. 11 (št. 3): str. 138–139.

Pavček, Tone *Pesem o zvezdah*. Dostopno na <http://www.iucbeniki.si/slo9/2410/index1.html>, 3. 6. 2018.

Štampe Žmavc, Bina (1994) *Nebeške kočije*. Ljubljana: EPTA Založba najlepših slikanic.

Vir 1: Dostopno na http://www.ipsos.si/Citati_misli_o_vzgoji.html, 26. 6. 2018

Zapiski s predavanj (2016/2017): Študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva (ŠPIK). Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

GEPŠ

Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran

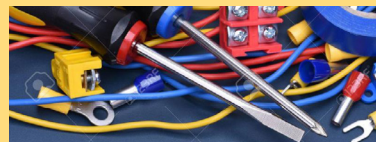

GEPŠ Piran
Bolniška 11
6330 Piran

www.geps.si

POVEZUJEMO TRADICIJO, KLASIKO IN PRIHODNOST.

ELEKTRIKAR: nov 3-letni poklicni program, razgiban in usmerjen v pridobivanje praktičnega znanja za vzdrževanje in montažo vseh vrst električnih in elektronskih naprav; deficitarni poklic

PLOVBNI TEHNIK: edini pomorski program v Sloveniji, omogoča zaposlitev na vseh vrstah ladij, jadrnic in jaht ter možnost dobrega zaslužka

ELEKTROTEHNIK: izobražuje za poklice prihodnosti - v elektroniki, robotiki, avtomatiki, razvija teoretično in praktično znanje

GIMNAZIJA: najboljša izhodišča za študij na univerzi, sodobna šola, ki goji medsebojno sodelovanje, odgovornost in skupna pravila

DIJAŠKI DOM: prenovljen dom z razgledom na morje, v bližini šole

KRIŽANKE, REBUSI IN KVIZI PRI POUKU

Katarina Vinšek, univ. dipl. prof. razrednega pouka,
Osnovna šola Ig

Kot učiteljica razrednega pouka sem včasih potrebovala kar veliko časa, da sem našla dobro idejo za uvodno motivacijo kake učne ure pri kateremkoli predmetu. Rešitev, ki se je pokazala za odlično stimulacijo učencev, sem našla v besedno-miselnih igrah, kot so križanke, rebusi, kvizi: učenci jih odlično sprejemajo, predstavljajo jim stimulatívni izziv in ob njih nato z večjo zavzetostjo in zanimanjem sledijo celotni učni uri. Kot mentorica interesne dejavnosti Križanke, rebusi in kvizi pa sem opazila, da je besedno-miselna ugankarska tema zelo priljubljena pri učencih vseh starosti, tako na razredni kot tudi na predmetni stopnji. Učenci namreč zelo radi rešujejo različne križanke, uganke, premetanke, rebuse, kvize, ...

ZA UVOD

Poglejmo najprej slovarsko opredelitev (SSKJ, 2005) treh najosnovnejših pojmov.

križanka -e ž (i) uganke, pri kateri se vpisujejo besede v vodoravne in navpične vrste

rebus -a m (ê) uganke, pri kateri je treba iz risb stvari, črk, znakov ugotoviti ustrezno besedo, stavke

kviz -a m (i) tekmovanje, na katerem morajo udeleženci odgovarjati na vprašanja, navadno iz določenih tem

Pri iskanju podatkov, ki bi še dodatno podkrepili moj prispevek v smislu "promocije" besedne ugankarske dejavnosti tudi za motivacijsko metodično šolsko rabo (vsaj občasno in seveda didaktično skrbno premišljeno in načrtovano), sem na spletni strani Mladinske knjige (Vir 1) našla našete prednosti in učinke reševanja križank.

Izpostavljenih je kar nekaj iztočnic: Reševanje križank je dobro za: pospešeno delovanje možganov, razvijanje logičnega sklepanja, bogatenje besednega zaklada, razvijanje kritičnega mišljenja in splošno razgledanost. – Reševanje ugank znanstveno dokazano pospešuje in krepi delovanje možganov. Samo pol ure enigmatike vsak dan lahko poveča količino sivih možganskih celic. Po rednem reševanju ugank postanejo možgani učinkovitejši. Ena križanka na dan

pomaga ohranjati miselno kondicijo in spomin. – Prazna polja križanke, ki ostanejo potem, ko ste rešili znana gesla, kar kličejo po logičnem sklepanju. Naj jih poskušamo rešiti sami ali s pomočjo učinkovite knjige: v vsakem primeru smo z boljšimi sposobnostmi logičnega sklepanja hitreje in učinkoviteje kos izzivom tako v službi kot doma. – Ste presenečeni, ko vidite, koliko nenavadnih mest, bolj ali manj znanih zgodovinskih osebnosti, kemijskih spojin in drugih zanimivosti znajo naštetu ugankarji? Vsaka rešena križanka pomeni novo znanje iz geografije, zgodovine in vseh mogočih drugih področij (Vir 1).

KRIŽANKE, REBUSI IN KVIZI TUDI V ŠOLI? – DA!

Ob zgoraj opisanih prednostih in seveda cenjenih in vselej zaželenih stimulatívni učinki besedno-miselne ugankarske dejavnosti je skoraj pričakovano in naravno, da križanke, rebuse, kvize in druge besedne ugankarske oblike – bodisi njihovo reševanje bodisi njihovo sestavljanje – vpeljemo, vsaj občasno, tudi v šolske učne ure – morda kot uvodno motivacijo, lahko za popestritev pouka ali pa pri utrjevanju snovi.

V četrtem razredu se učimo o človeškem telesu in o delovanju našega živčnega sistema ter o možganih. V našem delovnem zvezku Radovednih pet je zapisano: »Za zdravje živčevja

poskrbimo tako, da dovolj spimo, se zdravo prehranjujemo in sproščeno živimo. Dobro je, da možgane pogosto preizkušamo z novimi nalogami in ugankami.« (Mežnar idr. 2016, 14). Ta snov mi je vsako leto čudovita iztočnica, da učence seznanim s križankami in rebusi.

Križanke in druge ugankarske oblike pri pouku velikokrat uporabim za utrjevanje novih pojmov ali ponovitev snovi ob koncu poglavja. Korak naprej od tega je seveda, da učenci sami sestavijo križanko izpeljanko. Učenci so za takšno metodo popestritve običajnega klasičnega pouka izredno motivirani in ne

Učenci so za takšno metodo popestritve običajnega klasičnega pouka izredno motivirani.

potrebujejo dodatne spodbude. Na ta način z veseljem ne samo ponovijo učno snov, pač pa hkrati iščejo smiselne povezave, bogatijo ustvarjalnost in trenirajo možgane.

Iz zgodovine križank

Na kratko lahko pogledamo tudi malo v zgodovino. Prva križanka je bila objavljena leta 1890, v Sloveniji pa je pionir enigmatike Peter Butkovič – Domen.

Za očeta križanke uradno sicer velja Anglež, preseljen v New York, Arthur Wynne, po poklicu novinar, ki je decembra 1913 v časopisu New York World prvič objavil križanko, ki je bila zasnovana približno tako, kot jo poznamo danes. Do leta 1920 se je

miselna igrica iz omenjenega časopisa s svojo popularnostjo preselila oziroma razširila še v ostale ameriške časopise in še dalje po drugih koncih sveta. Vendar pa naj k temu dodamo tudi podatek, da je Sarajevčan Fehim Spahić že 18 let pred tem (leta 1895) v sarajevskem časopisu Nada objavil križanko (Vir 2). Leta 1890, torej še pred obema omenjenima avtorjema, pa je objavil preprosto križanko s štirimi horizontalnimi in štirimi vertikalnimi vrsticami Italijan Giuseppe Airoldi – realno gledano bi zato lahko rekli, da je pionir križanke pravzaprav on (prav tam).

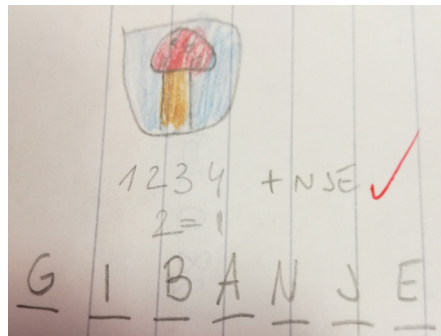
Oče slovenske enigmatike je duhovnik in vsestranski ustvarjalec Peter Butkovič – Domen, ki je s svojim znanjem in poznavanjem ugankarstva v dvajsetih letih dvajsetega stoletja obogatil slovenske časopise in revije. Peter Butkovič – Domen je tudi avtor prve slovenske križanke: objavil jo je leta 1924 v časopisu Mladika.

Leta 1937 je izšel prvi slovenski samostojni ugankarski list, Križ Kraž (Vir 3).

PRIMERI NAŠE "ŠOLSKE" UGANKARSKJE DEJAVNOSTI

Rebusi pri našem pouku

Vsako leto znova sem presenečena, da večina učencev v četrtem razredu osnovne šole ne ve, kaj je to rebus oz. kako se lotiti njegovega reševanja. Ko se tega skupaj naučimo, postane reševanje rebusov prava zabava. Pri pisanju svojih rebusov so nekateri učenci tako iznajdljivi, da sem prav ponosna na njihovo delo. Rebusi so odlična uvodna motivacija katerekoli učne ure. Namesto naslova lahko uporabimo kar rebus, ki bo otroke spodbudil k takojšnjemu razmišljanju.

Rebusi so odlična uvodna motivacija katerekoli učne ure.

Premetanke in drugi besedno-črkovni izzivi

Ko se v petem razredu pri družbi pričnemo pogovarjati in spoznavati našo prelepo domovino Slovenijo, otroke vedno izzovem z naslednjo nalogo: V besedi Slovenija se skriva veliko živali. Koliko jih uspete najti?

In "iskrivo premetavajo" ter najdejo:

SLOVENIJA: LEV, LEVINJA, OSA, SOVA, OSEL, OVEN, NOJ,

SLON, SVINJA, LOS, LOSINJA

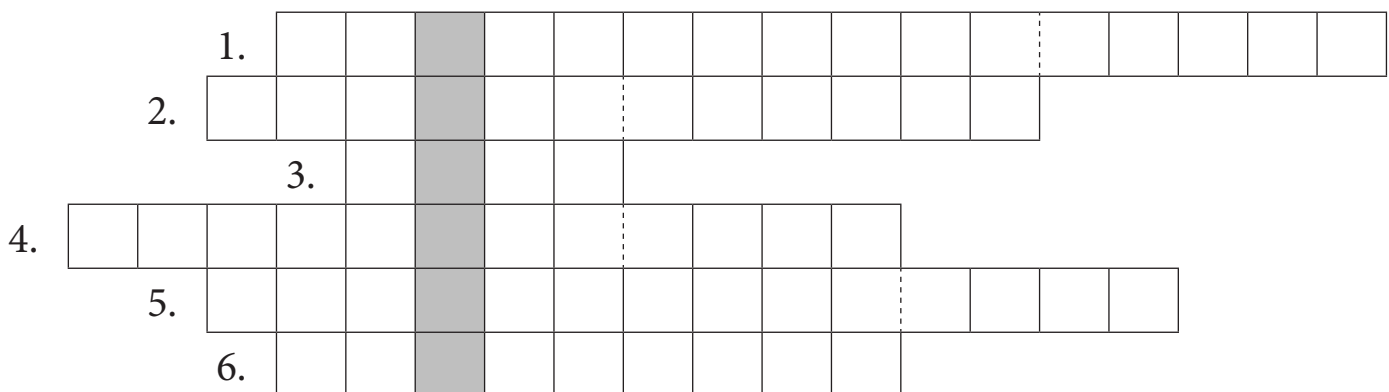
Metoda od A do Ž

Omenila bi tudi miselno asocijsko igro z metodo od A do Ž (tako jo imenujem jaz), ki je tudi zelo priljubljena v našem razredu. Najprej potrebujemo naslov oz. glavno misel, kot je npr.: zdravje, šport, sadje, zelenjava, živali, rastline, promet, ... – izberemo lahko karkoli. Nato iščemo besede, asociacije na vse črke od A do Ž. Zelo zanimivo!

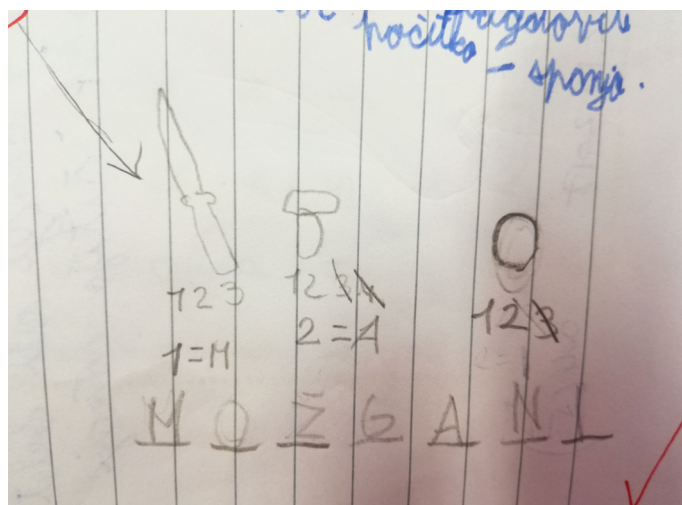
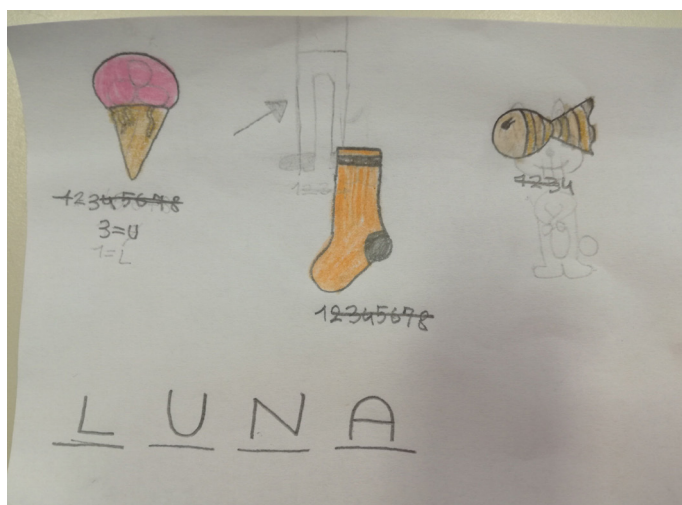
Lani smo ob koncu šolskega leta z učenci pripravili dva plakata: enega

Križanke

Prilagam križanko, ki so jo sestavile učenke petega razreda pri interesni dejavnosti, ko smo se pogovarjali o domači pokrajini in kulturni dediščini.

1. Kraj, kjer so v Sloveniji živeli koliščarji.
2. Vir živega srebra.
3. Reka, ki teče skozi Škocjanske jame.
4. Kraj, ki je poznan tudi pod imenom Sveti Križ.
5. Sistem vodnih jam na Krasu.
6. Država v obliki kokoši.

z naslovom Otroci od A do Ž, drugega pa z naslovom Starši od A do Ž. Potrudili smo se, da smo našli čim več različnih pridevnikov, ki bi kar najbolje opisali tako

otroke kot starše. Na koncu smo bili zelo zadovoljni s svojim delom in komaj smo čakali, da te asociacijske plakate na temo starši in otroci vidijo tudi starši. Na ta način smo jim povedali, kaj si mislimo o njih in kako učenci vidijo sebe. Odzivi staršev so bili pozitivni, njihovi obrazi nasmejani.

Igra besed Goflja

Učenci imajo zelo radi tudi igro besed Goflja. To je didaktična družabna igra za šolske otroke in odrasle, sestavljena iz igralne mreže, ki je razdeljena na 6 krat 6 polj, in 16 kock, ki imajo na vseh ploskvah natisnjene različne črke. Namen igre je, da v določenem času poiščemo čim več različnih besed, ki jih lahko sestavimo iz obstoječih črk.

Besedne igre na mobilnih aplikacijah

V zadnjem času lahko zasledimo tudi ogromno besednih iger na mobilnih aplikacijah, ki so vse po vrsti zelo priljubljene. Seveda ne zagovarjam prekomerne uporabe mobilnih telefonov pri učencih, a dejstvo je, da jih imajo vsi. Tega ne morem spremeniti, lahko pa učence vsaj usmerim v dejavnosti, ki zahtevajo

Potrudili smo se, da smo našli čim več različnih pridevnikov, ki bi kar najbolje opisali tako otroke kot starše.

več miselne aktivnosti. Tako včasih pri interesni dejavnosti uporabim kak primer tudi s tega naslova. Seveda uporabljamo papir in svinčnik.

Nekdaj popularne besedne igre

Spomnila bi vas tudi na besedne igre, ki smo jih igrali v otroštvu mi, danes pa so že skoraj pozabljene. To pa ne pomeni, da niso več priljubljene. Otroke je potrebno samo seznaniti z njimi, jih naučiti, nato pa se jih igrajo z veseljem. Tak primer so na primer igra "vislice". Učenci se na vse pretege trudijo, da jih učiteljica ne bi »obesila«. Na ta način velikokrat iščemo slovenske pregovore, ki tudi že tonejo v pozabo.

Naslednja, nekdanja zelo popularna igra je tudi Ime, država, mesto (predmet, reka, žival, ...). Namen te igre je, da učenci najdejo ustrezno besedo (za določeno stvarno kategorijo v razpredelnici) na določeno črko v čim krajšem času. Na ta način z učenci utrjujemo tudi uporabo velike začetnice, pa tudi hiter priklic in seveda pomnjenje.

Kvizi

Poleg vsega že omenjenega naj za konec omenim še kvize. Čeprav jih omenjam kot zadnji primer "ugankarske" dejavnosti, s katero lahko

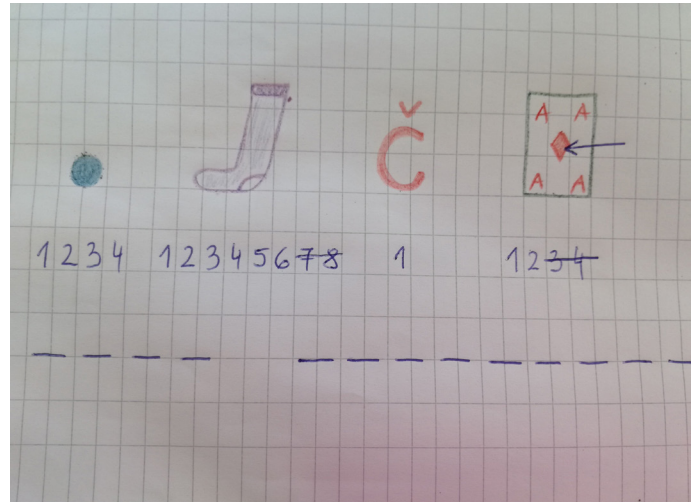
popostrimo pouk, so kvizi najbolj priljubljena oblika ugankarskih iger med učenci. Navadno se razdelimo na skupine: v razredu postane nape-to in glasno, vznemirjenje narašča. V skupinah se razvija sodelovalen odnos, poslušanje in upoštevanje mnenja drugih. Učenci hitro ugotovijo, da ne bodo uspešni, če ne bodo sodelovali med seboj. Seveda kviz ne bi bil kviz, če ne bi zbirali točk in tako zadeva postane še bolj zanimiva. Včasih se lotimo reševanja kvizov, ki so objavljeni na medmrežju, včasih uporabimo že sestavljene kvize (Male sive celice). Vsako leto proti koncu šolskega leta pa se lotimo svojega kviza. Vsak učenec dobi nalogo, da mora sestaviti tri vprašanja na določeno tematiko: nato vprašanja zberem, jih uredim in kviz je pripravljen.

Lansko šolsko leto smo s petošolci pripravili tri različne kvize za tri različne teme: promet, naše Osončje in naravoslovje. Kviz smo pripravljali za starše, zato je bila naša motivacija

Kviz smo pripravljali za starše, zato je bila naša motivacija še prav posebno velika.

še prav posebno velika. Tokrat so se učenci znašli na drugi strani: postali so voditelji, izpraševalci, komisija, zapisovali so točke in razglasili so zmagovalce. Starši so pokazali veliko več

Bi poskusili rešiti tudi ta dva rebusa?

tekmovalnosti, kot smo je sicer vajeni, predvsem pa smo se vsi zelo zabavali.

Naša interesna dejavnost Križanke, rebusi in kvizi

Ko sem ugotovila, da so različne besedno-miselne ugankarske igre učencem všeč in imajo zanje visoko motivacijsko vrednost, sem se odločila tudi za interesno dejavnost s to tematiko. Ta interesna dejavnost je velikega pomena za sproščeno medpredmetno povezovanje znanja in spodbuda za vedoželjnost. Vsak teden se naučimo česa novega, rešujemo izzive, preizkušamo svoje znanje, lovimo ideje in se predvsem zabavamo ter sprostimo po napornem pouku. Velikokrat rešujemo kvize iz zbirke knjig Male sive celice, ki so prava zakladnica idej in nalog. V vsaki knjigi najdemo več kot tisoč vprašanj, razporejenih po poglavjih, ki nosijo naslove vseh glavnih iger televizijske različice.

Učenci se teh vprašanj nikoli ne naveličajo. Ob koncu šolskega leta zberem nekaj izdelkov, ki so nastali med letom in jih nato izdamo kot skupek našega dela. Otroci so navdušeni in ponosni na svoj rezultat.

IN ŠE SKLEP

Skušala sem vam predstaviti nekaj primerov dobre šolske prakse z uporabo križank, rebusov, kvizov in še drugih besedno-miselnih ugankarskih igrice, s katerimi lahko popestrite svoje učne ure in sploh vzgojno-pedagoško šolsko delo. Iz svoje prakse vam zagotavljam, da bodo učenci navdušeni, vi pa boste navdušeni nad njihovo zagnanostjo!

Trma, dobra volja, pozitivna energija, vztrajnost in mirni živci so zagotovo naši prijatelji, ki nam pomagajo, da križanko, uganko ali izziv rešimo pravilno in do konca.

LITERATURA

Mežnar, P., Slevce, M., Štucin, A., (2016) *Radovednih pet, Naravoslovje in tehnika 4, Samostojni delovni zvezek*, Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), 2005.

Vir 1: Mladinska knjiga (2018) *Koristi reševanja križanka*. Dostopno na http://www.mladinska.com/veliki_ugankarski_slovar/koristi_resevanja_krizank, 24. 3. 2018.

Vir 2: <https://www.kriptogram.com/zoo-template/prva-krizanka-na-svetu>. Dostopno 24. 3. 2018.

Vir 3: Dijaški svet (2018) *Skočimo v križanke*. Dostopno na <https://www.dijaskisvet.si/dijaski-os/clanki/skocimo-v-krizanke/20>. 4. 2018.

GOVORNI NASTOP V OSNOVNI ŠOLI IN RAZREDNA PRIREDITEV ZA STARŠE

Špela Elizabeta Soklič, mag. razrednega pouka,
Osnovna šola Staneta Žagarja Kranj

Govorno nastopanje je pomemben del pouka. Najpogosteje ga izvajamo pri pouku slovenščine, pogosto pa tudi pri pouku tujih jezikov. Raven izvedbe govornega nastopanja se razlikuje od učitelja do učitelja, saj zahteva veliko angažiranost pedagoga v učnem procesu. Ker nam kurikulum za materni ali tuji jezik daje več manevrskega prostora, nekateri učitelji govornemu nastopu dajejo velik poudarek, spet drugi pa se bolj osredotočajo na druge elemente pouka. Splošno razširjeno mnenje je sicer, da je kakovost javnega nastopanja stvar »nadarjenosti«, vendar nas že Cicero uči, da se prvin retorike da naučiti. V tem smislu so govorni nastopi v osnovni šoli, bodisi pri pouku bodisi na šolskih prireditvah, kot je na primer tudi razredna prireditev za starše, pomemben del šolskega vzgojno-izobraževalnega procesa.

POMEN GOVORNIH NASTOPOV

Govorno nastopanje je pogosto del naše socialne komunikacije, bodisi v manjšem, ožjem bodisi širšem družbenem okolju, bodisi v poklicnih ali siceršnjih življenjskih situacijah, in obvladanje retoričnih spretnosti je pomembna veščina za njegovo učinkovitost.

Retorične spretnosti so nekaj, česar se učenci naučijo počasi in po delih. V nastopanju pred občinstvom se otroci začnejo uriti že v vrtcu, ko pred sovrstniki obnovijo pravljico ali predstavijo na primer domačo žival. Govorni nastopi se nadaljujejo v šoli, kot vaja v usvajanju retoričnih spretnosti in drugih pomembnih komponent govornega nastopa. Učni načrt za slovenščino (2011) predlaga, da se učenci usposablajo za učinkovito govorno sporazumevanje pri pouku, pri tem ko interpretirajo zapisana in govorjena besedila ter govorno nastopajo. Kljub temu pa v praksi velikokrat opazamo, da so nekateri učenci pri govornih nastopih »vedno« uspešni, drugi pa ravno nasprotno, torej »vedno« neuspešni. Včasih se zdi, da so nekateri bolj »nadarjeni« za oder, spet drugi pravijo, da oder nikakor ni zanje. Izkušenj z nastopanjem pred občinstvom pa ima večina učencev zelo malo. En ali dva govorna nastopa na leto pred sošolci zagotovo nista dovolj, da bi se učenci prelevili v veščje govornike, kar bi jim v času nadaljnjega šolanja nadaljnje šolanja in tudi v življenju

sploh še kako koristilo. Menim, da je nastopanja v večini osnovnih šol premalo. Seveda obstajajo tudi izjeme, kjer imajo pogosto šolske proslave ali proslave za starše, pa vendar se vse prevečkrat dogaja, da nastopajo vedno isti učenci. Kaj pa vsi ostali? Sem mnenja, da bi morali vsi učenci, vsaj na razredni stopnji, večkrat stati pred občinstvom. To priložnost vsekakor dobijo, ko predstavljajo svoj govorni nastop, vprašanje pa je, če je to dovolj.

Učencev na razredni stopnji sicer še ne pripravljamo na samostojne daljše argumentirane govore, v vsako javno nastopanje pa vključenih veliko elementov, ki so v smislu retoričnih spretnosti pomembni za poznavanja in obvladovanja osnovnih načel dobrega govornega nastopanja in tako ključnih za samo izvedbo govornega nastopa. Seveda pa je ob tem vsekakor potrebna vaja, vaja, ...

IZ MOJE PRAKSE: PRIPRAVE NA RAZREDNI NASTOP ZA STARŠE

V praksi sem v zadnjih letih, ko sem kot razredna učiteljica poučevala slovenščino v 6. razredu, učence nekaj let zapored (prvič v šolskem letu 2011/12) spodbudila, da smo pripravili razredni nastop za starše. Pustila sem jim dokaj proste roke, kar se tiče vsebine. Cilj je bil, da ima vsak učenec možnost nastopati bodisi z govorom bodisi z dramatisacijo, petjem, plesom, igranjem na inštrument ... skratka s čimerkoli oz.

s tistim, kjer se čuti najbolj uspešnega oz. ga priprava na nastop najbolj veseli. Pogosto sem opazila, da se predstava učencev, kaj je potrebno znati, vedeti, pokazati za dober nastop, ne sklada najbolj s tem, kaj je res ustrezno in izvedljivo.

V prispevku želim razredni nastop za starše, to lepo, iz pouka izhajajočo, umetniško naravnano šolsko prireditev, predstaviti kot vzgojno-izobraževalno učinkovit, za učence navdihujoč, ustvarjalen in medsebojno povezovalen dogodek – tak, kot se je pokazal pri našem dosedanem nekajletnem sodelovanju. Morda bo ta zapis tudi komu v spodbudo ...

Otroška ustvarjalnost k sreči ni omejena z omejitvami realnega sveta. A prave ideje so tiste, ki jih od same zasnove s trudom razvijemo v realnost in pri tem uživamo v ustvarjalnem in delovnem čaru. Ob tem učencem včasih žal tudi pristrizemo peruti, ko jih seznanimo z realnimi omejitvami,

Pri delu sem srečala tri tipe učencev, ki so na prvi pogled imeli »inovativne« ideje, ki pa so se odraslim velikokrat zdele neizvedljive. Tako imamo učence, ki so v idejo kljub vsemu verjeli, upoštevali usmeritve ter jo s trudom in delom tudi izvedli (napisali besedilo za skeč, igrico, spodbudili sošolce za sodelovanje in ga tudi odigrali); drugi tip so učenci, ki imajo odlične ideje, a jim manjka volje do dela in potrpljenja, potreb-

nega za njeno izvedbo; so pa tudi učenci, ki postavijo povsem nerealne in neuresničljive ideje (npr. ognjemet v razredu) in ne razumejo oz. "težko" razumejo, zakaj so neizvedljive oz. zakaj se jih ne more izvesti na šolskem nastopu.

Uresničitev ideje je kompleksna stvar – za uresničitev idej je potrebno veliko dela in vaje ter upoštevanje pravil govornih nastopov ter »mentorstvo« poslušalcev, le-ti so lahko učitelji ali sošolci. "Mentorstvo" poslušalcev ima pri govornem nastopu pomembno vlogo: poslušalec oz. gledalec takoj opazi napake in pomanjkljivosti, ki jih izvajalec zaradi preobremenjenosti s samo izvedbo ne zazna, obenem pa učenci, pod budnim očesom učitelja mentorja, med seboj tako sodelujejo, medvrstniško vrednotijo in usmerjajo sošolce k uspehu. Ob takšnem sodelovanju razvijamo strpnost med njimi, prav tako pa se poveča aktivnost učencev med samim procesom govornega nastopa.

ELEMENTI, NA KATERE JE MED GOVORNIM NASTOPOM POTREBNO PAZITI: KAJ PRAVI UČNI NAČRT?

Učni načrt za slovenščino (2011) ne omenja termina retorične spretnosti, vendar pa govori, naj učenci razvijajo zmožnost nebesednega sporazumevanja, svojo sporazumevalno in ustvarjalno zmožnost (str. 5), naj razvijajo pripravljenost za govorno nastopanje ter razvijajo tako imenovane sestavine sporazumevalne zmožnosti, torej jezikovno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja.

Učni načrt za slovenščino (2011) operativne cilje za oblikovanje sporazumevalne zmožnosti učencev v osnovni šoli zastavlja seveda postopno, razvojno: od osnovnih operativnih ciljev v prvem izobraževalnem obdobju (prvem triletju) do tem nadgrajenih, zahtevnejših operativnih ciljev v drugem izobraževalnem obdobju.

Poglejmo operativne cilje v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju

- Eden od operativnih ciljev v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju (Učni načrt, 2011, 9) je razvijanje zmožnosti govornega nastopanja, kjer naj učenci govorno nastopajo z vnaprej pripravljeno temo, vrednotijo rabo nebesednih spremljevalcev govorenja ter utemeljujejo svoje mnenje, povzemajo temeljna načela govornega sporočanja (z učiteljevo pomočjo), izražajo svoja občutja med govornim nastopom ter vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja in načrtujejo, kako bi jo lahko izboljšali.

"Mentorstvo" poslušalcev ima pri govornem nastopu pomembno vlogo.

- Učni načrt (2011, 11) nadalje narekuje, naj učenci med govornim nastopanjem razvijajo pravorečne zmožnosti, posnemajo knjižno izreko, naj govorijo razločno in naravno. Predlagane teme so pripovedovalna besedila o tem, kar so doživeli/videli oz. slišali; obnova knjige, risanke ali filma; ali opis predmeta.
- Med operativnimi cilji prvega triletja (Učni načrt, 2011, 20) je glasno interpretativno branje književnih besedil; učenci glasno berejo pesmi, prozo in dramatično. Pri branju pesmi s posebej oblikovanim govorom izražajo razpoloženje (doživeto recitirajo). Pri pripovedovanju ali branju pravljic uporabljajo poseben način govora, tako imenovani pravljčni ton, pri pripovedovanju ali branju pripovedi s posebej oblikovanim govorom označijo osebe, samostojno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah. Za dramsko osebo poiščejo primeren glas in ga spreminjajo glede na spremenjajoče se lastnosti oseb.

Govorni nastop nekaj, česar se ne moremo naučiti iz knjig, temveč samo z vajo, vajo in še enkrat vajo.

- Učni načrt predlaga govorni nastop v tretjem razredu (2011, 21),

kjer učenci predstavijo svojo bralno izkušnjo. Tako lahko obnovijo znano književno besedilo in pojasnijo, zakaj so se zanj odločili. Predstavijo mnenje o prebranem. Predstavijo svoje poustvarjalno besedilo: narobe pravljico, nadaljevanje zgodbe. Ali preberejo izvirno pesemsko besedilo ter branje dopolnijo s pojasnilom, zakaj so pesem napisali. Deklamirajo, recitirajo pesem in predstavijo ustvarjalca ali pesniško zbirko.

Govorni nastopi v praksi na ta način potekajo od prvega razreda naprej. Učenci obnovijo zgodbo pred učiteljem in kasneje tudi pred učenci oz. sošolci.

In kako so opredeljeni operativni cilji za drugo vzgojno-izobraževalno obdobje?

Govorno nastopanje je v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je že bolj specifično definirano. Med operativnimi cilji Učni načrt (2011, 29) narekuje, da učenci prepoznajo nekaj vidnih in zvočnih nebesednih spremljevalcev govorenja in povedo, s katerimi imajo največ težav. Prav tako poslušajo in gledajo govorce, opazujejo njihove nebesedne spremljevalce, poslušajo mnenje sošolcev o njihovi ustreznosti ter izražajo svoje mnenje.

Vaja, vaja, ...

Ob zavedanju kompleksnosti in razvojne pogojenosti zastavljenih operativnih ciljev, kot jih za razvijanje sporazumevalne zmožnosti otrok v osnovni šoli opredeljuje Učni načrt za slovenščino, pa se je potrebno zavedati predvsem dejstva, da je govorni nastop nekaj, česar se ne moremo naučiti iz knjig, temveč samo z vajo, vajo in še enkrat vajo. Napredovanje je seveda hitrejše,

če nas usmerja izkušeni poslušalec, ki opozarja na naše napake: to še posebej velja za napredovanje otrok, učencev. Ob tem se moramo zavedati, da tudi odrasli, otroci pa sploh, v

naši kulturi konstruktivno kritiko pogosto razumejo kot neuspeh, ki jih potre. Zato je poleg napak v vsakem govoru nujno potrebno vzpostaviti ravnovesje s pozitivnimi vidiki sliša-nega.

Z (večkratnimi) vajami in opozarjanjem na napake, pri čemer ne gre le za izpostavljanje napak, pač pa predvsem za svetovanje, kako jih preseči, odpraviti, skušam pri svojem pedagoškem delu izboljšati govorni nastop vsakega izmed učencev. Že Cicero nas uči, da se prvin retorike da naučiti. Dober retorični nastop sestavljajo pravila, ki jih je potrebno upoštevati. Z vsako vajo in sploh z vsakim izvedenim govornim nastopom se zmanjšuje strah in učenec pridobiva na »govorniški samozavesti«. Ko govornika nekdo opozori na napake, je nujno potrebna vaja, da govornik sam v svojem govoru zazna svoje pomanjkljivosti in jih zavestno skuša odpraviti ter tako svoj način govora izboljšuje.

USMERITVE ZA DOBRO IZVEDBO GOVORNEGA NASTOPA

Cicero (2002, 299) pravi, da je nastop v govorništvu glavni vladar. Izvedba govora se nanaša na izgovarjavo, ritem, poudarke, mimiko, gestikulacijo, je nadzorovanje glasu in telesa, tako da sta primerna predmetu in besedam. Škarić (2005, 27) je označil govor pred občinstvom kot multimedialen, saj je v njem vključenih več sistemov: jezikovni znaki, človeški glas, mimika, geste in splošno obnašanje človeka pri govoru. Vsi ti različni sistemi signalizacije se lahko v govoru povezujejo, tako da eden zamenjuje in drugi dopolnjuje, pri vsem tem pa niti govorniku niti poslušalcem ni jasno, kaj je izraženo z besedo in kaj z nebesedo.

SLUŠNI IN VIDNI NEBESEDNI SPREMLJEVALCI GOVORA

Zagotovo vsak govor spremljajo tako imenovani slušni in vidni nebesedni spremljevalci govorjenja. Strokovnjaki ugotavljajo, da prav z nebesednimi spremljevalci govorjenja včasih povemo (večkrat pravzaprav nehote)

več kot pa z besednim jezikom (Bešter idr. 2004, 58).

Med slušnimi nebesednimi spremljevalci govorjenja je potrebno omeniti hitrost govorjenja, jakost, melodijo, višino, barvo glasu in premore. K vidnim nebesednim spremljevalcem govorjenja pa prištevamo očesni stik, mimiko in kretnje, držo telesa in položaj v prostoru ter zunanji izgled (Bešter 2004, 58).

Glas

Glas je pomemben del govornega nastopa, saj lahko z njim poslušalce pritegnemo ali jih odbijemo. Glas je lahko visok, nizek ali srednji. Nekateri govorijo tiho in mirno, drugi popolnoma monotono, tretji kričijo, tulijo in celo udarjajo po mizi. Najbolje pa se je izogibati vsakršnih skrajnosti.

Hitrost govora

Hitrost govorjenja je primerna, kadar je poslušalci ne opazijo. Govornik naj ne govori niti prepočasi niti prehitro. Hitrost naj spreminja. Ko govori o nečem novem, pomembnem, naj hitrost upočasni in informacije celo ponovi. Čim bolj je misel poudarjena, tem počasnejša naj bo hitrost govora. S spreminjanjem hitrosti govora bo naš nastop bolj dinamičen in živ (Žagar idr. 2006, 117).

Mimika

Največji poudarek Cicero (2002, 302) daje obrazni mimiki. Ves nastop je stvar duše in podoba duše je obraz, zrcalo duše so oči. Kajti, kot pravi Cicero, obraz je edini del telesa, ki zmore napraviti toliko znamenj in sprememb, kolikor je vzgibov duše. Zato je pri nastopu obraz takoj za glasom najpomembnejši; njegov krmar pa so oči. Učbenik Na pragu besedila (Bešter idr. 2004, 58) opozori, naj govorec z mimiko in kretnjami ne pretirava.

Očesni stik

Pri govornem nastopanju je najbolje, tako kot pri vsakdanjem pogovoru, da govornik naslovnika gleda v oči – ne gleda v strop ali skozi okno,

temveč skuša s pogledom zajeti vse poslušalce (Bešter idr. 2004, 58).

Predvsem učenci, ki nastopajo z besedilom, ki so se ga naučili na pamet, morajo biti sproščeni pri pogledih v občinstvo. Tako z njim navežejo stik, s tem povečajo občutek spontanega, naravnega govora, ki mu poslušalci lažje sledijo. Za učenca, ki povezuje prireditev in je v stalnem kontaktu z gledalci, jih nagovarja, pogosto kaj sprašuje oz. obvešča, je očesni stik z občinstvom še posebej pomemben. To velja tudi za učence, ki svoje besedilo preberejo (ali deklamirajo pesem): prav je, da ob tem pogledajo v gledalce – tudi tako ohranjajo njihovo pozornost in prijetno dopolnijo svoj nastop.

Zunanji izgled

Pri govornem nastopanju je govornik zelo izpostavljen kritičnim očem občinstva, zato mora poskrbeti za telesno urejenost. Prvi vtis o govorniku ljudje izoblikujejo na podlagi njegovega izgleda (Bešter idr. 2004, 58). Zagotovo je tudi z zunanjim izgledom potrebno kazati spoštovanje do poslušalcev.

Učence opozorim, naj pridejo počesani ter primerno oblečeni. Govorimo o nastopu za starše, ne o slavnostni prireditvi. Pa vseeno ni odveč reči, da dekletom pristajajo krila in naj fantje ne pridejo v trenirkah. Seveda bodo najstniki modno oblečeni, predvsem pa se morajo dobro in udobno počutiti v svojih oblačilih. Telesna urejenost lahko poveča tudi našo samozavest, ki je pri govornem nastopu nujno potrebna, tudi za premagovanje začetne treme.

Občutki med govornim nastopom: trema

Strah ali trema pred govornim nastopom sta zelo pogosta in se pojavita pri vsakem govorniku. Treba ju je razumeti in obvladati. Najbolj navadni simptomi treme so močno razbijanje srca, pospešeno hlantanje za zrakom, znojenje, suha usta, drhtenje prstov na rokah, včasih pa se govorniku celo šibijo kolena. Obenem se ga

loteva občutek strahu, pretirana zaskrbljenost in negotovost nad samim s seboj (Grabnar 1991, 225).

RAZREDNA PRIPRAVA NA NASTOP ZA STARŠE

Učencem ponavadi v mesecu decembru omenim, da bomo pripravili nastop za starše. Sprva to vedno požanje val navdušenja in pri nekaterih tudi strahu. Navadno se nastopa najbolj »ustrašijo« učenci, ki pravijo, da imajo vedno (pre)veliko tremo, ki o sebi menijo, da niso sposobni nič pripraviti oz. da nimajo ničesar pokazati. Dogovor je, da za vsakogar lahko najdemo točko, v kateri se bo dobro počutil in jo primerno predstavil. Pogovorimo se o tem, kaj to pomeni. V decembru, po štirih mesecih skupnega dela, učence večinoma že dobro poznam, me pa vsako leto kdo tudi preseneti – da na odru zasije veliko bolj kot pri pouku v razredu. Dobra ideja je tudi, da se pred novoletnimi počitnicami dogovorimo, da bomo imeli eno uro, ki jo bodo vodili sami. Da bodo kaj odigrali, prebrali, zapeli, brčali žogo, pripravili nekaj, da se bodo predstavili ali predstavili nekaj, kaj radi počnejo, da bodo sošolce nasmejali – poiskali šalo, naredili trik ipd. Učenci pri tem uživajo, ko gledajo druge in nastopajo sami. In tedaj je v našem načrtovanju ponavadi tudi pravi trenutek, da omenim govorni nastop, saj je prav razredni nastop za starše tista pravšnja, lepa priložnost, da učenci svoje retorične veščine preizkusijo, predstavijo in s svojim govornim nastopom »zažarijo« tudi na prireditvi za malce širše občinstvo.

Zbiranje idej, tem za točke nastopa

V januarju sledi zbiranje idej, kaj bi bile lahko teme za nastop, kaj si posamezni učenec želi. Tako smo v preteklih letih imeli že veliko raznovrstnih točk, npr.:

- doživeto branje zanimivih spisov;
- recitacije pesmi (slovenskih avtorjev ali izvirne/poustvarjalne pesmi učencev);
- dramatizacije – spisov učencev ali priprave kratkih dialogov;

- avtorske igrice;
- skeč, kjer so učenci strnili nekaj šal;
- petje pesmi;
- plesni nastop (baletni ali ples na moderni pop);
- igranje na inštrument;
- repanje;
- govorni nastop, ki so ga učenci že pripravili za oceno v razredu (pri slovenščini ali angleščini);
- njihova ocena knjige ali filma, ki jo ustrezno preberejo;
- opis in ocena športnega ali kulturnega dne;
- vrtenje, podajanje žoge;
- pripravljen nastop z mimiko.

Ob tem ne smemo pozabiti na povezovalni par, ki vodi prireditev za starše in pripravi vezno besedilo, in na učenca ali skupino otrok, ki pripravijo računalniško predstavitev (če imamo to možnost).

Priložnosti za sodelovanje je res veliko.

V nekaterih situacijah se med samo pripravo morda tudi učitelj počuti nekoliko nemočen – ne more namreč vsega nadzorovati. Ne znam na primer pomagati učenci, ko igra trobento, prav tako ne znam pomagati učenki, ki pleše balet. Vendar je tudi to, da nimamo vsega pod nadzorom, da zaupamo učencu, del procesa. Kljub vsemu pa točk ne smemo prepustiti naključju in slepo verjeti, da bo na dan nastopa vse gladko teklo.

Učenko, ki pleše balet, želim pred uradnim nastopom videti. Ali učenca, ki igra harmoniko, želim pred nastopom slišati. Če ta predstavitev ni ustrezna, ji oz. mu še vedno lahko svetujem, naj poišče kaj drugega.

Tudi to se nam je že zgodilo, da se učenec ni in ni mogel odločiti za dejavnost in tako so sošolci predlagali, v čem ga vidijo kot dobrega, kaj bi zmoget, kaj bi lahko pokazal: šele ko je slišal od sovrstnikov predloge, ki

so bili tehtni, se je čutil dovolj sposobnega, da je nalogo vzel kot izziv.

In kdaj je primeren čas za razredni nastop za starše?

Navadno načrtujem prireditve v marcu. Za seboj imamo februar, ki ni poln ocenjevanja in ravno prav smo odmaknjeni od naslednjega ocenjevalnega »buma«. In ker je v mesecu marcu kar nekaj dni, primernih za poklon staršem, učence spodbudim, da za mame in očete (lahko tudi za stare starše ali druge njim pomembne odrasle) pripravijo »darila« (z vanje skritimi kratkimi sporočili za mame, očete, stare starše ...), s katerimi tudi okrasimo prostor. Vsako leto me mnogi presenetijo ... Tako smo na zadnjem nastopu prostor okrasili z velikimi rdečimi ali modrimi srci: na drugo stran teh »daril« so učenci zapisali dopolnitev nekaterih misli, ki so bile namenjene točno določeni osebi (Cenim te, ker .... Rad-a te imam, saj ... Največ mi pomeni, kadar ... Najbolj mi je všeč, kadar skupaj ...). Mnogi me presenetijo s svojo iskrenostjo in razmišljanji ter natančnim opazovanjem svojih bližnjih.

Še nekaj sem opazila: priprava take prireditve učence tudi zelo poveže, že med vajami drug drugemu svetujejo – povedo si ideje, kako bi se dalo določene elemente izboljšati. Učenci sodelujejo v parih, skupinah, ki jih mi kot učitelj ne predvidimo vselej (npr. nekaj učencev se odloči

Priprava take prireditve učence tudi zelo poveže, že med vajami drug drugemu svetujejo – povedo si ideje, kako bi se dalo določene elemente izboljšati.

za skeč in potrebujejo še nekoga, da lahko pomaga, prevzame še eno vlogo, pomaga pri sceni). V odraslem zaposlitvenem svetu je popularen izraz »team building« – oblikovanje povezanosti zaposlitvene skupine, in točno to je tudi ustvarjanje skupne prireditve. Po predstavi se mi zdijo učenci ponavadi veliko bolj povezani, imajo neko močno skupno doživetje in tudi jaz, kot učiteljica, sem bolj sprejeta med njimi.

In še fotografski zapis z enega naših razrednih nastopov za starše
(Avtorica fotografij je Alenka Ivačič.)

Slika 1: Učenec Adam je predstavil odlično sestavljen govorni nastop o kemičnem svinčniku, ki ga je že povedal pred sošolci pri uri slovenščine.

Slika 2: Učenke so pripravile krajšo igro na temo obiska vedeževalke, ki so si jo izmislile same.

Slika 3: Ema pleše balet, Zala jo v živo spremlja na klavirju. Točko sta pripravili sami, brez pomoči učiteljice v šoli.

Slika 4: Dekleta so pripravila krajšo igrico na temo situacij doma in v šoli. Besedilo so pripravile same.

Slika 5: Ples ob podlagi posnetka z YouTube

ZAKLJUČEK

Morda se zdi, da so takšni razredni nastopi kot prireditve za starše nepomembni, saj v svetu opisnih in številčnih ocen »nič ne štejejo« – učenci zanje ne dobijo ocene. Pa tudi učitelji v nastop vložimo veliko »nevidnega« časa, razmišljanja in načrtovanja za učence, dodatnih vaj, priprav, »prosto popoldne« namenimo službi. Vendar pogosto, šele čez leta, ko srečujem učence ali starše otrok, ki so pred leti nastopali, je naš skupni trud poplačan. Vse dejavnosti in znanja učencev, ki smo jih strnili v nastopne točke, vsako leto res navdušujoče sooblikujejo doživetje razrednih nastopov za starše: v tem kontekstu se te prireditve vselej pokažejo kot dragocena priložnost tudi za govorne nastope pred "širšim" občinstvom. Mnogi učenci in starši mi kasneje, ob naključnih srečanjih, omenijo, kako se teh razrednih prireditev še vedno spomnijo – kot nekaj lepega, nekaj, v kar smo vložili veliko dela in se je izkazalo kot odlično.

Naj zdaj spregovori tudi utrinek učenca po razrednem nastopu:

RAZREDNI NASTOP ZA STARŠE

Sredi šolskega leta nam je učiteljica predlagala, da bi za starše pripravili razredni nastop. Vsi smo se spraševali,

kako bi to izgledalo. Kljub negotovosti smo se z nastopom vsi strinjali.

Približno mesec dni pred nastopom smo pričeli zbirati ideje za nastop. Skupaj smo se odločili, kdo bo kaj predstavil. Nekateri so se odločili za govorne nastope, drugi za pevske, dramske ali plesne točke, nekateri pa smo se odločili, da bomo igrali na instrumente. Večkrat smo se dobili na predurah, kjer smo vadili svoje točke. Jaz sem imel še eno zelo pomembno nalogo – narediti projekcijo za vse točke. To projekcijo sva z učiteljico predstavila šele zadnji teden pred nastopom. Vsi smo se zelo potrudili pri vajah, da bi bili čim boljši. Končno je prišel težko pričakovani dan. Skupaj z učiteljico smo se eno uro pred nastopom zbrali v glasbeni učilnici in še enkrat povadili naše točke. Midva z

očetom sva morala prej pripraviti še instrumente, na katere sva skupaj zaigrala. Točno ob petih smo v učilnico spustili neučakane starše. Vse je potekalo zelo dobro. Kljub veliko treme smo vse točke dobro

izpeljali. Nekajkrat smo se tudi zmotili, saj smo nastopali prvič pred toliko ljudmi.

Mojim staršem je bil nastop zelo všeč, prav tako mojim sošolcem in meni. To izkušnjo bi rad še kdaj ponovil, saj sem se zelo zabaval.

Žan Krajnc

Mnogi učenci in starši mi kasneje, ob naključnih srečanjih, omenijo, kako se teh razrednih prireditev še vedno spomnijo – kot nekaj lepega.

LITERATURA

Bešter, Marja, Križaj, Martina, Ponzanovič, Mojca, Bavdek, Mojca, Končina, Marija, Ambrož, Darinka, Židan, Stanislava (2004) *Na pragu besedila* – učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol. Ljubljana: Založba Rokus.

Ciceron, Mark Tulij (2002) *O govorniku: trije pogovori o govorniku, posvečeni bratu Kvintu*. (Prevod: Ksenja Geister). Ljubljana: Družina.

Grabnar, Boris (1991) *Retorika za vsakogar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Škarič, Ivo (2005) *V iskanju izgubljenega govora*. Ljubljana: Šola retorike.

Učni načrt: Slovenščina (2011). Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf, 26. 2. 2018.

Zidar Gale, Tatjana, Žagar, Igor Ž., Žmavc, Janja, Pirc, Vladimir (2006) *Retorika. Uvod v govorniško veščino*. Ljubljana: I 2, družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.

KIT Žižki d.o.o.
Proizvodnja kovinske opreme

SVETUJEMO, PROJEKTIRAMO, IZDELUJEMO IN MONTIRAMO ZA VAS.

GARDEROBNE OMARE ZA ŠOLE
Omare so predeljene po višini, opremljene z odlagalno polico, obesno kljukico, pleksi napisno ploščico na vratih ter zračnimi linami. Zaklepajo se s cilindrično ključavnico na ključ, šifro ali obešanko. Na voljo so v različnih barvnih kombinacijah in dimenzij.

GARDEROBNE OMARE S POŠEVNIM VRHOM
Vse garderobne omare lahko imajo kovinski podstavek višine 100 mm ali kovinski podstavek s sedežno klopjo višine 350 mm. Poševni vrh preprečuje odlaganje odpadkov na vrh omare.

ARHIVSKE OMARE
Namenjene so za arhiviranje in hranjenje raznih dokumentov in drugih predmetov. Vrata omare so dvokrilna in se zaklepajo s tritočkovno ključavnico na ključ. Na voljo so različne velikosti omar s poljubnim številom polic v notranjosti.

KLASIČNE GARDEROBNE OMARE »KIT«
Izdelujemo enodelne, dvodelne in tridelne omare. Opremljene so z odlagalno polico in obesnim drogom, cilindrično ključavnico na ključ, šifro ali obešanko.

ZAUPA NAM VEČ KOT 40 % OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOL V SLOVENIJI.

Žižki 48/c, 9232 Črenšovci

+ 386 (2) 573 71 37

www.kit-zizki.com

IZRAZNI PLES V VRTCU

Tanja Kosmač Zalašček, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok in specialistka pomoči z umetnostjo, Vrtec Medvode

Otroci v vrtcu se v procesu socializacije veliko prilagajajo, posnemajo, sprejemajo rutino, vse manj pa je v procesu socializacije spontanega izražanja samega sebe, svojih želja in aktivnosti po lastnem navdihu. Pojavlja se protislovje med tem, kaj si otrok želi in kaj se od njega pričakuje. Tudi pri otrocih se zato lahko včasih pojavlja čustveni oklep. Z gibanjem in plesom je mogoče razbijati ta čustveni oklep in doseči sproščenost, spontanost, lažje dihanje, ... Otroci običajno radi sodelujejo, ko začitijo neko varnost: šele ob sodelovanju, sproščenosti in občutku varnosti se otrok lahko celostno razvija. V tem smislu imamo vzgojitelji in odrasli sploh dragoceno možnost, da otroku omogočimo občutek varnosti in tudi tako vplivamo na razvoj njegove osebnosti.

ZA UVOD

Človek živi v družbi, vendar vseskozi gradi tudi zavest o sebi. Zato je treba najti ravnovesje med družbenim in individualnim bitjem v sebi. Ali bo posameznik uspel doseči to ravnovesje, je zelo odvisno od vzorca mišljenja, ki se intenzivno oblikuje že v zgodnjem otroštvu. Tako ima

vsak posameznik izoblikovan svoj vzorec mišljenja, ki ga mora uskladiti z drugimi. Otroci niso enako občutljivi, ustvarjalni, dojemljivi, energični, voljni, inteligentni, skratka v ničemer si niso enaki. Vsak je enkrat. Stiki v vrtcu vplivajo na otrokovo družabnost in individualno podobo. V tem smislu imamo vzgojitelji dragoceno možnost in obenem odgovornost, da otroku omogočimo občutek varnosti in mu damo čimveč priložnosti za ustvarjalnost in izražanje doživljajskih in estetskih vsebin: ena takšnih priložnosti je tudi izrazni ples.

OTROK IN VRTEC

V Kurikulumu za vrtce (Bahovec idr. 2007, 38) je zapisano: »V umetnosti otrok lahko predstavi svoja najbolj skrita počutja in čustvene vsebine, natančno opiše ali predstavi neki dogodek ali stvar, lahko se posveča estetskemu vidiku, izrazi svojo etično presojo o osebi, dogodku, ali pa eksperimentira z umetniškim jezikom. Pri tem postopno izkuša kompleksna

področja realnega sveta skozi majhne obvladljive delčke in spoznava sebe kot samostojnega oblikovalca simbolov in ustvarjalca, svoja dela pa kot pomembnejše in trajne produkte. Z njimi prispeva k oblikovanju okolja, zaradi česar doživlja svojo vlogo v skupnosti kot smiselno in gradi samozavest.«

Z gibanjem in plesom je mogoče razbijati ta čustveni oklep in doseči sproščenost, spontanost, lažje dihanje, ...

Gibalne dejavnosti otrok (s poučkom na ustvarjalnem procesu) spodbujajo otrokov emocionalni, socialni in intelektualni razvoj. L. Horvat in A. N. Kovačev (1994) v članku Spoznavne implikacije telesnih gibov in njihovo upoštevanje v vzgojnem procesu opisujeta, da se že majhen otrok z različnimi motoričnimi reakcijami aktivno vključuje v komunikacijo z okoljem. Tako lahko domnevamo, da so dojenčkov nasmeh, usmerjen pogled in vokalizacija, ki mu sledi, namenjeni predvsem podaljševanju socialnih interakcij, ki se v prvih fazah njegovega razvoja navezujejo na primarne potrebe.

Kasneje otrokovo individualno in skupno ustvarjanje v skupini spodbujata sodelovanje, prilagajanje, vodenje in podrejanje ter izkušnja različnih vlog. Otroci ob tem uživajo, so dejavni, domiselni, veseli in sproščeni. Zaradi povezovanja telesnega in duševnega je ustvarjalni gib pomemben za osebni razvoj

otroka. V otroku aktivira sposobnost samournavanja, konstruktivno usmerja energijo, spodbuja v smeri razvoja prosocialnih lastnosti, spodbuja pozitivna čustva, stabilnost, mentalno odprtost in iskanje novih, drugačnih rešitev (Kroflič 1999, 227, Vujanović 2008, 199).

USTVARJALNOST

Otroci so po naravi ustvarjalni: izvirni, odprti in znajo najti zelo originalne in različne rešitve. Otrok je namreč radoveden, in prav radovednost je ena najpomembnejših lastnosti ustvarjanja. Če ne dobi odgovorov, pri njem zadušimo ustvarjalnost. Psihologi so mnenja, da je ohranjanje ustvarjalnosti odvisno od spodbud, ki jih otrok dobiva. Zato je vzgojiteljeva in učiteljeva vloga pri ohranjanju in razvijanju otrokove ustvarjalnosti ključnega pomena.

Za otrokovo iskanje ustvarjalnih rešitev je poleg drugih ustreznih pogojev potrebna tudi čustvena vpletenost in zadovoljstvo, igra. Jezik prvega srečanja z ljudmi, ki nastaja predvsem pri majhnih otrocih, kasneje pa se zavedno ali nezavedno ohranja, je, po metodi EBL (Emerging Body Language) (Rutten-Sarris 1992), zaradi svoje prvobitnosti univerzalen. Stern (1985, v Rutten-Sarris 1992, 5) v tem kontekstu razlaga pomen besede emerging, ki pomeni pojavljajoč se, vznikujoč, prihajajoč na površje. Metoda EBL se v terapijah (plesni, dramski ipd.) in pri komu-

nikaciji uporabljata za prepoznavanje nebesedne govorice in prilagajanje svoje govorice odnosu oz. srečanju. Bistvo te metode se opredeljuje kot "biti giban z", "gibati se z", kot raziskovanje gibanja: če se namreč pridružimo gibanju drugega človeka, lahko začutimo, kdaj in kako se gibanje toliko okrepi, da dobi obliko s pomenom. Gibanje je jezik, s katerim ljudje med seboj občujemo in tudi drug drugega oblikujemo. Tehnike, ki jih vključuje metoda EBL, so: tipalke, zrcaljenje, prepoznavanje modusov, fiksacija, uglaševanje ... Metoda vključuje tudi kategorije za opredeljevanje vedenja, zelo osredotočena je tudi na pogled.

N. Kos (1982, v Milovanović 2005, 41) ugotavlja, da »ples, kljub različnim pojmovanjem telesa in duha ter različnim funkcijam skozi zgodovino, obdrži svojo naravo, ruši pregrade med obvladanim vedenjem in sproščenim izražanjem čustev, dviga človeka v posebno razpoloženje, sprošča, razbremenjuje zavest, osvobaja podzavest, omogoča užitek v motorični dejavnosti in se ne meni za jezikovne omejitve«. Ples je umetnost in umetnost je medij, ki dovoli izražanje čustev v družbeno sprejemljivem kontekstu, kar seveda velja tudi za plesne dejavnosti v vrtcu. Pokažejo se ideali, želje, odnosi, kar vse lahko otroku pomaga k lažjemu napredku, njegovemu razvoju in dobremu, zdravemu počutju.

PLES

Telo je glavno izrazno sredstvo. B. Kroflič in D. Gobec (1995, 36) opisujeta učinek gibanja in navajata, da gibanje deluje sprostitveno na mišično in duševno napetost otrok. Pravita, da se strokovnjaki tega učinka vse bolj zavedajo in načrtno iščejo ter ustvarjajo priložnosti za gibanje, ki naj v človeku vzdržuje biopsihosocialno ravnotežje. Človek z gibanjem sprošča napetost, ki je posledica raznih pritiskov v njem samem in pritiskov iz okolja.

Pomen izraznega plesa

H. Payne (1992, 4) razlaga, da je uporaba izraznega gibanja in plesa lahko pomoč, s katero se posameznik lažje vključi v proces socializacije in osebne rasti. Temelji na principu, da obstaja povezava med gibanjem in čustvovanjem. Z raziskovanjem palete različnih gibanj

človek lahko dobi izkušnje varnosti, ravnovesja, naraščajoče spontanosti in sprejemanja. Pri izraznem plesu postane skozi gi-

balno-plesno izražanje notranji svet vsakega posameznika določen, otipljiv in jasnejši. Posamezniki izrazijo svoj osebni simbolizem in pri skupnih plesih postanejo vidni odnosi. Gibalno-plesna aktivnost oblikuje varno okolje, v katerem se taki občutki varno izrazijo, spoznajo in se o njih lahko pogovarjamo. Glavni namen izraznega plesa je udeleženca vpeljati v proces spontanega gibanja, brez običajnih standardiziranih plesnih gibov ali plesne predstave. Pri izraznem plesu je pomembna

povezanost telesa in gibanja z notranjimi duševnimi procesi.

Izrazni ples ima pomembno vlogo tudi pri spodbujanju celostnega biopsihosocialnega razvoja otroka že v predšolskem obdobju.

Izrazni ples ima pomembno vlogo tudi pri spodbujanju celostnega biopsihosocialnega razvoja otroka že v predšolskem obdobju, zato ga je smiselno vključiti tudi med

možnosti dejavnosti v vrtcu: otrok ob izraznem plesu lahko izrazi, kar doživlja in čuti, ter se ob plesni dejavnosti vključuje, raziskuje in je dejaven.

Val – ena od oblik vadbe izraznega plesa

Pogosta oblika vadbe, po metodi petih ritmov (Boh 2008), je val (wave) – zaporedje gibanja in plesa v zaporedju petih načinov gibanja. G. Roth (2004) je v svojem dolgoletnem delu z različnimi skupinami ljudi prepoznala pet načinov gibanja: tekoče gibanje (flowing), stakato (stacatto; jasno, odločno gibanje brez napora), kaos (chaos; svobodno gibanje brez nadzora, truda, ples spreminjanja), lirično gibanje (lyrical; lahkotno, radostno gibanje), globoka tišina (stillness; prefinjenost drobnih gibov, gibanje v mirovanju). Oblika vadbe je lahko vo-

Spontano formiranje kroga kot osnovne plesne formacije

Motivacija z rekviziti

Ustvarjalni plesni izraz

ter načine vzpostavljanja medsebojnih odnosov. S sprejemanjem in podpiranjem posameznikovega gibalnega izražanja spodbujamo razvoj in integracijo novih gibalnih vzorcev, izkustev in doživljanj. Posameznika podpiramo pri ozaveščanju povezave med gibalnimi dejavnostmi, čustvovanjem in mišljenjem.

Celostni pristop: evritmija, antropozofija

Že leta 1912 je dr. Rudolf Steiner utemeljil evritmijo kot umetnost izražanja s telesom in jo vpeljal v pedagoški proces. Evritmijski gibi in kretnje skušajo izraziti zvok in govor skozi gibanje telesa. Beseda

Že leta 1912 je dr. Rudolf Steiner utemeljil evritmijo kot umetnost izražanja s telesom in jo vpeljal v pedagoški proces.

evritmija izhaja iz grškega jezika in pomeni lep in skladen ritem gibanja. V govoru svoje notranje stanje izražamo z besedami, v evritmiji pa svoje notranje stanje duha izražamo z gibanjem. Rudolf Steiner imenuje evritmijo tudi »vidni govor«, kjer vlogo besed zamenja telo s svojim gibanjem. Znanstveno je potrjeno, da se naše telo odziva na zvoke (besede in glasbo) z določenimi kretnjami. Doživljanje zvoka se v evritmiji kaže v subtilnih kretnjah izrazne oblike gibanja. Tako da ima vsak glas in zvok svoj naravni izraz v gibu telesa. Besede in glasovi postanejo vidni skozi evritmijsko interpretacijo (Vir 1).

Steinerjeva duhovna znanost temelji na zahodni tradiciji, antični kulturi in evropski književnosti. V ozadju vsega je duhovnost, na kateri je utemeljil svoj filozofski nazor – antropozofijo, ki opaža duhovno v materialnem in na poseben način obnavlja povezavo človeka in univerzuma: osnovna predpostavka antropozofije je obstoj duhovnega sveta, ki ga je mogoče

deni val (tihi, brez glasbe ali vodenje s pripravljeno glasbo) ali nevodeni val, znan kot sweat your prayers (spotimo svoje molitve, "izplešimo svoja občutja"). Meditacija v plesu vodi plesalca iz ustaljenih oblik gibanja v pretočne, spontane in nepredvidljive. Plesalec se namesto zavestne umske kontrole prepušča toku in sledi spremembam na tak način, da se tudi sam aktivno spreminja (išče prazen prostor, izbira

smeri, hitrosti gibanja). Vaja val uči premikanje zavesti iz predvidljivega v nepredvidljivo, razvija sposobnost prilagajanja, prizemljenosti in spontanosti.

M. Perdih (2012, 58) pravi, da gibanje odraža vzorce posameznikovega mišljenja, čustvovanja in osebnosti

Evritmijo imenuje tudi »vidni govor«, kjer vlogo besed zamenja telo s svojim gibanjem.

dojeti z razumom in z duhovnim razvojem. Antropozofija je temelj številnih sodobnih praks: waldorfske pedagogike, katere utemeljitelj je prav R. Steiner, evritmije in tudi biodinamičnega poljedelstva (Vir 2). Evritmija je torej eden od mostov, ki nam jih je avtor zapustil, da bi lažje povezali materialni in duhovni svet in ustvarili notranjo harmonijo.

Pojem evritmija je na začetku pomenil skladen ritem, kasneje skladno notranje življenje in dokaj hitro je poleg umetniškega dobil tudi terapevtski pomen. V bogati evropski praksi waldorfske pedagogike ugotavljajo, da evritmija pomaga razvijati tridimenzionalno mišljenje, orientacijo v prostoru, razvija sposobnosti spomina, koordinacijo, večja samozavest, izboljšuje telesno držo, razvija občutek za ritem, izboljšuje socialne veščine in koncentracijo; evritmija je oblika plesa, ki uravnoteži čustvena stanja (Vir 1).

ZA SKLEP

Sodobne nevrofiziološke raziskave dokazujejo, da so telesna, emocionalna in duševna plat tako neločljivo povezane, da jih ni smiselno ločevati. Temu moramo pedagoški delavci slediti tako, da otroku že v vrtcu ponudimo ustrezne aktivnosti, kjer se lahko izrazi in celostno napreduje. Izrazni ples lahko povezujemo z drugimi področji kurikula. Možnosti in priložnosti je veliko, prednosti povezovanja raznih dejavnosti z gibalno-plesno dejavnostjo izraznega plesa pa so dragocene.

Na celostnem oziroma holističnem pogledu na človeka sloni tudi metoda ustvarjalnega giba. B. Kroflič in D. Gobec (1995) opisujeta, da je gibanje dejavnost, ki ni sama sebi namen, temveč je izrazno sredstvo. Z gibom v plesu izraža človek svoje počutje, doživetje, čustvovanje, misli, odnos do sveta in okolja. Vsak posameznik se izraža na svoj način. Menita, da je vzgoja z izraznim gibanjem ali izraznim plesom torej vzgoja ustvarjalnosti kot osebnostne lastnosti: v svojem delu govorita

Veselite in igra

o plesni vzgoji kot nujni sestavini celostnega učenja.

LITERATURA

Bahovec, Eva, in drugi (2007) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.

Boh, B. (2008) *Metoda petih ritmov: študijsko gradivo za študente pedagoškega študija Pomoč z umetnostjo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Horvat, L., Kovačev, A. (1994) Spoznavanje implikacije telesnih gibov in njihovo upoštevanje v vzgojno-izobraževalnem procesu. *Educa* 4, št. 1-2: str. 29–35.

Kroflič, B., in Gobec, D. (1995) *Igra, gib, ustvarjanje, učenje*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.

Kroflič, B. (1999) *Ustvarjalni gib, tretja razsežnost pouka. Učinki ustvarjalnega giba na nekatere vidike intelektualnega, emocionalnega in socialnega razvoja otrok*. Ljubljana: Založba Sophia.

Milovanović, J. (2005) *Sporočnost plesa v primerjalni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Diplomsko delo.

Payne, H. (1992) *Dance Movement Therapy: Theory and Practice*. New York.

Perdih, M. (2012) Področje pomoči z umetnostjo s poudarkom na zdravstveni terapiji. Na stičišču umetnosti in medicine v Sloveniji. *Strokovna revija ISIS (Glasilo Zdravniške zbornice Slovenije)*, let. 21 (št. 3, marec 2012): str. 58.

Roth, G. (2004) *Potovanje do ekstaze*. Ljubljana: Založba Ara.

Rutten-Saris, M. (1992) *Porajajoči se jezik telesa*. Assen: Van Gorcum. Prevodla Mojca Vogelink.

Vir 1: Evritmija. Dostopno na www.sensa.hr/clanci/tretmani/euritmija-gimnastika-duse, 23. 5. 2018.

Vir 2: Antropozofija. Dostopno na <https://sl.wikipedia.org/wiki/Antropozofija>, 24. 7. 2018.

Vujanovič, I. (2008) Uporaba giba in plesa kot dejavnosti v projektnem učenju za mlade. V: Kobolt, A. (ur.). *Učenje na odru življenja. Projektno delo z ranljivimi skupinami mladih*, str. 183–218. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

MUCA COPATARICA VZGAJA Z ZGLEDOM

Helena Virant, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok,
Vrtec Antona Medveda Kamnik

Knjiga slikanica Muca Copatarica je v letu 2017 praznovala svojo 60-letnico. Ob tem literarnem biseru avtorice Ele Peroci in ilustratorke Ančke Gošnik Godec so zrastle številne generacije slovenskih otrok in tudi danes je za naše najmlajše to ena najbolj priljubljenih knjig. Prepričljiva vrednost Muce Copatarice je v njeni nadvse prijetni zgodbi in v njeni dragoceni, nevsiljivi, vselej aktualni sporočilnosti.

Praznovanje 60-letnice legendarne Muce Copatarice smo želeli posebej obeležiti tudi v našem vrtcu in pripravili ter uspešno izvedli smo projekt »Muca Copatarica«, ki ga predstavljam v prispevku: prepričana sem, da bo vsem sodelujočim v njegovem dogajanju in dejavnostih, predvsem seveda našim otrokom, kot doživljajsko in ustvarjalno polna izkušnja ostal v kar najlepšem spominu.

UVOD

Slikanica Muca Copatarica razveseljuje generacije otrok že polnih 60 let. Otrokom in odraslim bralcem sporoča, da je redoljubnost velika vrednota in otroke vzgaja z zgledom. Avtorica besedila Ela Peroci in ilustratorka Ančka Gošnik Godec sta poskrbeli za izjemo privlačen izgled slikanice in njeno sporočilnost za otroke.

Ela Peroci je zapisala, naj otrokom slikanico predstavimo na tak način, da

jim muca Copatarica pomeni zgled, saj je zelo redoljubna. Red otrokom nudi varnost in zanesljivost. V tem smislu bi lahko rekli celo, da je Muca Copatarica odlična, izjemno sugestivna literarna "priredba" in literarna "vzporednica" danes tudi v slovenskem prostoru zelo in vedno bolj cenjenega vzgojnega koncepta montessori pedagogike, pri katerem je eno njegovih osnovnih načel in ena temeljnih vrednot prav urejenost. Maria Montessori pravi: »Za

otroka je red to, kar so za nas tla, na katerih stojimo, kar je za ribo voda, v kateri plava.« Prostorski red daje otroku občutek varnosti, zanesljivosti. Če je njegova okolica enako urejena, v tem najde povezave in smisel. Red tudi pri odraslih vzbuja občutek zanesljivosti in varnosti, saj vemo, kje lahko kaj najdemo, vzamemo, in tako ne izgubljammo časa z iskanjem, zaradi česar bi se posledično v nas naselila negotovost, ki zelo slabo vpliva na naše

Gledamo lutkovno predstavo Muca Copatarica.

počutje (Vir 1¹).

Besedilo slikanice Muca Copatarica odrasli pri vzgoji otrok včasih kar nekako izrabljajo za udejanjenje svojih moralno-etičnih načel in vrednot. Otroke v njihovem najbolj občutljivem obdobju razvoja prepričajo in na ta način prestrašijo, da muca Copatarica otroke, ki ne spoštujejo in ne upoštevajo reda, kaznuje. Takšen pristop odraslih do otrok in seveda tudi do muce Copatarice je nesprejemljiva in napačna poenostavitev ter predvsem velika škoda za otroke: otrok bo v sebi nosil strah vse do tedaj, dokler bo verjel v pravljice.

Pogosta izjava prof. dr. Zdenke Zaklar Divjak na predavanjih in v strokovnih člankih je: »Vrednote je potrebno živeti.« Ena izmed pomembnih vrednot za predšolskega otroka je tudi red. Naloga odraslih pa je, da otroku privzgojimo red, ne le z besedo, ampak predvsem z zgledom.

Muca Copatarica prinaša raznovrstna dragocena sporočila, saj glavna junakinja živi in dela v skladu z lepimi vrednotami. Otrokom, poleg redoljubnosti, predstavi tudi poklic

šivilje in vzgaja s pozitivnimi osebnostnimi lastnostmi, kot so prijaznost, urejenost, delavnost in ustrezljivost. Muca Copatarica je otrokom je obnovila, zašila stare copatke in jim obljubila, da jim bo sešila tudi nove, ko bo zapadel prvi sneg. Sporočilnost pravljice bi tako lahko iskali tudi v ozaveščanju o ponovni uporabi predmetov, ki se jih obnovi oz. reciklira in nato lahko še enkrat uporabi. Ta, lahko bi rekli kar legendarna slovenska slikanica – pravljica je prvič izšla leta 1957, doživela je številne ponatise, saj so z njo zrasle številne generacije otrok, in je sporočilno raznovrstna, bogata in vselej, tudi danes, nevsiljivo aktualna.

PRAZNOVANJE 60-LETNICE MUCE COPATARICE V NAŠEM VRTCU: PROJEKT »MUCA COPATARICA«

Tudi v našem vrtcu smo želeli obeležiti 60. obletnico rojstva priljubljene Muce Copatarice in izpeljali smo projekt, v katerem naj bi otroci kar najbolj vsestransko, doživeto in čustveno polno spoznali njeno vsebino in njene vrednote, in še marsikaj, kar se lahko navezuje nanjo.

Tudi v našem vrtcu smo želeli obeležiti 60. obletnico rojstva priljubljene Muce Copatarice.

Pri pripravi smo si zastavili naslednje cilje projekta:

- ugotavljanje seznanjenosti otrok s slikanico pred projektom in po njem,
- spoznavanje vsebine slikanice Muca Copatarica,
- spoznavanje mladinske avtorice Ele Peroci (1922–2011) in ilustratorke Ančke Gošnik Godec (1927) ter razlikovanje pojmov avtorica besedila (pisateljica) in ilustratorica,
- risanje portretov Ele Peroci in Ančke Gošnik Godec z ogljem,
- obisk Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik in seznanitev s pravili v knjižnici,
- razvijanje fine motorike ustvar-

jalnega izražanja v kiparjenju in trganki na temo Muca Copatarica,

- razvijanje čutnih, slušnih in vidnih zaznav,
- spoznavanje poklica šivilje in z njim povezanih pripomočkov za šivanje,
- seznanitev s šivanjem in z ustvarjalnim izražanjem ter načrtovanjem izvedbe lastne zamisli,
- predstavitev pravljice Muca Copatarica v angleškem jeziku: Slipper Kepper Kitty (2017, prevod: Irena Duša Draž),
- razvijanje sposobnosti izražanja v dramskih vlogah,
- spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri uporabi sredstev in prostora,
- razvijanje orientacije v prostoru,
- sodelovanje otrok pri vrednotenju in samovrednotenju dramske uprizoritve Muca Copatarica.

OPIS IZVEDBE PROJEKTA »MUCA COPATARICA«

V naš vrtčevski projekt »Muca Copatarica« so bili vključeni vsi otroci enote Rožle – skupaj 118 otrok, in sicer iz skupine prvega starostnega obdobja (1–3 leta) 40 otrok, iz skupine drugega starostnega obdobja (3–6 let) pa 78. Tako smo se pettedenskega projekta lotili celostno, v vsej enoti Rožle Vrtca Antona Medveda Kamnik: izvedli smo ga v septembru in oktobru lani.

V naš vrtčevski projekt »Muca Copatarica« so bili vključeni vsi otroci enote Rožle – skupaj 118 otrok, in sicer iz skupine prvega starostnega obdobja 40 otrok, iz skupine drugega starostnega obdobja pa 78.

Če le na kratko povzamem: Otroci so vsebino slikanice Muca Copatarica, njena sporočila in še druge njene dimenzije spoznali in doživeli v različnih oblikah – naj jih izpostavim le nekaj: lutkovna igrlica strokovnih delavk, čutna pot, izvedli so podat-

¹ Na spletnem naslovu http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Montessori.pdf je na strani 16 predstavljen koncept montessori pedagogike (Osnove montessori pedagogike; Red v okolju in v umu), ki jo je zasnovala Maria Montessori. Naj na tem mestu izpostavim le en detajl tega koncepta: Igralnice v vrtcih, ki izvajajo montessori pedagogiko, so urejene, organizirane, tako fizično v smislu postavitve, kakor tudi konceptualno v smislu progresivnosti uporabe materialov. Ta urejenost in red se komu zdita morda celo pretirana. Vendar psihološke raziskave kažejo, da red zelo pomaga pri pridobivanju izkušenj in razvoju predšolskega otroka. Otrok se je v okolju montessori pripravljen učiti in vzgajati s pomočjo zunanjega kakor tudi notranjega reda, to je jedro montessori pedagogike. Vzorci koncentracije, vztrajnosti, vestnosti, temeljitosti, ki jih utemeljimo v zgodnjem otroštvu, pripomorejo k temu, da bo otrok samozavesten, sposoben učenec v kasnejših letih. Maria Montessori je s svojo pedagogiko uvedla veselje do učenja v zgodnjih letih in zagotovila okvir, v katerem gresta intelektualna in socialna disciplina z roko v roki.

ke o avtorici in ilustratorki slikanice, seznanili so se s poklicem šivilje, poslušali so pravljico tudi v angleškem jeziku, doživeli oz. si ogledali dramsko uprizoritev Muce Copatarice, ki so jo izvedli njihovi vrtčevski sovrstniki – otroci, starih 5–6 let, na prostem, na igrišču, v naravnem okolju našega vrta.

V nadaljevanju predstavljam potek projekta Muca Copatarica nekoliko podrobneje.

• **Uvodno ugotavljanje seznanjenosti otrok z Muco Copatarico in uprizoritev v lutkovno igrico prirejene pravljice**

Na skupni prireditvi ob začetku šolskega leta, na prvi šolski dan smo strokovne delavke za uvod v projekt otrokom in njihovim staršem zaigrale lutkovno igrico Muca Copatarica.

Še pred lutkovno predstavo pa sva s sodelavko v najini skupini (skupina Miške; drugo starostno obdobje) izvedli manjšo raziskavo, t. i. uvodno ugotavljanje začetnega stanja glede poznavanja Muce Copatarice med otroki: pred začetkom projekta oz. ob njegovem začetku sva želeli ugotoviti, koliko otroci že poznajo vsebino slikanice. Na najino vprašanje, o čem govori pravljica, sva

dobili naslednje odgovore – navajam seveda le nekaj primerov:

~ »Ko so bili otroci, ki niso za sabo pospravljali copat in potem je eno noč prišla muca Copatarica in jih je odnesla. In potem so jih iskali pod omarami, posteljo, pa pod mizo in potem so se med sabo klicali, da naj pridejo k enemu drugemu sosedu, in so rekli, da ne morejo, ker nimajo copat. In potem so se vsi skupaj zbrali in so šli bos v gozd po muco Copatarico. Ko so jo pa našli, jim je dala copatke. Enemu pa jih ni dala – najmlajšemu – in mu je rekla, da mu bo ful tople copatke zašila, in potem so še ostali otroci hoteli, da bi še njim obljubila.« (A, 5 let in 5 mesecev)

~ »Ko otroci niso pospravljali copatk in jim jih je odnesla muca Copatarica. Pa potem so šli do muce Copatarice pa so potem dobili nazaj copatke.« (B, 5 let)

~ Otroci so iskali copatke, potem so poiskali mucin dom. Bobek ni našel copatk. Vsi otroci so našli copatke, samo Bobek jih je še iskal. Muca jim je rekla, da bo zašila copatke. (C, 5 let in 5 mesecev)

~ »Muca Copatarica, ker niso pospravljali otroci copat, jih je vzela. Potem

so otroci iskali svoje copate. Potem so pa iskali od muce Copatarice hišo. Potem so pa jo našli in potrkali na vrata. In potem je muca Copatarica zašila copate. Potem so se pa obuli. Potem so šli pa nazaj domov.« (D, 5 let)

~ »Šivala je čevlje, da so jih lahko otroci obuli.« (E, 6 let)

~ »Otroci niso imeli copatkov, potem pa so otroci po potki hodili k mucu in našli njeno hišo in so našli in je potem muca Copatarica videla in je rekla, da kar pridite, ljubi otroci. Potem pa so dobili copatke in en otrok ni dobil copatk in potem so šli domov.« (F, 5 let in 5 mesecev)

~ »Otrokom se najprej strgajo copati in potem iščejo muco Copatarico, da jim zašije nove copate. Potem muca Copatarica zašije. Potem pa so šli domov.« (G, 5 let in 5 mesecev)

Med 18 otroki, vključenimi v projekt, 4 otroci vsebine slikanice niso poznali. V tem šolskem letu so ti 4 otroci prvič prestopili prag vrta, iz česar je razvidno, da se v domačem okolju z Muco Copatarico še niso srečali.

Otroke sva vprašali tudi, ali vedo, kdo je napisal pravljico Muca Copatarica. Otroci avtorice Ele Peroci niso poznali; en otrok je odgovoril, da sem jaz (vzgojiteljica Helena) napisala pravljico. Zastavili sva jim tudi vprašanje, kdo je ilustriral slikanico, in otroci tudi ilustratorke niso poznali. Otroke sva seznanili z razliko med avtorico (pisateljico) in ilustratorko: da avtorica piše besedila, ilustratorka pa slika ali riše.

• **Obisk Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik**

Otroke sva spodbudili k razmišljanju in jih vprašali, kje bi lahko spoznali avtorico in ilustratorko slikanice Muca Copatarica, in odgovorili so, da v knjižnici. Skupaj smo se odpravili v Knjižnico Franceta Balantiča Kamnik in si tam sposodili slikanice avtorice Ele Peroci ter slikanice, ki jih je ilustrirala Ančka Gošnik Godec.

Knjižni kotiček Ele Peroci

• Ureditev knjižnega koticika

V igralnici smo uredili knjižni koticik Ele Peroci in Ančke Gošnik Godec. Otrokom sva s sodelavko na kratko predstavili njun življenjepis. Presenetil in dotaknil se jih je podatek, da Ančka Gošnik Godec v šoli med drugo svetovno vojno ni smela peti slovenskih pesmi in da so jo začasno izključili iz šole.

Predstavili sva jim tudi, kje in kako se je porodila ideja za pravljično Muca Copatarica. Nastanek te pravljice je Ela Peroci opisala takole: »Muca Copatarica je prišla na svet, ko smo dobili Anko in sva jo z nje-no sestro Jelko vsak dan peljali na sprehod. Anka se je vozila, Jelka je hodila. Nekaj časa je bilo zabavno za vse, potem pa je tisti, ki je hodila, naenkrat prekipelo. Odločno je sedla na tla in rekla, da zahteva pravljično, če se že ne more voziti. Tako so mi kar na lepem padli v glavo neredni otroci, copati in mačka.« (Vir 2) Otrokom je bila ta pripoved Ele Peroci poznana v tem smislu, da tudi oni včasih od staršev zahtevajo kaj, kar imata njihova sestra ali bratec.

• Samostojno likovno ustvarjanje otrok na temo Muca Copatarica

Po takšni seznanitvi s pravljično, s pomočjo uvodne lutkovne igrice, našega skupnega branja slikanice, spoznavanja avtorice in ilustratorke, so otroci tudi samostojno ustvarjali na temo Muca Copatarica. Likovno so ustvarjali s kiparjenjem in s trgan-ko, pri čemer so upodobili osrednjo literarno osebo pravljice, muco Copatarico; ustvarjali so tudi portrete Ele Peroci in Ančke Gošnik Godec – v garderobi naše enote smo razstavili vse izdelke otrok, v različnih tehnikah.

• O sporočilnosti pravljice: redoljubnost, poklic šivilje, skrb za okolje

Muca Copatarica otroke vzgaja z gledom in jih navaja na red. V slikanici avtorica besedila predstavi tudi poklic šivilje.

Muca Copatarica otroke vzgaja z gledom in jih navaja na red. V slikanici avtorica besedila predstavi tudi poklic šivilje.

Šivilja v pravlji ne šiva samo novih copat, ampak obnovi tudi že malo natrgane in z izgubljenimi gumbi. Ob tem smo izpostavili sporočilnost pravljice v smislu okoljske vzgoje, skrbi za naravo, našega odnosa do stvari in njihove ponovne uporabe. Muca Copatarica popravi copate, jih zašije, izboljša njihov izgled in copate otroci lahko ponovno uporabijo: ponovno jih obujejo, ne zavržejo jih v smeti, kar je tudi sporočilo današnji družbi, naj stvari recikliramo, jih ponovno uporabimo in z njimi in s tem tudi z naravo spoštljivo, gospodarno ravnamo. Tako dodamo en kamenček v mozaiku za lepše okolje.

Skrb za okolje že v predšolskem obdobju je temelj za nadaljnjo odgovorno ravnanje z okoljem. Otroci v vrtcu to odgovorno ravnanje zelo dobro sprejemajo in želijo, da se do okolja, ki nas obdaja, odgovorno obnašamo. Zmanjševanje odpadkov in ločevanje odpadkov ter recikliranje je »nujno zlo«, če želimo živeti v urejenem, čistem in zdravem okolju.

Ob tem je seveda potrebno upoštevati, da ciljev v vrtcu ni mogoče uresničiti naenkrat, ampak do njihove uresničitve prihaja postopno, s celostnim pristopom in z uporabo tistih metod, ki poudarjajo aktivnost otroka, kar vse seveda velja tudi za cilje okoljske vzgoje. Raziskovalci poudarjajo, da emocionalni cilji predstavljajo temelj vsem drugim ciljem okoljske vzgoje: po teh prepričanjih je razvijanje ljubezni do narave in ljudi glavni in najvažnejši cilj okoljske vzgoje (Lepičnik Vodopivec 2006, 43).

Naj ob tem povem, da je naš vrtec vključen v projekt Ekošola: otroci že v igralnicah ločujejo papir, embalažo, biološke odpadke in

Ob tem smo izpostavili sporočilnost pravljice v smislu okoljske vzgoje, skrbi za naravo, našega odnosa do stvari in njihove ponovne uporabe.

mešane odpadke, tako imajo področje matematike in okoljske vzgoje vsak dan v dnevni rutini. Otroci se najbolje učijo z izkustvenim učenjem in recikliranjem bioloških

odpadkov na vrtčevskem kompostu. Otroci kontinuirano opazujejo proces razkrajanja bioloških odpadkov od malice v vrtcu, odpadkov, ki pridejo z različnih vrtičkov, od jesenskega lista in suhe trave z igrišča. Pomembno vlogo pri kompostiranju imajo deževniki. Tako si v vrtcu rodovitno zemljo pripravimo s kompostom, s katerim pognojimo naše vrtčevske vrtičke.

V zvezi z ločevanjem odpadkov bi lahko rekli celo, da otroci bolj dosledno ločujejo kot odrasli: otroci v vrtcu povedo, da starši vržejo že izrabljene baterije v mešane odpadke, ne da bi jih odnesli v zbirni center za nevarne odpadke, odsluženih baterij, ki jih imamo skoraj v vseh trgovskih centrih. V vrtcu vzgajamo otroke, da v domačem okolju spodbujajo svoje starše, dedke in babice k ločevanju odpadkov in k recikliranju. Kadar se pri hlačah pokvari zadrga, je ne vržemo v zabojnik Humana, ampak jih odnesemo v bližnjo popravilnico tekstila in tam nam zadrgo zamenjajo.

• Spoznavanje poklica šivilje, obisk šiviljske popravilnice

Ob mucu Copatarici, ki je otrokom v pravlji zašila strgane copatke in sešila tudi nove, so otroci v vrtcu spoznali poklic šivilje, tudi šivalni stroj, krojaško kredo in škarje ter blago. Pod vrtcem je Popravilnica tekstila in usnja Zala, kjer nam je prijazna šivilja Olga ukrojila in sešila modre in rdeče copatke. Otroci so se v igralni-

Otroci so se preizkusili tudi v risanju s krojaško kredo po blagu in v striženju blaga s krojaškimi škarjami.

ci preizkusili tudi v risanju s krojaško kredo po blagu in v striženju blaga s krojaškimi škarjami. Vse to je bilo zanje nekaj novega.

Preko slikanice Muca Copatarica smo se pogovarjali o poklicu šivilje in skupaj razmišljali o tem zanimivem poklicu, ki je v današnjem času sicer skoraj neopazen. Poklic šivilje je danes v naši družbi namreč redek, a še vedno zelo potreben in zaželen, saj vsi ljudje pa niso oblikovani tako, da bi lahko kupovali konfekcijske številke oblačil, pač pa si morajo oblačila naročiti po meri. Slavnostni dogodki nas tudi večkrat pripeljejo do šivilje, da si sami oblikujemo, kakšno oblačilo bi imeli.

Včasih pa je bil poklic šivilje kar pogost in tudi zelo cenjen. V času, ko je nastala slikanica Muca Copatarica, pa vse do 90. let prejšnjega stoletja je bila tekstilna industrija v rasti in močna gospodarska panoga v Sloveniji, žal pa danes številne, nekdanje cvetoče slovenske tekstilne tovarne iz različnih razlogov ne delujejo več, so propadle, šle v stečaj in delovna mesta šivilj so se zapirala: tako na primer tudi v nekdanjih odličnih slovenskih tekstilnih tovarnah Mura, Labod in še drugih. Tega se starši otrok in še bolj njihove babice in dedki verjetno dobro spomnijo, morda je bil kdo od njih v tekstilni tovarni celo

zaposlen. Pred letom 1991 je bilo v Sloveniji zaposlenih v tekstilni industriji ok. 50.000 ljudi, po 25 letih samostojnosti pa le še 9.000 (Vir 3). Nekaj priznanih blagovnih znamk v tekstilni industriji, ki imajo kvalitetne izdelke, je vendarle še ostalo. Seveda slovenski izobraževalni sistem tudi danes mladim nudi, da se vpišejo na srednje tekstilne šole, vendar ne pridobijo poklica šivilje, pač pa so nazivi teh poklicev danes ustvarjalec modnih oblačil, izdelovalec oblačil, modni oblikovalec, tekstilni konfekcionar ... – vsi pa izhajajo iz osnovnega poklica šivilje, nekdanje tako cenjenega in seveda vselej potrebnega. Zato je tudi prav, da že otroke v vrtcu seznanimo s poklicem šivilje in slikanica Muca Copatarica je za to kar prava priložnost. Morda pa prav ta pravljica junakinja kakšnega otroka spodbudi, da bi opravljal šiviljski (oz. krojaški) poklic, bodisi kot modni oblikovalec, ustvarjalec modnih oblačil, ...

• **Naravna bosa hoja po čutni poti**
S sodelavkami smo otroke opozorile tudi na razlike v načinu življenja in standarda med danes in včasih. Včasih otroci niso imeli na voljo toliko različnih vrst obutve kot danes. Pogosto so hodili bos, tudi v šolo.

Za vtis o nekdanjih časih so otroci poskusili hoditi bos in se tako preizkusili v naravni, zdravi bos hoji.

bosi in se tako preizkusili v naravni, zdravi bos hoji. Strokovne delavke smo otrokom v ta namen pripravile čutno pot, da so lahko poskusili bos hoditi po različnih materialih, ki jih najdemo v gozdu: mah, listje, storži, veje, kamenje. Čutna pot je bila postavljena tako, da so se otroci morali tudi plaziti in menjati smeri stopal.

• Branje in poslušanje Muce Copatarice tudi v angleškem jeziku

V našem vrtcu so otroci, ki so stari 5–6 let, vključeni v projekt angleščina, ki ga izvaja jezikovna šola BIP, enkrat tedensko po eno šolsko uro. Otroci, ki so vsebino slikanice Muca Copatarica v tej fazi našega projekta že zelo dobro poznali, so pravljico zdaj poslušali tudi v angleškem jeziku: zelo pozorno so poslušali in ob igri in prostem, sproščenem gibanju spoznali tudi nekaj angleških besed, npr. cat (muca), children (otroci), slippers (copati), forest (gozd), house (hiša), button (gumb), stitch (šivanca), thread (sukanec).

• Otroška dramska uprizoritev Muce Copatarice na prostem

Otroci so v pettedenskem projektu Muca Copatarica pravljico dodobra spoznali in so se ob zaključku projekta preizkusili v dramski vlogi. Uprizorili so dramsko igro Muca Copatarica v naravnem okolju, na igrišču vrtca. S pomočjo tehnične službe vrtca in strokovnih delavk smo ustvarili sceno za predstavo (hišice iz Male vasi in mucin dom), sešili nekaj kostumov in copate. Otroci so z veseljem vadili dramsko igro in se življali v pravljicne like. Ves trud, veselje in srečo smo želeli deliti s starši, babicami in dedki in ostalimi prijatelji in povabili smo jih na našo predstavo.

Predstava na prostem predstavlja še eno dodatno tveganje, saj je potreb-

Gremo k mucu Copatarici.

no upoštevati nepredvidljive naravne dejavnike, kot so vremenski pojavi, in tudi zvočni efekti so drugačni kot v zaprtem prostoru. Vreme nam je bilo naklonjeno; za ozvočenje je poskrbela sodelavka Ines Kern in mali igralci so se prvič srečali z govorjenjem v mikrofon. Otroci so celotno predstavo odigrali sami, bili so pripovedovalci, pevci in pravljичni junaki.

Ob zaključku predstave smo strokovne delavke starše, dedke, babice ... in njihove otroke povabile v igralnice k šiviljskemu ustvarjanju, pri čemer so nastali čudoviti izdelki: copati, kape, hiše ...

Z uprizoritvijo predstave Muca Copatarica so otroci doživeli zelo pozitivno izkušnjo z nastopanjem pred publiko, deležni so bili navdušenega, bučnega aplavza, ki jim je dal »krila« za naprej, da se bodo v tovrstni dejavnosti z veseljem še preizkusili.

• **Dan potem: navdušenje, ogled video posnetka dramske uprizoritve in samovrednotenje**

Naslednji dan so otroci ob prihodu v vrtec spraševali: »Ali bomo tudi danes vadili predstavo Muca Copatarica?« Žal sva jim morali reči, da ne, zaradi česar so bili razočarani, kar so izrazili z besedami: »O, škoda.«

S pomočjo IKT opreme smo si v telovadnici vrtca ogledali video posnetek dramske igre Muca Copatarica. Otroci so z radostjo gledali, kako so nastopali, in bili ponosni na svoje uspehe. S sodelavko sva otroke spodbudili k vrednotenju in samovrednotenju predstave. Izjava dečka pripovedovalca: »Ja, jaz sem moral malo počakati, da sem se spomnil, kaj je naprej in takrat je ravno prišla moja mami na predstavo.«

• **Ob zaključku projekta**

Ob zaključku projekta sva s sodelavko otroke ponovno vprašali po obnovi slikanice Muca Copatarica in

Skupaj z muco Copatarico

Z uprizoritvijo predstave Muca Copatarica so otroci doživeli zelo pozitivno izkušnjo, deležni so bili navdušenega, bučnega aplavza, ki jim je dal »krila« za naprej.

dobili sva vsebinsko povsem ustrezne in štirikrat obsežnejše odgovore kot pred projektom, v nekaterih odgovorih so bili prav citati iz slikanice.

~ »Naslov je bilo Muca Copatarica. V Mali vasi so majhne hiše in v vsaki hiši so otroci ... drugo jutro so jih pa iskali, ker niso pospravljali copat. Iskali so pod mizo, na stopnicah, med drvmi. Potem so iskali copatke in so se klicali v Mali vasi in so hodili po rosni travi in prepogibali grmičke in so sredi gozda našli belo hiško in okna so bila polna rož. Potem je pa muca Copatarica prišla ven, pa je rekla, kaj bi radi. Pa so oni odgovorili, da bi copatke in ona jih je potem dala in rekla, da naj vsak vzame svoje. Vsi so jih našli. Bobek, najmlajši, pa jih je še vedno iskal. Muca Copatarica je rekla, potem če ne bo našel copat, bo moral bos domov. Potem je rekel, da ne more, ker se bo prehladil. Potem pa mu jih je dala. Na koncu je zapadel sneg in je muca šivala nove copatke.« (A, 5 let)

~ »Muca je odnesla otrokom copate, ker jih niso imeli pospravljene. Potem so pa otroci iskali svoje copatke.

Otroci so klicali mamice, kje imajo copate, in so jih vprašali, kje so njihovi copatki. Potem so šli poiskat mucin dom. Potem jim je muca dala vsakemu svoje copatke. Samo najmlajši ni našel svojih copat, potem pa mu jih je muca Copatarica dala, ene copatke. Potem je muca njemu rekla, da je najbolj nereden in najmlajši in da se bo res prehladil, če bo hodil bos domov. Potem je pa Bobek rekel, da ga zebe v noge. Na koncu je pa muca rekla, da ko bo zapadel prvi sneg, mu bo zašila nove, in potem mu jih je res sešila.« (B, 5 let in 5 mesecev)

~ »Otroci niso pospravljali copatkov, potem jih je pa muca Copatarica vzela in jih zašila. Potem pa so ostali brez copat in jih niso našli. So vstali, pojedli zajtrk in prišli na prag, je pa zapihal veter in jih je zazeblo. Nato je posijalo sonce, potem pa so rekli, da bodo šli iskat muco Copatarico. Potem pa so jo poiskali, pa so jo našli. Muca Copatarica jim je odprla vrata in jim je rekla, da jih je čakala. Potem pa so šli v hiško in so našli svoje copatke, razen enega. Potem pa mu je dala muca Copatarica ene druge copatke in je rekla, da mu bo pozimi sešila nove copatke. Potem so pa to drugi slišali in so vpili: "Tudi meni, tudi meni!" Potem pa je rekla: "Seveda tudi vam." (C, 5 let in 5 mesecev)

Vsi krojimo in šivamo – tudi mamice in očki.

~ »Muca Copatarica je otrokom vzela copatke, ker jih niso pospravljali. Oni so jih pa iskali povsod doma, za mizo, za pečjo. Potem pa so se odločili, da bodo poiskali mucin dom, in so šli v gozd, pa so prepogibal grmičke. In so našli mucino hišo. In potem jim je muca Copatarica dala njihove copatke, samo Bobek je bil nekaj časa še brez, potem pa je še njemu dala. Jim je pa potem tudi obljubila, da jim bo zašila nove, ko bo zapadel prvi sneg.« (D, 5 let)

~ »Šivala je copatke za otroke. Otroci niso pospravljali copatkov in zato jih je odnesla muca. Otroci so šli iskat copatke. Ko so prišli k mucu v dom, so dobili copate.« (E, 6 let)

~ »Otroci so iskali copatke, pa jih nikoli niso našli, potem so šli pa v mucin dom, potem so tam zagledali z rdečo streho belo hišico, pa polna je bila rož. Dobili so copate. Bobek je pa še vedno iskal copatke. Muca Copatarica je pa rekla: "Če nimaš copatk, boš moral bos domov," on je pa rekel, da se bo prehladil, da ga zebe. Potem mu je pa dala zakrpane copatke. Potem je pa Bobek tekel zadnji domov. Vsi so bili zadovoljni.« (F, 5 let)

~ »Otroci niso pospravljali copatk. Potem so šli skupaj iskat muco Copatarico, da bi nazaj dobili copatke. Bobek je bil pa najmlajši, pa copatk ni našel. Potem mu jih je pa muca dala. Pa mu je rekla, da mu bo pozimi zašila nove, potem so pa ostali otroci rekli, da še njim. Potem so šli pa domov, pa Bobek je tekel zadnji. Ko je pa zapadel sneg je pa muca Copatarica za otroke šivala copatke, pa podložila jih bo z zajčkovo kožo, da bodo toplejši. Bobku bo zašila najtoplejše, preko gležnjev, špelčini bodo taki kot mamini, Janezku bo take za telovadbo, Tonkini bodo s cofki, potem pa je rekla, da bo še drugim otrokom zašila copatke.« (G, 5let in pet mesecev)

ZA SKLEP

S projektom »Muca Copatarica« smo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili, in otroci so pridobili veliko novih izkušenj. Tudi ta naš projekt tako dokazuje, da izkustveno učenje v predšolskem obdobju obrodi najboljše sadove. Otroci so osrednjo literarno osebo v slikanici, muco Copatarico, spoznali kot zelo redoljubno, urejeno, ki jo odlikuje tudi druge pozitivne lastnosti, kot so prijaznost, ustrežljivost in de-

lavnost. Muca Copatarica vzgaja z zgledom. Otrokom predstavi poklic šivilje, ki ga otroci malokje srečajo, kaj šele, da bi se lahko preizkusili v šivanju. S šivanjem nošenih, potrghanih copat avtorica besedila sporoča današnji družbi tudi, da je recikliranje zelo pomembno, da stvari obnovimo in jih ponovno uporabimo. Otroci so z dramsko igro povsem podoživeli besedilo slikanice, vživeli so se v pravljične osebe in dobili ogromno priložnosti za preizkušanje svojih sposobnosti. Pozitivne izkušnje z nastopanjem v dramskih vlogah bodo otrokom odpirale poti, tudi takrat, ko bodo morali sami stopiti pred publiko in nastopati.

Strokovni delavci smo v vrtcu tisti, ki otrokom ponujamo različne vsebine, v katerih otroci spoznajo svoje sposobnosti oz. talente in z njihovo pomočjo razvijajo manj razvite sposobnosti, ter sledimo k celostnemu razvoju posameznika.

Članek bom zaključila z izjavo deklice, ki sem ji ob pripravi portfolija postavila vprašanje, kaj ji je bilo letos v vrtcu najbolj všeč. Njen odgovor se je glasil: »Da smo igrali Muco Copatarico.«

LITERATURA

Lepičnik Vodopivec, J. (2006) *Okoljska vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: Založba AWTS d.o.o.

Vir 1: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Montessori.pdf. Dostopno, 24. 7.2018.

Vir 2: <http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/ela-peroci-otroci-so-ji-vcasih-rekli-kar-muca-copatarica.html>. Dostopno, 24. 4. 2018.

Vir 3: <http://4d.rtvsllo.si/arhiv/radioga-ga-video/174403096>. Dostopno, 23. 4. 2018.

Muca Copatarica vzgaja z zgledom.

RAZVIJAJMO TUDI SOCIALNO-ČUSTVENO KOMPETENCO PREDŠOLSKIH OTROK

Tina Polajžer, prof. slovenščine in dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok,
Vrtec pri OŠ Kungota – enota Zg. Kungota

Sodobne raziskave kažejo in vse bolj argumentirano potrjujejo dejstvo, da za optimalni otrokov razvoj niso pomembna le intelektualna znanja in razvoj njegovih kognitivnih potencialov, temveč tudi socialne in čustvene kompetence, ki jih otrok lahko razvija že od svojega rojstva. V prispevku je izpostavljen pomen razvoja teh kompetenc že v predšolskem obdobju, zapisano je tudi, kaj je v tem kontekstu v predšolskem obdobju pri otrocih smiselno spodbujati, razvijati in krepiti. Predstavljene so sistemsko načrtovane dejavnosti s področja socialnega in čustvenega učenja, ki smo jih v našem vrtcu letos izvajali v homogenem oddelku otrok, starih 4–5 let.

Vzgoja uma brez vzgoje srca ni nobena vzgoja. (Aristotel)

UVOD

Naš vzgojno-izobraževalni proces se, tako v vrtcu kot tudi v osnovni šoli, v praksi pogosto osredotoča zlasti na kognitivne dimenzije učenja in pri tem nekako spregleduje, da za optimalni razvoj otrokovih potencialov niso pomembna le intelektualna znanja, temveč tudi socialne in čustvene kompetence, ki jih otrok lahko razvija že od svojega rojstva. Pomen razvijanja socialno-čustvenih kompetenc za optimalni otrokov celostni razvoj kažejo in vedno bolj argumentirano potrjujejo tudi številne sodobne raziskave. Razvoj socialno-čustvenega učenja se začne v otrokovi družini. Odnos med otrokom in starši omogoči otroku varnost in zaščito, pridobivanje znanja in veščin.

Z vstopom v vrtec otrok postane del "širše" skupnosti, v kateri se razvija kot posameznik. Otroci v predšolskem obdobju čutijo veliko čustev, ki jih ne znajo dobro uravnavati. Pogosto ne zmorejo nadzorovati svojega vedenja. Če jim vzgojitelji pri tem pomagamo, se lahko umirijo, osredotočijo in tudi učijo. Posledično imajo manj težav z agresivnostjo, kasneje, v šoli, pa so tudi njihovi učni dosežki boljši.

Čeprav se strokovni delavci zavedamo, da je socialno-čustveno učenje

pri otrocih potrebno spodbujati in razvijati, se te vsebine v programih vzgoje in izobraževanja pogosto še vedno zanemarjajo. Vzgojitelji s svojimi socialno-čustvenimi kompetencami vplivamo na kakovost odnosov z otroki, na skupino, ki jo vodimo, obenem smo otrokom tudi nekakšen vzor teh kompetenc. A domneva, da strokovni delavci že po naravi posedujemo te kompetence, je zmotna.

Tako po svetu kot pri nas se posveča razmeroma malo eksplicitne pozornosti, ki bi bila namenjena razvijanju tovrstnih

kompetenc. Ne v začetnem usposabljanju in tudi ne, ko že opravljamo vzgojiteljski poklic. V ZDA sicer že imajo nekaj visoko strukturiranih in standardiziranih programov, ki delujejo v obliki projektov ali raziskav. A strokovnjaki ugotavljajo, da je bistveno, da se socialno-čustvene kompetence ne razvijajo zgolj v projektih, temveč v vsakdanjih situacijah v vrtcih oz. šolah. Med otroki, vzgojitelji, učitelji in drugimi zaposlenimi ... Obetaven je tudi evropski projekt Roka v roki

(2017–2020), v katerem Pedagoški inštitut v sodelovanju s tujimi partnerji razvija program za spodbujanje socialnih, čustvenih in medkulturnih kompetenc.

POMEN SOCIALNO-ČUSTVENEGA UČENJA

Razvite socialne in čustvene veščine otrokom omogočajo, da se v socialnem prostoru ustrezno odzivajo, vstopajo v odnose z vrstniki in se naučijo z njimi sporazumevati ter reševati konflikte. Pri tem je zelo pomembna ustrezna podpora strokovnih delavcev v vrtcu. Osnovni pogoj, da se bo otrok vključil v vrtčevske dejavnosti socialno-čustvenega učenja in komuniciral z drugimi otroki in odraslimi, je varno in spodbudno ozračje v oddelku (Batistič Zorec 2008). K ugodni socialni klimi v oddelku prispevamo s pogostimi pozitivnimi elementi interakcije med otroki ter med otroki in odraslimi, z nasmehom, dotikom, s prijemom, z odzivanjem na otrokova vprašanja in prošnje, s spodbujanjem k zastavljanju vprašanj, s pozornim in spoštljivim poslušanjem, s spodbujanjem otrok k delitvi izkušenj in počutja, z uporabo pozitivnih navodil.

Osnovni pogoj, da se bo otrok vključil v vrtčevske dejavnosti socialno-čustvenega učenja in komuniciral z drugimi otroki in odraslimi, je varno in spodbudno ozračje v oddelku.

S sistemsko načrtovanimi dejavnostmi s področja socialnega in

čustvenega učenja lahko vzgojitelji veliko prispevamo k dvigu kakovosti življenja otrok in odraslih v vrtcu in obenem zmanjšujemo rizične dejavnike za pojav otrokovih težav v socialni integraciji in čustvenem izražanju.

Kaj je v kontekstu socialnega in čustvenega učenja pri predšolskih otrocih smiselno spodbujati

Po zadnjih ugotovitvah je v predšolskem obdobju smiselno sistematično razvijati in krepiti predvsem naslednje:

- avtonomijo in samozavedanje: sposobnost identifikacije in prepoznavanja osebnih interesov, svojih prednosti in zaupanja v svoje kompetence, razvoj in vzdrževanje dobre samopodobe in samozaupanja, sposobnost presoditi, kaj je prav in kaj narobe ter sposobnost »stati za svojimi prepričanji«; optimizem, ki vključuje prepričanje, da je v nas pozitiven potencial in zaupanje v prihodnost;
- samouravnavanje in samoregulacijo: sposobnost obvladovanja stresa, nadzor impulzov in ustrezno izražanje čustev; samomotiviranje za vztrajanje pri osredotočenosti na opravljanje zadanih nalog, tudi če obstajajo druge, bolj mamljive alternative; načrtovanje napredka v smeri doseganja osebnih ali akademskih ciljev;

- socialno zavest: biti sposoben empatije, priznavati in ceniti posameznikove in skupinske podobnosti ter razlike, sposobnost učinkovitega in ustreznega komuniciranja, skrb, prožnost in odzivnost na socialne razmere; spoštovanje raznolikosti, smisel za humor; odgovornost in spoštljiv odnos do sočloveka, do skupnosti, do narave in do samega sebe;
- spretnost povezovanja: sposobnost vzpostavitve, vzdrževanja in nadgradnje zdravih odnosov z drugimi, ki temelji na sodelovanju in odpornosti na socialne pritiske, preprečevanje, upravljanje in konstruktivno reševanje medosebnih konfliktov, sposobnost znati poiskati pomoč, kadar je treba;
- odgovorno odločanje: sposobnost sprejemanja odločitev, ki temelji na načrtovanju, proučitvi vseh ustreznih dejavnikov, vključno z upoštevanjem ustreznih etičnih standardov, skrbi za varnost in socialne norme, upoštevanje verjetnih posledic ob alternativnih načinih delovanja; sposobnost reševanja ovir, ki vključujejo načrtovanje kritičnega razmišljanja in proučevanja možnih rešitev, sprejem odločitve, ukrepanje in prevzem odgovornosti (Vir 1).

Socialne, čustvene in vedenjske kompetence je potrebno ciljno vzgajati

in krepiti, saj razvoj le-teh ne poteka avtomatično. In to pri vseh otrocih, ne le pri tistih, ki so izpostavljeni revščini, nasilnemu vedenju v družini, imajo zasvojene starše, so izpostavljeni raznovrstnim zlorabam ...

PRIMERI DEJAVNOSTI ZA SOCIALNO-ČUSTVENO UČENJE

V nadaljevanju so predstavljene sistemsko načrtovane dejavnosti s področja socialnega in čustvenega učenja, ki smo jih letos v našem vrtcu izvajali v homogenem oddelku otrok, starih 4–5 let. Glede na časovni obseg se te dejavnosti lahko izvajajo bodisi kot časovno krajši, t. i. občasni projekti, bodisi kot aktivnosti, potekajoče daljše obdobje oz. vse šolsko leto. Tako smo za začetek in uvod v naše dejavnosti socialno-čustvenega učenja v mesecu oktobru kot občasni projekt izvedli projekt Povej, kaj čutiš, nadaljevanje in nadgradnjo tega projekta pa so predstavljale sistematično načrtovane aktivnosti, ki nato so potekale vse šolsko leto.

Primer dejavnosti kot občasni projekt: Projekt Povej, kaj čutiš

Kot rečeno, smo v skupini Dežniki (otroci, stari 4–5 let) letos uporabljali različne načrtovane strategije za spodbujanje socialnega in čustvenega razvoja, za našo uvodno dejavnost za to področje pa smo v oktobru izvedli projekt Povej, kaj čutiš. Prebrali smo zgodbe o jezi, veselju, žalosti, strahu. Pogovarjali smo se o čustvih, o izrazih le-teh na obrazu, o situacijah, kdaj čutimo posamezna čustva, s simboli smo izražali svoje

Izdelali smo tudi kolo čustev, na katerem so otroci vsak dan s ščipalko z njihovim simbolom označevali, kako se počutijo ... Pri likovni umetnosti smo čustva slikali: veselje npr. ob spremljavi Mozartove Figarove svatbe.

V jutranjem krogu smo zapisali, kdaj smo veseli/žalostni/jezni/prestrašeni, kako se takrat počutimo ...

počutje in o njem pripovedovali v jutranjem krogu. Izdelali smo tudi kolo čustev, na katerem so otroci vsak dan s ščipalko z njihovim simbolom označevali, kako se počutijo ... K ustreznim čustvenim simbolom smo razvrščali sličice z dogodki. Pri likovni umetnosti smo čustva slikali: veselje npr. ob spremljavi Mozartove Figarove svatbe, žalost ob klasični skladbi Adagio v g-molu Albinonija. Otroci so imeli na listih papirja na voljo tudi prazne obraze, ki so jih dopolnjevali s plastelinom in tako utrjevali svoje znanje o čustvenih izrazih. Občutke smo ponazarjali še z neverbalno komunikacijo in s plesom. Z opisanimi dejavnostmi smo pridobivali predvsem splošno znanje o čustvih.

Primeri dejavnosti, ki so potekale vse šolsko leto

Po končanem uvodnem projektu Povej, kaj čutiš se je naše socialno in čustveno učenje nadaljevalo v obliki dejavnosti in aktivnosti, potekajočih vse šolsko leto (druženje v jutranjem krogu, izvajanje socialnih iger, reševanje konfliktov s pomočjo dramatizacij, doživljajsko pedagoške aktivnosti, aktivnosti v gozdu). V njih so otroci svoje splošno znanje o čustvih nadgrajevali, saj so spoznavali tudi večšine za uravnavanje svojega čustvovanja in vedenja.

• Druženje v jutranjem krogu

Čas za srečanje v krogu je pristop, ki mobilizira moč skupinskih izkušenj v korist posameznih otrok v skupini, kjer so vsi enako sprejeti, se lahko vidijo in slišijo, pogledajo v oči, lahko govorijo med seboj in se po-

V jutranjem krogu smo se sestali vsak dan, navadno 30–45 minut.

čutijo del skupine (Collins 2007). V jutranjem krogu smo se sestali vsak dan, navadno 30–45 minut. Krog je simbol enotnosti in sodelovanja. Druženje v krogu pomaga otrokom oblikovati pozitivne odnose, razumeti in ceniti sebe ter druge. V varnem okolju otroci krepijo samozaupanje,

Kolo čustev

Slikanje veselja ob Mozartovi Figarovi svatbi

Pogovor v jutranjem krogu o tem, kaj se dogaja v telesu, ko čutimo različna čustva.

Tek na atletskem stadionu

Spoznavanje plezalnega športa z opremo

Sankanje s starši v Svečini

samospoštovanje, raziskujejo občutke, govorijo o sebi in izražajo svoje mnenje. Vsak otrok ima priložnost govoriti in biti slišan. Srečanje je čas za razširjanje socialne in čustvene pismenosti. V krogu smo se v uvodu zmeraj seznanili s pravili, ki so veljala za vse udeležence jutranjega kroga. Otroci so jih dobro poznali in navadno niso imeli težav slediti zanimivim in poučnim vsebinam;

• Izvajanje socialnih iger

Socialne igre imajo veliko uporabno vrednost. Vpletali smo jih praktično v vse dejavnosti. Z njimi smo spoznavali sebe, svoje potrebe, čustva, svoje prijatelje ... Igrali smo se igre predstavljanja in spoznavanja, igre komunikacije, spoznavanja skupine, igre opazovanja, identifikacije. S sodelavko sva po izvedbi vsake socialne igre naredili kratko analizo, da ozaveštvimo reakcije otrok. Tako tudi osebno in strokovno napredujemo.

• Reševanje konfliktov s pomočjo dramatizacij

Ko je v skupini prišlo do konflikta, smo situacijo poskušali izkoristiti za aktivno učenje otrok. S pomočjo preprostih dramatizacij smo poskušali skupaj demonstrirati proces pogovora, kjer so udeleženci v konfliktu sami iskali rešitve. Otroci so z dramatizacijami, v katerih so sodelovali, pridobivali znanje o konstruktivnem reševanju konfliktov.

• Doživljajske pedagoške aktivnosti (športni program v funkciji doživljajske vzgoje, učenje s čutili in zaznavanjem)

Doživljajska pedagogika prispeva k medčloveškim odnosom, saj izhaja iz nujnosti osebne bližine, novih vidikov zaznavanja tujega in sebe (Krajncan 2007, 13). Prispeva tudi k drugim vzgojno-izobraževalnim ciljem, saj temelji na aktivnem učenju otroka, ki je v predšolskem obdobju najpomembnejše.

Športna vzgoja je zelo pomembna za zdrav otrokov razvoj. V otrokovem zgodnjem razvoju je gibalna spretnost tista dejavnost, s katero se

uveljavlja, si ustvari podobo o sebi, pridobi svoje mesto v družbi ter oblikuje osebnost (Kremžar in Petelin 2001, 9). Ko se otrok giba, čuti, spoznava, doživlja in se uči s svojim

**Športni program
v oddelku je bil
načrtovan na osnovi
mota: z glavo, s srcem
in z rokami.**

zaznavanjem. Športni program v oddelku je bil načrtovan na osnovi mota: z glavo, s srcem in z rokami. Gibalne dejavnosti so potekale vsak dan, čez vse šolsko leto, v različnih okoljih (v telovadnici, na igrišču in atletskem stadionu, v gozdu) in z različnimi udeleženci (otroci, starši, stari starši). Spoznavali smo različne gibalne elementarne igre, športne zvrsti, športna orodja, pripomočke, ustrezno obleko in obutev, izvajali smo naravne oblike gibanja, spoznavali pomen sodelovanja v igralni skupini ter pomen medsebojne pomoči, športnega obnašanja, oza-veščali smo skrb za lastno varnost in varnost drugih ... Otroci so med seboj sodelovali in razvijali občutek pripadnosti, spoznavali so, da smo si med seboj različni, s posnemanjem drug drugega so prišli do novih spoznanj o sebi in drugih.

Velik poudarek smo dajali tudi učenju s čutili in zaznavanjem. Stvari smo tipali, vonjali, okušali, si jih ogledovali.

• **Aktivnosti v gozdu**

Pogosto smo šli tudi v gozd. S sodelavko sva pripravili aktivnosti, ki so bile

**Otroci so bili v gozdu
vedno zelo veseli in
ustvarjalni, ko so lahko
pri svoji igri uporabljali
kamenje, listje, storže,
veje dreves, iz katerih
so naredili gradove,
hiše, živali ...**

za otroke in naju prijetno doživetje. Otroci so bili v gozdu vedno zelo veseli in ustvarjalni, ko so lahko pri

Seznanjanje z elementi ritmične gimnastike

Igranje ročnega nogometa v igralnici

Spoznavanje pojmov gladko/hrapavo/mehko/trdo ...

Veselje v gozdu

svoji igri uporabljali kamenje, listje, storže, veje dreves, iz katerih so naredili gradove, hiše, živali ... Iz izkušenj in doživetij v gozdu so tako oblikovali osebni odnos do gozda, saj so tam raziskovali, opazovali, spoznavali.

• Naš kotiček

Kljub prizadevanjem za prijetno socialno in čustveno klimo v oddelku se tudi med našimi dejavnostmi za socialno-čustveno učenje težavam v vedenju in čustvovanju nismo mogli v celoti izogniti, kar je po svoje seveda povsem naravno in razumljivo: otroci se v predšolskem obdobju šele učijo sporočati svoje izkušnje in čustva, in to na različne načine. Učenje socialno-čustvenih veščin je proces in tako kot za učenje sploh, tudi za socialno-čustveno učenje velja, da otrok včasih potrebuje nekaj časa za "samorazmislek" v miru:

zato smo imeli naš kotiček, ki je bil otrokom vedno na voljo: v kotičku so bile otrokom vedno na razpolago tudi zanje primerne knjige na temo socialnega in čustvenega učenja.

• In še: vselej čas za pogovor

Za zaključek predstavitev naših dejavnosti za socialno-čustveno učenje je pomembno poudariti, da smo imeli pri vseh naših dejavnostih socialno-čustvenega učenja skozi vse leto vselej tudi dovolj časa za pogovor, pripovedovanje, opisovanje. In ves čas smo si prizadevali za prijazno komunikacijo in spoštljivost: tudi v tem je bilo naše socialno-čustveno učenje.

ZAKLJUČEK

Socialno vedenje in pridobivanje ustreznih socialnih kompetenc, ki ga opažamo, podpiramo in spod-

bujemo pri predšolskih otrocih, od nekdanj prepoznamo kot »dober napovednik« za kasnejši otrokov razvoj, tako osebnostni kot učni. Zato je še toliko bolj pomembno, da sodobna spoznanja o razvoju in učenju socialnega vedenja in kompetenc strokovne delavke ustrezno umeštim v načrtovalni in seveda tudi izvedbeni kurikulum v vrtcu.

Če v vrtcu ali šoli nimamo časa za socialno-čustveno opismenjevanje, je tako, kot bi na avtocesti rekli, da nimamo časa, da bi se ustavili in natočili gorivo. Slej ko prej ne bomo prišli nikamor.

LITERATURA:

Batistič Zorec, M. (2008) Socialne interakcije v vrtcu z vidika subjektivnih teorij. V: Čas, M. (ur.) *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra.

Collins, M. (2007) *Circle Time for the Very Young*. London: Paul Chapman Publishing.

Krajncan, M. (2003) Didaktično metodični vidik učenja skozi doživljajsko-pedagoško delovanje. *Doživljajska pedagogika*, letnik 9, številka 12, str. 9–14.

Kremžar, M., in Petelin, M. (2001) *Otrokovo gibalno vedenje*. Ljubljana: Društvo za motopedagogiko in psihomotoriko.

Vir 1: Dostopno na www.casel.org, 5. 9. 2017.

ORTOREKSIJA IN BIGOREKSIJA – KAJ JE TO?

Samantha Orgolič, študentka psihologije,
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru

Motnje hranjenja so tista tema, za katero s sodobnim načinom življenja žal poskrbimo, da ne odide iz pozabe. Rezultat novodobnega stila življenja sta med drugimi motnjami tudi ortoreksija in bigoreksija – sicer še nista splošno znani, vendar vedno bolj opozarjata nase. Za ortoreksijo je značilna obsedenost z neoporečno hrano, posameznik večino svojega dneva nameni razmišljanju o hrani in načrtovanju njene priprave. Če je za ortoreksijo značilna obsedenost s hrano, je pri bigoreksiji na prvem mestu razmišljanja in delovanja telovadba: posameznik ni zadovoljen s svojo mišično maso in se dojema kot majhnega in šibkega, čeprav temu ni tako. V vsakdanjem zdravem načinu življenja je redna telovadba je seveda zaželena, saj z njo skrbimo za svoje fizično in psihično zdravje, žal pa se redna vadba lahko hitro spremeni v odvisnost od športa, kar pa ima veliko negativnih posledic. Zavedati se moramo torej nevarnosti, da se načrtovanje zdrave prehrane in redne telesne vadbe lahko hitro spremeni v obsesijo, katere posledice nikakor niso nedolžne.

NOVODOBNI PORAST MOTENJ HRANJENJA

Motnje hranjenja uvrščamo med psihične bolezni, saj gre pri njih za izkazovanje notranje stiske z vedenjem, ki ni normalno in je zdravju škodljivo. Morda si mislimo, da je tema motenj hranjenja raziskana "do dna", vendar to ne drži. Še pred nekaj leti smo poznali le anoreksijo, bulimijo in kompulzivno prenejanje, danes, z modernim načinom življenja sta vedno bolj poznani tudi motnji hranjenja, ki so ju strokovnjaki poimenovali ortoreksija in bigoreksija. Koliko pa vemo o njiju? Kakšne so posledice? Se znamo soočiti z njima?

Motnje hranjenja so gotovo le zunanji izraz za globlje socialno-psihološke in čustvene probleme. K porastu motenj hranjenja smo v zadnjih desetletjih pripomogli tudi s spreminjanjem odnosa do hrane, prehranjevalnih navad, z najrazličnejšimi dietami za hujšanje, z neuravnoveženostjo med poudarjanjem pomena zdrave prehrane na eni strani in raznimi fitnessi in pripomočki za razgibavanje na drugi (Sternad 2001). Približno 1 izmed 250 žensk in 1 izmed 2000 moških izkusi epizodo anoreksije nervoze, ponavadi v času adolescence ali zgodnji odrasli dobi. Okrog petkrat toliko jih ima bulimijo nervozo. Druge atipične motnje hranjenja so še

bolj pogoste, čeprav mnoge ne bodo zdravljene (Hrast in drugi 2008).

ORTOREKSIJA

V zadnjih letih se je razširila t. i. novodobna motnja hranjenja, imenovana ortoreksija. Ime ortoreksija izvira iz besede "orthos", ki pomeni "pravilno, naravnost in natančno", in iz besede "orexis", ki pomeni "apetit ali lakota" (Brytek-Matera 2012). Motnjo je prvič omenil leta 1997 dr. Steven Bratman.

Za ortoreksijo je značilna patološka obsedenost z biološko čisto hrano, brez herbicidov, pesticidov in ostalih substanc. Ljudje z ortoreksijo se držijo stroge diete. Največkrat so to vegetarijanci, presnojedci ali ljudje, ki prisegajo le na sadje. Takšne diete lahko povzročijo različne nutritivne težave. Ljudje z ortoreksijo ne želijo jesti hrane drugod kot doma, ker ne zaupajo priprave hrane drugim ljudem. Prav tako se izogibajo socialnim dogodkom ter se distancirajo od svojih bližnjih. Oboleli zelo skrbijo za hrano na svojem krožniku, želijo izboljšati svoje zdravje, zdraviti nekatere bolezni

in izgubiti težo (Catalina Zamora in drugi 2005).

Dieto pri ortoreksiji lahko razdelimo na štiri faze. Prva faza zajema previdno in zavzeto razmišljanje o tem, kaj bomo pojedli danes ali v naslednjih dneh. Druga faza se nanaša na skrben in kritičen nakup sestavin za pripravo hrane. Tretja faza zajema pripravo sestavin, ki vsebuje tehnike in procese, ki ne škodujejo zdravju. V zadnji, četrti fazi nastopi zadovoljstvo, udobje ali krivda. Kateri občutek nastopi, je odvisno od tega, kako temeljito se je oseba držala prejšnjih faz. Krivda nastopi, ko katera od stopenj ni dosežena ali je ni mogoče uresničiti (Brytek-Matera 2012).

Za ortoreksijo je značilna patološka obsedenost z biološko čisto hrano, brez herbicidov, pesticidov in ostalih substanc.

Osebe z ortoreksijo imajo določene karakteristike, kot sta rigidnost in perfekcionizem.

Osebe z ortoreksijo imajo določene karakteristike, kot sta rigidnost in perfekcionizem. V svojem mišljenju so tako togi, da se ne zmenijo za telesno šibkost, izčrpanost in lakoto (Catalina Zamora 2005).

Ena večjih raziskav na temo ortoreksije so izvedli v Italiji: v njej so sodelovali 404 ljudje. Z raziskavo

so želeli ugotoviti, kako sodelujoči izbirajo hrano in koliko jih kaže obsesivno-kompulzivne in fobične simptome do hrane. S pridobljenimi rezultati so kasneje 17,1 % sodelujočih definirali kot "fanatike zdravja", 6,9 % sodelujočim pa so diagnosticirali ortoreksijo. Pri sodelujočih z ortoreksijo so ugotovili, da imajo do hrane posebne občutke, npr.: konzervirano hrano so opisali kot "nevarno", industrijsko predelano kot "umetno", biološko pridelano kot "zdravo". Prav tako so pri njih ugotovili močno in nekontrolirano hrepenenje po hrani, kadar so veseli, nervozni, vznemirjeni ali ko se počutijo krive za kaj. Raziskava je prav tako pokazala, da je ortoreksija bolj prisotna pri moških kot ženskah (11,3 % proti 3,9 %) (Brytek-Matera 2012).

Za ugotavljanje prisotnosti ortoreksije sta Bratman in Knight (Brytek-Matera 2012) oblikovala test, s katerim lahko postavimo zgodnjo diagnozo bolezni. Test je sestavljen iz 10 vprašanj, ki so sledeča:

1. Ali razmišljate o zdravi prehrani več kot tri ure dnevno?

2. Ali načrtujete obroke za več dni vnaprej?

3. Ali vam je prehrabna vrednost obroka važnejša od uživanja v hrani?

4. Ali se vam je ob ukvarjanju s kvaliteto prehrane znižala kvaliteta življenja?

5. Ali postajate čedalje strožji v izбору kvalitete hrane, ki jo uživate?

6. Se počutite bolj samozavestni, ko jeste zdravo hrano?

7. Ste se zaradi zdrave prehrane odrekli hrani, v kateri ste nekoč uživali?

8. Ali se zaradi vašega načina prehranjevanja umikate iz kroga družine ali družbe?

9. Ali se počutite krive, če jeste hrano, ki ni del vaših pravil prehranjevanja?

10. Ali vas uživanje zdrave hrane pomirja in omogoča kontrolo nad sabo?

Če vprašani odgovori na 4 ali 5 vprašanj z "da", to pomeni, da se mora sprostiti v odnosu do hrane (razen, če ima predpisano dieto). Če vprašani odgovori z "da" na vsa vprašanja, ima obsesijo z zdravo hrano in bi se o tem moral pogovoriti s strokovnjaki za prehrano, priporočata Bratman in Knight (prav tam).

BIGOREKSIJA

Tudi bigoreksija, tako kot ortoreksija, velja za novodobno motnjo hranjenja.

Bigoreksijo je prvič opisal Baeckland leta 1970. Izraz je hitro prevzel Glasser leta 1976, ki je bolezen imenoval "pozitivna zasvojenost tekačev" (Azaiez in drugi 2014).

Mišična dismorfija, imenovana tudi bigoreksija ali reverzna anoreksija, se najpogosteje pojavlja pri športnikih, ki niso zadovoljni z obsegom in količino svoje mišične mase. Dojemajo se kot majhne in šibke, zato se bigoreksija kategorizira kot bolezen znotraj telesnih dismorfizmov brez patološkega značaja ali posebnih diagnostičnih meril. Na bigoreksijo je potrebno gledati s psihološkega vidika, ki je temelj njene diagnoze, čeprav so bile predlagane tudi antropometrične meritve.

Nekateri strokovnjaki poročajo, da ima bigoreksija lastnosti drugih motenj hranjenja, za katere je značilno

Hrana (Vir 1)

obsesivno vedenje in perfekcionizem. Bolniki, ki si prizadevajo povečati mišično maso, so nagnjeni k uporabi anaboličnih sredstev, diet z beljakovinami in prehranskimi dopolnili. Večina si pripravlja svojo hrano brez posebnega prehranskega znanja ali nasvetov s strani strokovnjakov. Raje se posvetujejo z internetom, prijatelji, ljudmi, s katerimi skupaj trenirajo, ali z osebnimi trenerji, kjer dobijo informacije o živilih, ki jih morajo vključiti ali izključiti za hitre rezultate (vključno z anaboličnimi steroidi).

Prehrana je pomemben vidik bigoreksije. Na splošno je zelo omejena, redka v raznolikosti in visoka v količini beljakovin in ogljikovih hidratov. Oboleli iz svoje prehrane izključujejo maščobe ter vključujejo beljakovinske dodatke in ergogene snovi. (Martinez Segura in drugi 2015). Vendar primarni fokus bigoreksije ni hrana, temveč telovadba (Kinnaird 2017).

Poudariti je seveda treba vselej priznano dejstvo, da ima redna telesna aktivnost in v tem smislu tudi telovadba tako fizične kot psihične koristi. Primerna fizična aktivnost preprečuje bolezni, kot so sladkorna bolezen, debelost, bolezni srca in ožilja. Ob tem pa se je potrebno zavedati, da kljub temu obstajajo tudi škodljivi efekti na fizični in psihični ravni, če je telovadbe preveč. Odvisnost od športa je fenomen, ki je žal zelo razširjen.

Trenutno obstajata dve definiciji odvisnosti od športa. Hausenblas in Downs (Azaiez 2014) odvisnost od športa definirata kot "potrebo po fizični aktivnosti, ki se kaže v nekontroliranem vedenju in vadbi ter se izrazi s psihičnimi in fizičnimi simptomi", Velea (prav tam) pa jo definira

Bolniki, ki si prizadevajo povečati mišično maso, so nagnjeni k uporabi anaboličnih sredstev, diet z beljakovinami in prehranskimi dopolnili.

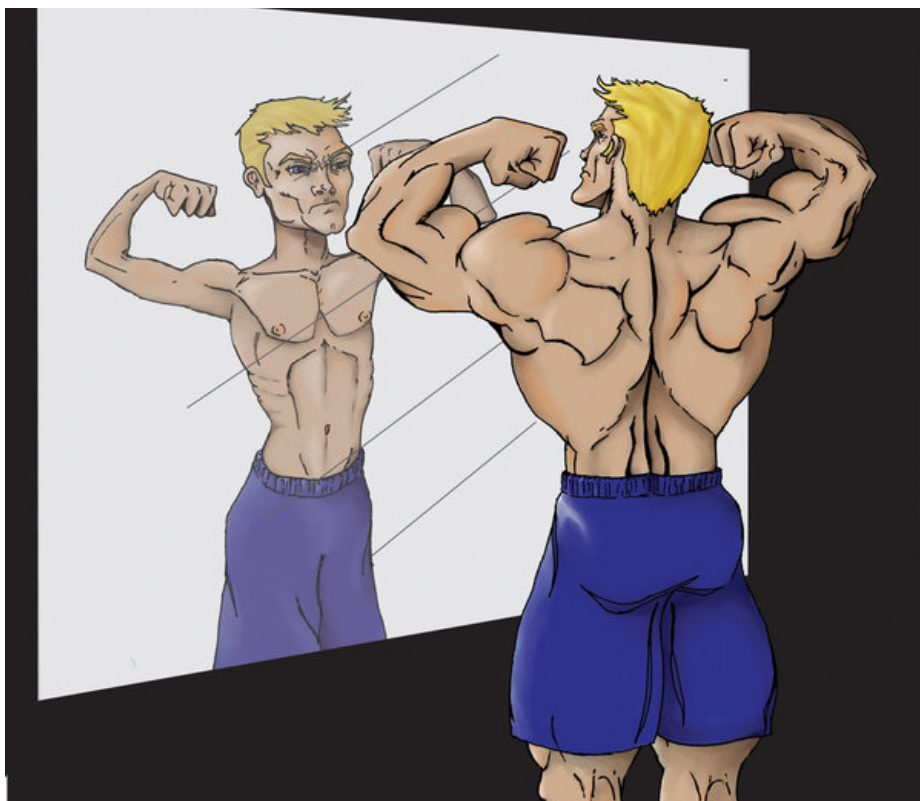
Vendar primarni fokus bigoreksije ni hrana, temveč telovadba.

kot "občutek zadovoljstva, ki ga dobijo pri športu, kar pa vodi do rastoče potrebe po prekomerni vaji (pojavijo se lahko poškodbe, težave v službi)". Prvi del psihoanalitičnega pogleda na odvisnost zajema prisotnost psiholoških faktorjev, kot je tesnoba, prisotnost psiholoških faktorjev pa vodi v odvisnost od fizične aktivnosti. Drugi del zajema predstave, da bo odvisnost zmanjšala neugodja, ki nastopijo z intenzivno vadbo (npr. osebna in socialna odrekanja, bolečine, izčrpanost, poškodbe, stres, posledično tudi depresija). V tretjem, zadnjem delu se srečajo stanja (tesnoba, depresija ...) in značajske poteze (antisocialnost, narcističnost ...) s sprožilno situacijo, ki podpre odvisnost od športa. Čeprav je šport zaželen zaradi ohranjanja zdravja, odvisnost vpliva na zdravje ravno obratno (prav tam).

ZA SKLEP

Motnje hranjenja so s prepletom svojih specifičnosti in vzrokov zanje vselej vznemirljiva tema, tudi za interdisciplinarno raziskovanje, vsekakor pa težava za zdravljenje in sploh za preventivno preprečevanje ter seveda veliko breme za prizadete in tudi za njegove bližnje.

Na temo motenj hranjenja (zlasti anoreksije in bulimije) je že veliko raziskanega, kar pa žal ne velja za novodobni obliki, kot sta ortoreksija in bigoreksija. Zdi se mi pomembno, da se o njiju spregovori, saj nikakor nista tako nedolžni, kot si morda mislimo. Širjenje zavedanja, da lahko tudi zdrava prehrana vodi v različne težave (tako psihične kot fizične) in da ima nenadzorovana telovadba lahko marsikatero negativne posledice, pripomore k splošnemu ozaveščanju ljudi, da bodo lahko dovolj zgodaj in morda še preventivno prepoznali začetne znake teh novodobnih, psihično pogojenih motenj hranjenja. V tem smislu naj opredelim tudi namen objave mojega prispevka v reviji Didakta: želim, da bi bil v opozorilo tudi vsem pedagoškim delavcem, uč-

Moški pred ogledalom (Vir 2)

teljem in vsem, ki sta jim mar zdravje in prihodnost otrok in mladine, da bodo pozorni na te težave, saj se ortoreksija in bigoreksija kot novodobni motnji hranjenja širita tudi že med šolajočo se mladino, celo med najstniki.

Ortoreksija in bigoreksija kot novodobni motnji hranjenja se širita tudi že med šolajočo se mladino, celo med najstniki.

LITERATURA

Azaiez, F., Ibrahim Alajjouri, M. H., Lahmar, S., in Chalgahaf, N. (2014) Bigorexia, Perfectionism and Overtraining among Tunisian Team Sport Players. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 3, str. 9–16.

Brytek-Matera, A. (2012) Orthorexia nervosa – an eating disorder, obsessive-compulsive disorder or disturbed eating habit? *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 1, str. 55–60.

Actas Esp Psiquiatr, 33 (1), 66–68.

Hrast, Irena, Smrdu, Maja, Gorenc, Mateja, Pečenik, Simona, Dernovšek, Mojca Zvezdana (2008) *Motnje hranjenja: intervencija zdravljenja in obravnave anoreksije nervoze, bulimije nervoze in sorodnih motenj hranjenja. Nacionalne smernice klinične prakse CG9*. Ljubljana: Izobraževalno raziskovalni inštitut Ozara.

Kinnaird, E. (2017) From anorexia to bigorexia: A discussion of current research and future directions in male eating disorders. *PsyPAG Quarterly*, 102, str. 6–10.

Catalina Zamora, M. L., Bote Bonaecha, B., García Sánchez, F. in Ríos Rial, B. (2005) Orthorexia nervosa. A new eating behaviour disorder?

Martínez Segura, A., Cortés Castell, E., Mercedes Rizo Baeza, M., in Gill Gullién, V. F. (2015) Valoración de la dieta de usuarios de sala de musculación con dismorfia muscular (vigorexia). *Nutrición Hospitalaria*, let. 32 (št. 1): 324–329.

Sternad, M. D. (2001) *Motnje hranjenja: od besed, ki ranijo, k besedam, ki celijo*. Ljubljana: samozaložba.

Vir 1: Hrana. Dostopno na http://www.khalis.pk/wp-content/uploads/2018/03/healthy-food-live-longer-today-170712-tease_31d3da3e5ef0948ff805f0d3a1a431e2.jpg, 10. 7. 2018.

Vir 2: Moški pred ogledalom. Dostopno na https://img00.deviantart.net/9a14/i/2008/021/9/5/bigorexia_poster_by_manostl.jpg, 10. 7. 2018.

EURODESIGN APAČE D.O.O.

že od 1989

Vso naše pohištvo je izdelano v Sloveniji in ima tako kot vsi naši proizvodi certifikat o skladu s standardi pridobljen s strani testnega laboratorija v Ljubljani.

Zagotovljeni rezervni deli in servis.

Miza Živa

Miza omogoča delo stoje s teleskopskim dvigom, ali sede odvisno od potrebe. Možno je izdelati tudi mizo z mehanskim dvigom.

- Ljudje stoje lažje sledijo procesu poučevanja,
- Se bolje počutijo če se več gibljejo in s tem se izboljša tudi njihov učni uspeh,.....

PAMETNE TABLICE IN TELEFONI PRI PREDMETU ŠPORT Z ROKO V ROKI

Vesna Pogelšek Lavrenčič, prof. športne vzgoje,
Osnovna šola Istrskega odreda Gračišče

V prispevku predstavljam formativno spremljanje in medvrstniško vrednotenje napredka učencev z uporabo digitalne tehnologije pri predmetu Šport. Predstavljam nekaj primerov uporabe IKT iz svoje pedagoške prakse. Pametne tablice in telefone smo uporabljali v vseh fazah pouka: pri ponavljanju ali utrjevanju snovi, pri preverjanju in tudi pri ocenjevanju. Uporaba te tehnologije je hkrati omogočala uvajanje načel formativnega spremljanja in obe metodi oz. procesa sta se med seboj lepo dopolnjevala. S pomočjo pametnih telefonov sem izpeljala ocenjevanje pri gimnastiki v šestem razredu in preverjanje pri mali odbojki v petem razredu. Včasih sem tablico uporabila preprosto tako, da sem posnela video z navodili o gibalni nalogi in jo postavila na določeno postajo. Ko je učenec prišel na to postajo, si je ogledal posnetek (lahko tudi večkrat) in izvedel nalogo.

UPORABA MODERNE TEHNOLOGIJE PRI ŠPORTNIH AKTIVNOSTIH – DA ALI NE?

Moje delo je predvsem praktično, zato veliko idej za izvajanje pouka črpam iz primerov dobre prakse, predvsem z izmenjavo idej in znanja med kolegi ali z opazovanjem kolegov pri delu. V zadnjem času pa sem ogromno idej in navdiha za nove pristope dobila na srečanju študijskih skupin, ki ponujajo zanimive in sveže primere dobre prakse. Nekaj znanja pa še vedno najraje črpam iz strokovnega gradiva, predvsem v elektronski obliki. Sploh v današnjem času, ko nam širokopasovna povezava omogoča hitrejši prenos podatkov, višje ločljivosti posnetkov in slik ter bogatejše multimedijske vsebine. Moderna tehnologija pa ni pomembna samo v mojem "prostem" času, temveč se vedno bolj vključuje tudi v sam proces pouka. Pri tem se mi zdi zanimiv paradoks, da se poudarja pomen gibanja in graja prekomerno uporabo pametnih telefonov, tablic, računalnikov v vsakdanjem življenju naših otrok. Ogromno prispevkov je predvsem na temo, kako uporaba pametnih telefonov, tablic, računalnikov vpliva na delovanje možganov (povzročča odvisnost) in na kvaliteto socialnih stikov. Hkrati pa je težnja uporabe moderne tehnologije v vsaki sferi pouka čedalje večja in močnejša. Zdi se mi, da če ne uporabljáš IKT-ja, enostavno nisi več moderen.

Osebnostno nisem preveč naklonjena uporabi IKT tehnologije pri športnih aktivnostih, kjer je bistvo, da se razbremenimo in odmislimo vsakdanji stres. Vidim pa nekaj prednosti v tem, ko je namen uporabe moderne tehnologije pomagati učencem se do napredka in lažjega učenja. Za uporabo IKT pri pouku me je pred leti najbolj navdušila predstavitev primera dobre prakse ne srečanju študijskih skupin z naslovom "Uporaba računalniških programov za zamik predvajanja". Za razliko od klasičnega snemanja s kamero, pri katerem preteče veliko časa od izvedbe do ogleda učenčeve izvedbe gibalne naloge, je ta program ponujal drugačen pristop. Z VLC programom je kamera zajela le toliko video materiala, kot smo ga določili s časovnim zamikom, in shranjeno je program takoj po predvajanju zavrgel. Recimo temu predvajanju »v živo« z 10 sekundnim zamikom (Vir 1). Pristop mi je bil všeč, ker so učenci dobili povratno informacijo takoj in so lahko nadaljevali z delom. Vseeno pa je tudi ta oblika zahtevala nekaj priprave, predvsem orodja za snemanje (kamera, prenosni računalnik, polnilec, podaljšek ...), in vse to je bilo potrebno še nekam postaviti, torej si bil še prostorsko omejen. Kot majhna šola smo si prenosni računalnik in kamero učitelji "delili" med seboj in velikokrat se je zgodilo, da sta bila ali računalnik ali kamera v uporabi pri drugem učitelju ali je bila baterija prazna. Ali pa se je

samo postavljanje oz. pospravljanje opreme zaradi nepredvidenih zapletov zavleklo v naslednjo uro. Zato ni bilo vedno dovolj motivacije za izpeljavo takšne ure oz. sem snemanje z zamikom uporabljala pri točno določenih vsebinah.

Vse se je spremenilo, ko smo na šoli dobili deset tabličnih računalnikov. Z uporabo tablic sem ugotovila, da je sama priprava na delo bistveno lažja, saj potrebuješ le eno napravo, torej tablico, in to brez nepotrebne priklopljanja na druge naprave in vzpostavljanja povezave s kamero ali drugim računalnikom. Poenostavi se snemanje, saj učence lahko snemam takoj, kjerkoli, kadarkoli in se hkrati med tem lahko prosto gibam po prostoru, kar mi posledično omogoča nadzor nad celotnim dogajanjem v telovadnici. Velikost ekrana in kvaliteta posnetka pa omogočata takojšen ogled posnetka in s tem takojšnjo povratno informacijo. Ker so praktične za rokovanje, si lahko učenec sam ogleda posnetek, učitelj pa med tem časom izvaja s preostalimi učenci druge naloge ali nadzoruje potek dela.

Zato sem začela v posamezne segmente pouka redno vključevati tablične računalnike in tudi pametne telefone, prav z namenom analize izvedbe gibalnih nalog ter podajanja povratne informacije o izvedbi. Tak način dela se je lepo dopolnjeval še z enim procesom, ki v zadnjih letih

zelo zaznamuje in opredeljuje naše delo – formativno spremljanje.

Formativno spremljanje je opisano kot proces za izboljšanje učenja in ni orodje ali vrsta ocenjevanja. Spremljanje je formativno, ko je povratna informacija v obliki nasveta za izboljšanje znanja, ne v obliki analize napak za nazaj ali celo sodbe v obliki ocene (Wiliam 2011). Proces ima pet ključnih faz, središče katerih je učenec.

Ko v razredu poteka proces formativnega spremljanja, so učenci aktivni poslušalci in delajo več kot učitelj. Zavedajo se ciljev in znajo presoditi, kaj znajo, ter zbirajo dokaze o njihovem znanju in napredku tudi ob pomoči povratne informacije učitelja in sošolcev (Vir 2).

OD IDEJE DO IZVEDBE

Uvajanje IKT v pouk sem začela pri gimnastiki. Tam se mi je zdela taka oblika povratne informacije najbolj uporabna in smotrna. Seveda sem morala temu primerno organizirati pouk, da snemanje ni vplivalo na aktivnosti drugih učencev, predvsem v smislu varnosti. Običajno so učenci izvajali naloge po postajah: na eni postaji so izvajali gibalno nalogo,

V posamezne segmente pouka sem začela redno vključevati tablične računalnike in tudi pametne telefone, prav z namenom analize izvedbe gibalnih nalog ter podajanja povratne informacije o izvedbi.

dobili bolj jasen vpogled v kvaliteto njihove izvedbe. Nasploh je bil zanimiv trenutek, ko je večina učencev ugotovila, da se to, kar oni mislijo, da so naredili prav (npr. tehnično pravilen preval naprej), ne sklada z dejanskim stanjem na posnetku (pokrčene noge namesto iztegnjene, pomoč rok pri vstajanju, pretirano pritegovanje kolen h glavi v fazi kotaljenja itd.).

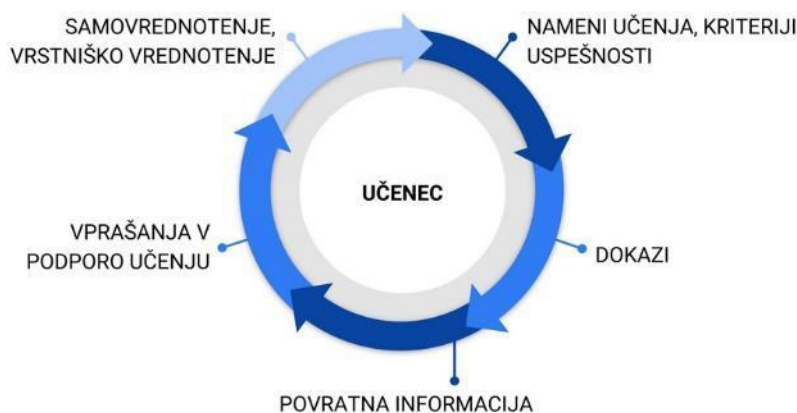
Tablica kot pripomoček za samovrednotenje izvedbe gimnastične prvine odriv v stojo s prevalom naprej

Včasih sem delo in naloge organizirala tako, da so učenci imeli na vsaki postaji na razpolago po eno tablico in so se sami snemali ter si na podlagi videnege izmenjavali mnenja in napotke, nasvete za boljše izvedbe. Tako obliko dela sem uporabljala v fazi utrjevanja in ponavljanja, na primer v osmem razredu. Pri urah gimnastike so učence delale gimnastično prvino odriv v stojo z

nadaljevanjem v preval naprej. Vsako uro sem jih snemala, sproti so si lahko ogledale izvedbo ter se urile tudi v prepoznavanju napak. Večina učenk je po nekaj urah prvino usvojila do te mere, da jo je izvajala samostojno ob minimalnem varovanju s strani sošolk. Same so prepoznale napake in ob slabši izvedbi so takoj vedele, kje so jo naredile in kako jo popraviti.

Pred ocenjevanjem in preverjanjem smo imeli še uro utrjevanja, kjer je bil cilj veliko število ponovitev gimnastične prvine. Učenke so delale v manjših skupinah po tri ali štiri. Vsaka skupina si je pripravila svoj vadbeni prostor, na razpolago je imela tablični računalnik. Ena učenka je izvajala gimnastično prvino, druga jo je varovala, tretja pa je izvedbo posnela. Nato si je učenka ogledala posnetek in s sošolkami ali učiteljem predebatirala kvaliteto izvedbe. Želja in motivacija za boljšo, pravilnejšo izvedbo je bila zelo velika. Nekatero učenke so menile, da slabo izvajajo prvino. Ogled posnetkov jih je prepričal v nasprotno, bile so navdušene (in hkrati presenečene), da njihova izvedba dejansko izgleda veliko bolje, kot so same mislile. S tako obliko dela so imele učenke možnost narediti veliko število ponovitev ter hkrati (aktivno) počivati med tem, ko so bile na vrsti za snemanje ali varovanje.

ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Elementi formativnega spremljanja

Izdelava video kolaža in ocenjevanje s pomočjo pametnih telefonov pri gimnastiki

V šestem razredu sem učencem dovolila, da so imeli pri pouku gimnastike svoje pametne telefone. Seveda smo se prej dogovorili o pravih uporabi telefonov in o varovanju osebnih podatkov. Med drugim smo se dogovorili, da se posnetki ne smejo zlorabljati ali objavljati na socialnih omrežjih. Ta pravila smo obnovili na začetku vsake ure. S telefoni so lahko snemali izvedbo določenih gimnastičnih elementov in spremljali lasten napredek. Snemali so tako pripravljalne vaje kot različne gimnastične prvine, največ

poudarka pa smo dajali tistim, ki so bile načrtovane za ocenjevanje: odziv v stojo na rokah, vaja ravnotežja in premet v stran. Sproti smo izvajali tudi videoanalizo le-teh in debatirali o napakah in/ali napredku. Če učenci niso imeli telefona, so lahko uporabljali šolsko tablico in si v posebno mapo shranjevali svoje posnetke.

Zelo hitro so bili sposobni sami oblikovati kriterije za pravilno izvedbo. Ker se je nabralo kar nekaj posnetkov in slik, se je porodila ideja, da bi si vsak učenec naredil svoj video kolaž z naslovom "Gimnastika in jaz". V ta namen so si naložili urejevalnik videoposnetkov in fotografij, ki so bili izredno preprosti za uporabo, hkrati pa so ponujali veliko možnosti pri montaži posnetkov (dodajanje glasbe, različnih učinkov itd.). Ideja o lastnem videu je učence spodbudila k aktivnejšemu sodelovanju in odpravljanju napak pri izvedbi gimnastičnih prvin. Veliko bolje so razumeli in sprejeli razlago, zakaj so za kvalitetno izvedbo izbrane gimnastične prvine pomembne pripravljalne vaje, zakaj je pomembno razvijati moč določenih mišičnih skupin itd. Prav tako sem jim lahko dajala bolj natančne in podrobne povratne informacije, ker so bili motivirani in sposobni spremljati, razumeti razlago na takem nivoju.

Celoten projekt smo zaključili z ocenjevanjem. Učence sem ocenjevala iz treh gimnastičnih prvin: odziv v stojo na rokah ob steni, vaja ravnotežja ("lastovica") in premet v stran ("kolo"). Učenci so na uri ocenjevanja delali v paru. En učenec je izvajal prvino, drugi ga je z njegovim telefonom snemal. Prvino je izvajal toliko časa, dokler ni bil sam zadovoljen z izvedbo. Vmes sta vlogi zamenjala. Nato mi je učenec prinesel v ogled posnetek, ki je po njegovem mnenju prikazoval njegovo najboljšo izvedbo. Skupaj sva pregledala kriterije in jih primerjala z izvedbo ter na podlagi tega video dokaza oblikovala oceno.

Pri taki obliki ocenjevanja so učenci dejansko nosili sami del odgovornosti za svojo oceno. Veliko učencev je včasih potožilo, da so prvino veliko bolje naredili, ko jih nisem gledala – trema seveda naredi svoje. S tem ko so se lahko snemali, ne da bi jih jaz pri tem gledala, se je moment treme enostavno izgubil in učenci so res lahko prikazali tisto, za kar sami menijo, da najboljše znajo.

Preverjanje zgornjega odboja s pomočjo tabličnih računalnikov: pozitivni učinki uporabe IKT za formativno spremljanje učencev.

Nato je prišel na vrsto peti razred in preverjanje zgornjega odboja ter vprašanje, kako v eni šolski uri kvalitetno preveriti vseh 26 učencev. Ker smo v istem šolskem letu imeli na srečanju študijskih skupin zelo dobre predstavitve primerov dobre prakse formativnega spremljanja pri pouku športne vzgoje, se je hitro porodila rešitev za ta izziv: medvrstniško vrednotenje zgornjega odboja s pomočjo tabličnih računalnikov. Za izhodišče sem vzela uporabo IKT-ja (snemanje s tabličnimi računalniki) in nekaj ele-

mentov formativnega spremljanja, kot so sooblikovanje kriterijev, dokazi učenja/napredka ter medvrstniško vrednotenje.

Na razpolago smo imeli 10 tabličnih računalnikov, zato je preverjanje potekalo v osmih skupinah po trije učenci (dva sta bila tistega dne odsotna), kjer je imel vsak učenec svoje zadolžitve: izvajalec naloge, ocenjevalec ter snemalec. Pred samim snemanjem sem najprej preverila njihovo poznavanje uporabe tablice. Večina učencev je bila sposobna samostojno rokovati s tablico in pomagati tistim učencem, ki so bili pri tem manj spretni. Učence sem poučila o primerni tehniki snemanja. Pozorni so morali biti na razdaljo do vadečega in način snemanja, ki

najbolje zajame celotno gibanje. Tokrat se je zaradi snemanja gibanja oziroma odboja žoge v višino, torej "gibljivega kadra",

najbolj izkazalo snemanje v pokončnem načinu. Pozorni so morali biti tudi na svetlobo (okna v telovadnici) ter na »mirno roko« pri snemanju. Ugotovili so, da je posnetek veliko bolj uporaben, če začnejo snemati vadečega nekaj sekund pred tem, ko začne izvajati nalogo, in zaključijo posnetek nekaj sekund za tem, ko se vadeči popolnoma ustavi.

Iz svoje prakse bom opisala pozitivne učinke uporabe IKT za formativno spremljanje učencev.

ELEMENTI FS V PRAKSI PRI MALI ODBOJKI V 5. R

Elementi formativnega spremljanja v praksi pri mali odbojki v 5. razredu

Učenci so si razdelili vloge. Učenec ocenjevalec je imel ocenjevalni listič, učenec snemalec pa tablico. Vadeči je izvajal odboje, ocenjevalec ga je budno in kritično opazoval ter beležil točke, snemalec pa je vse to pridno snemal. Ko so pregledali posnetek in se strinjali, da je vsak uspešno opravil svoj del naloge, so vloge zamenjali. Vmes so se po potrebi posvetovali z mano.

Učenci si ogledujejo posnetek izvedbe 10 zgornjih odbojev.

Na koncu ure so mi vse trojke predale tablice s posnetki in ocenjevalne lističe. Poročali so o ocenah znotraj svoje skupine. Vsi učenci so se strinjali z oceno, ki jim jo je dodelil sošolec v vlogi ocenjevalca. Posnetke

in ocenjevalne lističe sem nato še v miru pregledala. Vsako izvedbo sem ocenila še po svojih kriterijih. Oceno sem primerjala s tisto, ki jo je dodelil učenec "ocenjevalec". Na podlagi tega sem lahko ocenila, koliko so učenci osvojili prepoznavanje kvalitetne izvedbe od manj uspešne ter ali znajo objektivno in kritično oceniti sošolca. Večina učencev ocenjevalcev je svoje delo odlično opravila. Zanimivo in tudi pričakovano je bilo to, da so manj uspešni učenci brez pripomb sprejeli kritiko in/ali slabšo oceno, ki so jim jo dodelili sošolci, in se niso pregovarjali, kot to včasih počnejo z učiteljem. Uporaba tabličnih računalnikov jim je bila tako všeč, da so se želeli snemati na vsaki naslednji uri. Njihov predlog sem upoštevala in jim uporabo tablic dovolila v zaključnem delu ure, ki je bil namenjen igri 1 : 1 ali 2 : 2. Na tak način smo hkrati rešili tudi problem neaktivnih učencev, ki se pojavi, ko velikost igrišča ne dopušča hkratne vadbe vsem 26 učencem. Razdeljeni v skupine po štiri ali šest, so bili zaposleni prav vsi: eni so igrali, eni sodili in beležili rezultat, eni pa so snemali igro. Po določenem času so zamenjali vloge in imeli s tem tudi priliko za (aktiven) počitek.

ZAKLJUČEK

Iz te izkušnje lahko potegnem ogromno pozitivnih zaključkov. Pri učencih se je izboljšala motivacija po boljši, kvalitetnejši izvedbi in veliko hitreje so sprejeli in razumeli moje povratne informacije. Ponekod se je močno dvignil nivo dela in upali smo si izvajati prvine, ki si jih prej nismo. Hkrati se je z zbiranjem video dokazov poenostavil proces preverjanja in ocenjevanja. Tako obliko dela in spremljanja oz. vrednotenja učenčevega napredka bom vsekakor obdržala in nadgradila s še kakšno idejo.

Ob tem pa naj vendarle poudarim, da kljub vključevanju IKT, pametnih tablic in telefonov v posamezne segmente pouka šport moje mnenje še vedno ostaja nespremenjeno: pravo navdušenje, sprostitvev prinaša gibanje, športna igra, ki je neobremenjena z moderno tehnologijo. Torej, da preprosto ponudimo učencem možnost, da so, da se gibajo, da se družijo in igrajo brez "vsiljevanja" od zunaj v obliki vse mogoče IKT. To opažam tudi pri svojih učencih, ki čisto drugače zadihajo, ko izpeljem pouk "po starem".

LITERATURA

Vir 1: Štuhec, D. (b.d.) Uporaba računalniških programov za zamik predvajanja pri športni vzgoji. Dostopno na http://1219.gvs.arnes.si/moodle/pluginfile.php/10843/mod_resource/content/0/SVZ_Dusan_Stuhec-Uporaba_racunalniskih_programov_za_zamik_predvajanja.doc, 3. 8. 2018.

Vir 2: Peršolja, M. (b.d.), *Formativno spremljanje*. Dostopno na <https://sites.google.com/view/matejapersoljaformativno/formativno-spremljanje>, 3. 8. 2018.

William D. (2011) *Embedded formative assessment*, Bloomington, ZDA: Solution tree press.

Učenec snema sošolca med igro 1:1.

TENIS V ŠOLI – 4 KORAKI DO IZMENJAVE UDARCEV

Dr. Matjaž Stare, prof. športne vzgoje

Več kot deset let mineva, odkar je Mednarodna teniška zveza (International Tennis Federation – ITF) začela s programom PLAY + STAY, ki predstavlja tenis kot enostavno, zanimivo in zdravo športno panogo (ITF, b. d.). Primarni cilj je začetnikom predstaviti tenis z metodo, ki omogoča, da si vadeči lahko v prvi uri s primerno opremo izmenjavajo udarce, servirajo, točkujejo in dobijo pozitivno izkušnjo. Profesionalna skupina avtorjev Zetou, Koronas, Anthanailidis in Koussis (2012) ugotavlja, da je omenjena metoda učinkovitejša od klasične tradicionalne metode (učenje tehnike po navodilih učitelja) v oceni tehničnega znanja in tudi zadovoljstva pri učenju.

Pri omenjenem klasičnem modelu učenja teniške igre, ki temelji na učenju tehnike posameznih udarcev ne-malokrat pride do izgube motivacije, saj kljub pridobljenemu znanju vadeči niso sposobni izmenjati večjega števila udarcev. S tem klasičnim pristopom je posledično onemogočeno skupinsko učenje. Moderni pristop na osnovi metode Play + Stay je v tem smislu perspektiven.

TENIS V ŠOLI: STANJE DANES

Kot ugotavljajo analize, se tenis, sicer priljubljena športna panoga, pri pouku v šoli praktično ne izvaja. Razlogi, ki se običajno navajajo, so v naslednjem:

- šole nimajo teniških igrišč,
- šole redko razpolagajo s primernimi teniški rekviziti (loparji, žoge, mreže ...),
- veliko število otrok/učencev na enega učitelja,
- nehomogene skupine,
- učitelji ne učijo tenisa, ker ga sami ne igrajo oz. nimajo znanja, kako ga učiti.

Tako šolski program poučevanja športnih vsebin tenis nekako spregleduje in posledično ne izkoristi, ne upošteva pozitivnih učinkov učenja tenisa v šoli, ki so na več ravneh:

- pestrost pri učenju športnih panog,
- učenje tenisa brez dodatnih finančnih stroškov za starše,
- učenci se naučijo športa, ki spada med najpopularnejše športne panoge na svetu (ITF združuje 210 nacionalnih panožnih zvez),
- tenis je šport za vse življenje in ima pozitiven vpliv na gibalne sposobnosti (izboljšuje koordinacijo) in nenazadnje vpliva na zdrav življenjski slog (International Tennis Federation, 1998).

PERSPEKTIVA: METODA NA OSNOVI PROGRAMA PLAY + STAY

Zgoraj omenjene razloge, zaradi katerih danes poučevanje tenisa v šolski pouk praktično sploh ni vključeno, lahko odpravimo s tem, da uporabimo moderne pristope pri učenju tenisa z uporabo šolskih igrišč, telovadnic in primerne vadbene opreme (žoge in loparji) in da učiteljem damo jasna in enostavna navodila o metodičnem postopku učenja tenisa v večjih skupinah. Za šolski pouk in sploh za začetno skupinsko učenje tenisa je moderni pristop z metodo na osnovi programa Play + Stay zelo primeren.

Moderna vadbena oprema, ki omogoča učenje v večjih skupinah

Ključni dejavnik pri učenju: Začetniki (9 let in starejši) so v večini sposobni v prvi uri izmenjati več kot 4 udarce, če uporabimo:

1. počasnejše žoge,
2. primerno velikost loparja,
3. manjše igrišče,
4. vrv namesto mreže, kar nam ponestavi organizacijo in omogoča izvedbo prvih udarcev po tleh oz. pod mrežo.

Pri tem je smiselno omeniti tudi finančne stroške pri nakupu omenjene vadbene opreme: stroški se gibljejo v znesku 350–400 evrov, kar vključuje nakup 25 loparjev, 30 rdečih žogic in opozorilni trak/mrežo.

Teniške žoge

Teniške žoge so glede na hitrost razvrščene v tri skupine, poimenovane po barvi oznake, in so rdeče, oranžne in zelene: med seboj se razlikujejo glede na hitrost leta in odboj – vse tri pa imajo kot "počasnejše" žoge seveda zmanjšano hitrost in tudi višino odboja glede na standardno rumeno teniško žogo (Preglednica 1). Zelo pomemben dejavnik pri učenju tenisa je v tem, da vadeči udarja žogo v optimalni višini (med boki in rameni). Rdeča žoga je tudi sicer zaradi najpočasnejšega leta najprimernejša za vse začetnike, ne glede na višino in starost igralcev.

Slika 1: Teniške žoge

Teniški lopar

Primerna velikost loparja je naslednji predpogoj za uspešno izvedbo učne ure (Preglednica 2). Glede na to, da skupinsko učenje brez večjih težav lahko izpeljemo po dopolnjenem 8. letu otrok/učencev, so torej najprimernejši 25-inčni loparji, ki so

Preglednica 1: Teniške žoge (Slika 1)

Vrsta žoge	Višina odboja (cm)	Hitrost (% glede na standardno ž.)
rumena – standardna	135–147	/
rdeča	95–110	–75 %
oranžna	110–115	–50 %
zelena	118–132	–25 %

Preglednica 2: Velikost loparjev

Starostne skupine	Velikost loparja (v inčah)	Velikost loparja (cm)
5–8 let	do 23	43–58
8–10 let	do 25	58–63
9–10 let	od 25 do 26	63–66
11 +	od 26 do 29	66–73,7

Slika 2: Teniško igrišče in mreža

Slika 3: Met in počep

primerni tudi za prve teniške korake pri starejših starostnih skupinah.

Igrišče in mreža

Zelo pomemben dejavnik tako z vidika organizacije kot tudi uspešnosti izvedbe programa predstavljata velikost igrišča in mreža. Polja v prostoru najceneje in najučinkoviteje razmejimo z opozorilnim trakom in čim bolj smiselno uporabimo obstoječe črte (Slika 2). Primerno igrišče za začetnike je dolgo od 6 do 9 m ter široko od 3 do 5 m.

IZVEDBA V PRAKSI

Postavitev igrišč je v praksi enostavna in časovno ne presega 5 min. V telovadnici ali na športnem igrišču napnemo trak (ali vrvico) v višini bokov. Vsakemu vadečemu določimo igralni prostor, v katerem bo izvajal spodaj opisane gibalne naloge. Spodaj opisani koraki predstavljajo enega izmed možnih metodičnih postopkov, ki v večini primerov že v prvi uri otrokom (v starosti nad 9 let) omogoči večje število izmenjav.

Korak 1: Vaje brez loparja (10 min.) izvajamo v različnih kombinacijah: samo z levo oz. desno roko, soročno ali izmenično. Pomembno je, da imamo na začetku samo eno vrsto žogic in da vadeči poskušajo ostajati v svojem igralnem prostoru. Glavni cilj je, da vadeči spoznavajo način odboja in leta žogice. Pestrost vaj je tukaj zelo dobrodošla in domišljija učitelja tukaj ne pozna meja.

Vaje vadeči izvajajo sami s seboj.

1. Vodenje žoge z roko po igralnem prostoru.
2. Met in lovljenje po enem odboju, po dveh odbojih ...
3. Met in zasuk okoli svoje osi.
4. Dvigovanje žoge v zrak.
5. Zabijanje žoge v tla z eno in dvigovanje v zrak z drugo roko.
6. Met in počep (Slika 3).
7. Met in plosk z rokama, ko je žoga v najvišji točki.
8. Met in plosk z rokama, ko se žoga dotakne tal.
9. Semafor – vadeči lovijo žoge v različnih višinah.

10. Vadeči odbijajo žogo z rokama in nogama.

Korak 2: Vaje z loparjem (10–15 min.) izvajamo tako z levo kot tudi z desno roko. Prijem loparja je kontinentalni (lopar primemo kot kladivo). Podobno kot pri vajah brez loparja, je pomembna pestrost vaj. Pozorni smo predvsem na prijem, ki naj ves čas ostaja enak (loparja v roki ne vrtimo).

Vaje vadeči izvajajo sami s seboj.

1. Nošenje žoge na loparju.
2. Spuščanje in lovljenje žoge.
3. Izmenično odbijanje z roko in z loparjem.
4. Zabijanje žoge v tla z roko in odbijanje z loparjem.
5. Forhend – odbijanje žoge v zrak tako, da je dlan obrnjena navzgor.
6. Bekend – odbijanje žoge v zrak tako, da je dlan obrnjena navzdol (Slika 4).
7. Izmenično forhend in backend.
8. Odbijanje žoge s strunami in z robom loparja.
9. Odbijanje žoge z robom loparja (Slika 5).
10. Odbijanje žoge, kjer lopar ob vsakem udarcu damo v drugo roko.

Korak 3: Teniški hokej (5–10 min.) vadeči izvajajo v parih. Zelo pomemben korak, kjer vadečim predstavimo osnovno tehniko forhenda in beken-da v olajševalnih okoliščinah (igranje po tleh). Vadeči se postavijo na zadnjo črto v svojem polju in si po tleh (tako kot pri hokeju) z loparjem podajajo žogo. Dodatno jim lahko popestrimo igro tako, da s klobučki označimo gol in otroke spodbudimo pri štetju zadetkov. Prijem je načeloma pravilen, saj je žogo najlažje potisniti s kontinentalnim prijemom (lopar je v pravokotnem položaju glede na podlago).

Tukaj v sklopu vaj postopno opozarjamo na tri bistvene tehnične zahteve:

- osnovni teniški položaj, kjer se osredotočimo, da je glava loparja v višini glave (Slika 6),
- točko udarca, kjer smo pozorni, da je kontakt loparja z žogo pred telesom (Slika 7 in 8),

Slika 4: Odbijanje žoge na bekind strani

Slika 5: Odbijanje žoge z robom loparja

Slika 6: Osnovni položaj

Slika 7: Točka udarca in potiskanje žoge na bekind strani

Slika 8: Točka udarca in potiskanje žoge na forhend strani

Slika 9: Končni položaj

- končni položaj, kjer smo pozorni na dvig zadnje pete na strani udarca in t. i. »velik nos«, kjer je komolec pred brado (Slika 9).

Vaje vadeči izvajajo v parih.

1. Ustavljanje in počasno podajanje/potiskanje žoge pod mrežo brez dodatnih navodil z izjemo, da na začetku žogo usmerjajo v nasprotnikov gol. Priporočljivo je, da otroci igrajo z boljšo in s slabšo roko.
2. Potiskanje žoge in opozarjanje na pravilen končni položaj.
3. Potiskanje žoge in opozarjanje vadečega, ki čaka na osnoven teniški položaj.
4. Potiskanje žoge in opozarjanje na točko udarca pred telesom.
5. Postavitev žoge na levo stran in potiskanje žoge z levo roko (forhend z levo).
6. Postavitev žoge na desno stran in potiskanje žoge z desno roko (forhend z desno).
7. Postavitev žoge na bekind in potiskanje žoge z obema rokama (dvoročni bekind/boljša roka je na koncu loparja).
8. Izmenično udarjanje z obeh strani in opozarjanjem na vse tri ključne položaje: začetni položaj, točka udarca in končni položaj.

Korak 4: Izmenjava udarcev – vadeči poskušajo izmenjati čim več udarcev po zraku, pri čemer je pomembno zlasti, da v začetku sodelujejo in ne "že" tekmujejo.

Vaje vadeči izvajajo v parih.

1. Odbijanje žoge v parih na isti strani mreže. Vadeča izmenično odbijata žogo navpično v zrak.
2. Odbijanje žoge v parih na isti strani mreže, kjer vsak izmed vadečih odbije žogo 2x.
3. Odbijanje žoge v parih preko mreže, kjer prvo žogo igralec poda sam sebi, drugo pa soigralcu.
4. Isto kot 3 in opozarjamo na pravilen osnovni teniški položaj.
5. Isto kot 3 in opozarjamo na pravilen ravnotežni položaj po udarcu (dvig pete).
6. Izmenjava udarcev.
7. Vadeči štejejo število izmenjav.

Tukaj v sklopu vaj opozarjamo na ključne kontrolne točke: osnovni položaj, točka udarca pred telesom, končni položaj. Končni položaj poleg dviga zadnje pete predstavlja tudi »velik nos«, ki pa je na manjšem igrišču težje izvedljiv, zato začnemo opozarjati na pravilen položaj roke po udarcu kasneje, ko vadečim povečamo dolžino igrišča.

ZA ZAKLJUČEK:

MALI TENIŠKI TURNIR

Predstavljeni 4 koraki učenja tenisa v praksi predstavljajo zabaven in učinkovit metodični postopek, ki vadečim omogoča hiter napredek in ohranja motivacijo predvsem s tem, ko v najkrajšem možnem času igral-

ce pripeljemo do izmenjave udarcev oz. »prave teniške igre«.

Kasneje, ko so vadeči sposobni izmenjati nekaj udarcev, lahko zainteresiranim za tekmovanje predstavimo zelo zanimiv skupinski tekmovalni format »Wimbledon – Smetišče«. Pred začetkom skrajnima dvema igriščema določimo imeni Wimbledon in Smetišče. Tekmovanje posamezne tekme časovno omejimo od 3 do 5 min. Igralca, ki sta vsak na svoji strani mreže, štejeta dobljene točke. Po preteku igralnega časa se zmagovalec premakne eno igrišče proti Wimbledonu, poraženec pa proti Smetišču. Igralci tako dobijo nove tekmece, s katerimi odigrajo

ново tekmo. Zmagovalec v »Wimbledonu« in poraženec na »Smetišču« vedno ostaneta na svojem mestu.

LITERATURA

International Tennis Federation (1998) *ITF School Tennis Initiative. Teacher's manual*. International Tennis Federation. ITF. (b. d.). Play + Stay. Dostopno na <http://www.tennisplayandstay.com/home.aspx>, 12. 8. 2018.

Zetou, E., Koronas, V., Athanailidis, I., in Koussis, P. (2012) Learning tennis skill through game Play and Stay in elementary pupils. *Journal of Human Sport and Exercise*. University of Alicante.

Spoštovani učitelji in pedagoški delavci!

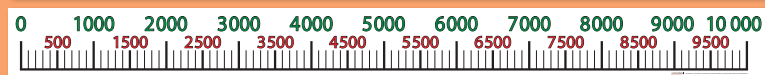
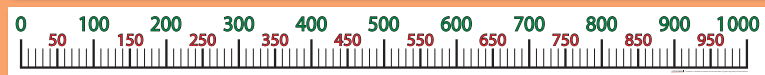
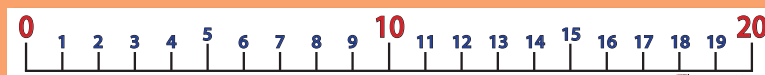
DIDAKTIČNI PRIPOMOČKI

RAZREDNI STENSKI STOTIČNI KVADRAT

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

ŠTEVILSKI TRAKOVI

- številski trak do 20
- številski trak do 100
- številski trak do 1.000
- številski trak do 10.000
- številski trak do 1.000.000

ŠOLSTVO IN PRAVO

V razdelku Šolstvo in pravo bomo objavljali prispevke mag. Domna Petelina, univ. dipl. pravnika, ki bo skušal odgovoriti na številna odprta vprašanja s področja šolskega prava, zato se lahko glede želenih vsebin prihodnjih prispevkov ali dilem vsakokratnega aktualnega prispevka obrnete nanj na e-naslov petelin.domen@gmail.com.

NEPRAVILNO OBRAČUNAVANJE STROŠKOV PREVOZA NA DELO IN Z DELA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik

Ob sklenitvi delovnega razmerja mora delodajalec delavcu, poleg plače¹ zagotoviti tudi povračilo stroškov za prehrano med delom, za prevoz na delo in z dela ter povračilo stroškov, ki jih ima delavec pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju².

Povračilo stroškov prevoza na delo in z dela za delavce, zaposlene na področju vzgoje in izobraževanja, je urejeno v 5. členu Aneksa h Kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja³.

Socialni partnerji so se ob sklenitvi Kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju: KPVIZ) dogovorili, da pripada povračilo stroškov prevoza večini delavcev, ne pa vsem. Tako iz določbe prvega odstavka 5. člena Aneksa h KPVIZ izhaja, da »pripada povračilo stroškov prevoza na delo in z dela javnemu uslužbencu glede na razdaljo od kraja bivališča do delovnega mesta, če ta razdalja znaša več kot dva kilometra«.

VIŠINA STROŠKOV PREVOZA NA DELO IN Z DELA

Z drugim odstavkom 5. člena Aneksa h KPVIZ je določeno temeljno, primarno pravilo, da »se stroški

prevoza na delo in z dela povrnejo v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi«.

Samo v primerih, kadar javni uslužbenec nima možnosti prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, se mu prizna kilometrina v višini 8 % cene neosvinčenega motornega bencina – 95 oktanov⁴.

Za priznanje kilometrine kot načina povračila stroškov prevoza na delo in z dela je pomembna razlaga, kdaj se šteje, da javni prevoz ni možen. Tako iz določbe tretjega odstavka 5. člena Aneksa h KPVIZ izhaja domneva, kdaj se šteje za potrebe priznavanja stroškov prevoza, da javni prevoz ni možen. Gre za primere:

- če javni prevoz ne obstaja,
- če javnega prevoza glede na delovni čas javnega uslužbenca ni možno uporabiti ali
- če bi uporaba javnega prevoza glede na vozni red in delovni čas javnega uslužbenca, ne upošteva je čas trajanja vožnje, za delavca pomenila več kot eno uro dnevne časovne izgube v eno smer.

Aneks h KPVIZ tako šteje neobstoj in nezmožnost uporabe javnega prevoznega sredstva glede na delovni čas delavca kot dopustna primera za priznanje kilometrine kot načina povračila stroškov prevoza na delo in z dela. Aneks h KPVIZ določa tudi tretji, še dopustni primer za izplačilo kilometrine, po

katerem delavec ne sme izgubiti več kot ene ure v eno smer zaradi uporabe javnega prevoza, pri čemer izguba časa zaradi vožnje na delo in z dela v ta čas ni všteta.

Aneks h KPVIZ določa pravico do povračila stroškov prevoza ne glede na dejanski način prihoda na delo, za katerega se delavec odloči. Višina denarnega povračila za strošek prevoza ne glede na prevozno sredstvo oziroma pešpot in za čas, ki ga delavec izgubi s prihodom na delo, je vezana na višino stroškov za javni prevoz. Pri tem tako kot ni pomemben način dejanskega prevoza, ni pomembna niti stroškovna primerjava višine kilometrine in stroška javnega prevoza⁵.

Strošek javnega prevoza se v okviru možnega javnega prevoza priznava na razdalji, daljši od dveh kilometrov med krajem bivanja in delovnim mestom, pri čemer Aneks h KPVIZ izrecno ne predvideva situacij, po katerih bi se priznavalo kilometrino, če je javni prevoz možen. Zato je potrebno predvsem s časovno izgubo ene ure zaradi čakanja na (drug) javni prevoz, ki je lahko tudi v obliki porabljenega časa zaradi normalne hoje do naslednjega javnega prevoznega sredstva in v obliki porabljenega časa do prihoda od kraja bivanja do mesta javnega prevoza oziroma od mesta javnega prevoza do delovnega mesta, razlagati (ne)zmožnost prevoza na

1 Med druga povračila stroškov v zvezi z delom lahko štejemo tudi regres za letni dopust, odpravnino ob upokojitvi, kilometrino za uporabo lastnega avtomobila, itd.

2 Prvi odstavek 130. člena Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16 in 15/17 – odl. US).

3 (Ur. l. RS, št. 40/12).

4 Drugi odstavek 5. člena Aneksa h Kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja.

5 Sodbi Vrhovnega sodišča RS VIII Ips 21/2014, z dne 2. 6. 2014, in VIII Ips 199/2014, z dne 13. 1. 2015.

delovno mesto z javnim prevoznim sredstvom⁶.

V šestem odstavku 5. člena Aneksa h KPVIZ je sicer določena še ena izjema, ko delavec do povračila stroškov prevoza na delo in z dela sploh ni upravičen, in sicer v primerih, kadar je organiziran ali zagotovljen brezplačni prevoz oziroma če delodajalec zagotovi brezplačni prevoz na delo in z dela, delavcu povračilo stroškov prevoza na delo in z dela ne pripada.

OKROŽNICA MINISTRSTVA ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT Od uveljavitve Aneksa h KPVIZ (leta 2012) do 31. 8. 2016 so bile pravne dileme glede oblike plačevanja (javni prevoz, kilometrina) in višine povračila stroškov prevoza na delo in z dela na področju vzgoje in izobraževanja praviloma odpravljene in razjasnjene. Dne 26. 8. 2016 pa je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju: ministrstvo) z okrožnico, št. 6030-2/2016/1, z naslovom »Prenovljena aplikacija Prevoz«, vse šole seznanilo z novostmi glede posodobljene aplikacije Prevoz⁷.

Ministrstvo je v dobri veri in na podlagi ugotovitev nadzora nad dodeljevanjem in porabo javnih sredstev za povračilo stroškov zaposlenim na področju vzgoje in izobraževanja posodobilo aplikacijo Prevoz. Vsi zaposleni so morali ob začetku šolskega leta 2016/17 izpolniti in podpisati nove izjave za povračilo stroškov prevoza na delo in z dela. Ministrstvo je v okrožnici in v navodilih za izpolnjevanje izjave, ki so bila priloga okrožnice, zelo dobro obrazložilo in pravno utemeljilo pravne elemente izplačil

6 Sodba Višjega delovnega in socialnega sodišča, št. Pdp 612/2016, z dne 2. 2. 2017.

7 Aplikacija Prevoz ima trojno funkcijo: 1. zajem podatkov in izračun transferjev, 2. orodje za nadzor nad namensko in gospodarno rabo javnih sredstev, 3. poslovno orodje za šole, ki jim omogoča enoten in učinkovit nadzor nad povračili stroškov prevoza.

povračil stroškov prevoza na delo in z dela, vendar je ministrstvo v enem od opisanih primerov prekoračilo normativne okvirje, določene z Aneksom h KPVIZ, in med dopustne izjeme, ko lahko delodajalec delavcu izplača kilometrino namesto povračila stroškov prevoza na delo in z dela v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, navedlo tudi primer, »ko javni prevoz ni možen v smeri delovnega mesta«.

Po mnenju in navodilih ministrstva delavci ne smejo v primerih, kadar javni prevoz ni možen v smeri delovnega mesta, iskati možnosti javnega prevoza po drugih daljših relacijah, ki ne potekajo v smeri delovnega mesta, ampak mora delavec prejeti povračilo stroškov prevoza v obliki kilometrine po najkrajši poti, ker javnega prevoza v smeri delovnega mesta ni. Na to nepravilnost je SVIZ dne 27. 10. 2016⁸ opozoril ministrstvo, vendar vemo iz nekaterih primerov iz prakse, da nekateri delavci še vedno (že dve leti) prejema v tovrstnih primerih povračilo stroškov prevoza v obliki kilometrine po najkrajši poti, čeprav bi jim moral delodajalec povrniti stroške prevoza na delo in z dela v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi.

V nekaterih primerih so delavci zaradi nezakonite prakse v dveh letih prejeli tudi 2.000,00 (in več) evrov manj sredstev, kot jim glede na veljavne predpise pripada. Ravnatelj pri tem ne gre pavšalno kriviti, da samovoljno ravnajo, saj nenazadnje le spoštujejo navodila ministrstva in sledijo njihovim usmeritvam, kar pa se v tem primeru izkaže za nezakonito, saj navodila ministrstva ne moremo šteti kot veljavni predpis, ki poleg vsega širi izjeme povračila stroškov prevoza v obliki kilometrine na primere, ki presegajo zgoraj opisane dopustne izjeme.

8 http://www.sola1.si/sviz/_private/potni_stroski_poziv_MIZS_k%20umiku_navodil.pdf.

Sporni kriterij »javni prevoz v smeri delovnega mesta« ministrstva je zakonit zgolj in samo v pravnih okvirih, določenih s tretjim odstavkom 5. člena Aneksa h KPVIZ, kjer je navedeno, da delavec prejme povračilo stroškov prevoza v obliki kilometrine, kadar javnega prevoza glede na delovni čas delavca ni možno uporabiti ali kadar bi uporaba javnega prevoza glede na vozni red in delovni čas javnega uslužbenca, ne upošteva časa trajanja vožnje, za delavca pomenila več kot eno uro dnevne časovne izgube v eno smer.

Kriterij »javni prevoz v smeri delovnega mesta«, ki ga je z okrožnico določilo ministrstvo in ki ga nekateri ravnatelji upoštevajo, je nezakonito, saj presega pravne okvire, določene v Aneksu h KPVIZ kot temeljnem predpisu, ki normativno ureja področje stroškov prevoza na delo in z dela zaposlenih na področju vzgoje in izobraževanja. Tega kriterija se zaradi spoštovanja načela zakonitosti ne sme upoštevati, saj kriterij iz okrožnice ministrstva ne temelji na kakršnemkoli veljavnem predpisu (zakon, kolektivna pogodba, podzakonski predpis, itd), ampak gre za svojevrstno (in nepravilno) interpretacijo, zaradi katere so nekateri zaposleni na področju vzgoje in izobraževanja pri obračunu povračila stroškov prevoza na delo in z dela oškodovani.

KAKO RAVNATI?

V kolikor delavec, ki opravlja svoje delo na področju vzgoje in izobraževanja, prejema povračilo stroškov prevoza v obliki kilometrine, moral pa bi prejemati povračilo stroškov prevoza na delo in z dela v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, mora ravnatelja na to opozoriti s pisnim zahtevkom, pri čemer je potrebno v vsakem primeru konkretno in podprto z ustreznimi dokazili (voznimi redi javnih prevoznikov) dokazati, da je javni prevoz glede na njegov delovni čas možno uporabiti, oziroma dokazati, da uporaba javnega prevoza glede na

vozni red in delovni čas delavca, ne upoštevaje čas trajanja vožnje, zanj ne pomenita več kot eno uro dnevne časovne izgube v eno smer.

Delavec lahko tudi predlaga, da se razlika med izplačanimi stroški prevoza na delo in z dela do zakonite višine stroškov prevoza na delo in z dela, to je stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, v obdobju od 1. 9. 2016 do dne izplačila razlike, izplača skupaj z zamudnimi obrestmi. Ravnateljem je seveda potrebno dati dovolj časa, da zadevo proučijo in preverijo, saj so primeri neprimerljivi in je potrebno vsak primer posebej analizirati.

Tovrstnih primerov ni veliko, kljub vsemu pa jih ni tako zelo malo in obstajajo, zato je če sledimo načelu pravičnosti in načelu enakosti pred zakonom, so tudi delavci, ki od 1. 9. 2016 prejemajo kilometrino namesto stroškov javnega prevoza

z javnimi prevoznimi sredstvi, in za katere se izkaže, da javni prevoz glede na njihov delovni čas lahko uporabijo, ali če izkažejo, da uporaba javnega prevoza glede na vozni red in njihov delovni čas, ne upoštevaje čas trajanja vožnje, za njih ne pomeni več kot eno uro dnevne časovne izgube v eno smer, v celoti upravičeni do zakonitega izplačila (kot tudi poplačila) stroškov prevoza na delo in z dela v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi.

Tako iz veljavnih predpisov kot tudi sodne prakse izhaja, da so stroški javnega prevoznega sredstva primarno povračilo javnemu uslužbencu za prevoz na delo in z dela in da pri obračunu potnih stroškov ni pomembna stroškovna primerjava višine kilometrine in stroškov javnega prevoza, prav tako pa ne sme prevladati kriterij »javni prevoz v smeri delovnega mesta«.

Pri tem je potrebno ponovno poudariti, da povračilo stroškov prevoza na delo in z dela v višini stroškov javnega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi ne pomeni, da mora delavec javni prevoz tudi uporabljati na prihod na delo in z dela. Delavec se na delovno mesto lahko pripelje tudi na drug način (lastni osebni avtomobil, kot sopotnik, s kolesom, itd). Pri povračilu stroškov prevoza tako ni pomemben način dejanskega prevoza, poleg tega ni pomembna niti stroškovna primerjava višine kilometrine in stroška javnega prevoza. Povračilo stroškov prevoza na delo in z dela v višini kilometrine je zatorej podredna oblika povračila stroškov prevoza na delo in z dela in pride v poštev le v primerih odsotnosti ustreznega javnega prevoza.

Pripravil:
Mag. Domen Petelin,
univ. dipl. pravnik

**LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
LJUBLJANA**

SEZONA
**2018
/2019**

PREDSTAVE

**PROGRAMI KULTURNO-
UMETNOSTNE VZGOJE**

FESTIVAL LUTKE 2018
(12. – 16. SEPTEMBER)

Informacije in
rezervacije za skupine
T 01 3000 976
E organizacija@lgl.si

70 LET
LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
LJUBLJANA

Mali poliglotti

PRVIČ V SLOVENIJI

JEZIKOVNI TEČAJI ZA OTROKE

Z ISTOČASNIM ZABAVNIM PROGRAMOM ZA STARŠE:

degustacije / kino večeri / joga / standup / chillout

ČOLNARNA – PARK TIVOLI

rezervacije: 031 418 311 / colnarna.events@gmail.com

OD OKTOBRA DALJE!

Tradicija, mladostnost in kvaliteta programa za vse generacije

Kam? V Pionirski dom!

Pionirski dom – Center za kulturo mladih letos praznuje 55 let delovanja in skozi svojo pestro zgodovino širi obzorja o pomenu kulturno-umetniške vzgoje otrok, mladih in odraslih.

Danes lahko s ponosom spremljamo naše izvrstne tečajnike na slovenskih odrih, na filmskem platnu, kot strokovnjake na področju jezikoslovja in kot kvalitetne uporabnike kulturno-umetniških vsebin.

Kot pojasnjuje direktorica zavoda Viktorija Potočnik, je Pionirski dom – Center za kulturo mladih v svojih 55 letih delovanja prešel različne razvojne faze. »S spoštovanjem do bogate zgodovine zavoda ter s subtilnim uvajanjem in ujemanjem sodobnega časa smo postali prepoznavni tako doma kot v tujini. V lanskem letu je naše celoletne dejavnosti obiskovalo 1200 tečajnikov, raziskava mnenja staršev pa kaže, da jih je 98 % izrazilo, da so bili z našim delom in našimi programi zelo zadovoljni. V Pionirskem domu je doma vedenje in zavedanje o pomenu kulturno-umetniškega izobraževanja, zato so spodbudni tudi odgovori, ki jih je razbrati iz ankete, izvedene med tečajniki. Pravijo, da jih z našim delom spodbujamo k temu, da so postali bolj zavedni in aktivni pri udeleževanju kulturno-umetniških vsebin tudi izven našega zavoda.«

Raznolik in pester program, ponujamo preko petindvajset kulturno-umetniških vsebin in učenje trinajst tujih jezikov lahko tečajniki obiskujejo skozi celo šolsko leto. Vsebine dopolnjujemo z osmimi festivali, ki so v večni brezplačni in so namenjeni otrokom vrtcev, osnovnih in srednjih šol iz Slovenije in tujine. Številne delavnice in praznični dogodki pa so zanimiva srečevališča tako otrok kot odraslih in so stičišče generacij.

OKVIR:

Festivali Pionirskega doma bogatijo ustvarjalni svet otrok in njihovih pedagogov

Od 9. do 11. januarja 2019 se bo v prostorih Pionirskega doma odvijal festival znanosti Hokus Pokus, ki bo ponujal aktivne in doživljajske delavnice s predstavitvijo aktualnega dela inštitutov, fakultet, zavodov, društev in centrov znanosti. Festival se širi z idejo združevanja znanosti in umetnosti, spremlja pa ga raziskovalno, kulturno-umetniški program, ki festival obogati in približa širši javnosti.

14. februarja 2019 se bodo v Festivalni dvorani družili in kreativno udeleževali udeleženci Literarnega natečaja in Literarnega natečaja v tujih jezikih. Natečaj je namenjen pišočim mladim ustvarjalcem 2. in 3. triade osnovnih šol, Literarni natečaj v tujih jezikih pa osnovnošolcem tretje triade in dijakom. Festival poteka v dveh fazah: na osnovi razpisa sodelujoči dopolni, nadgradi in napiše svojo zgodbo, ta pa je, po izboru žirije, tudi nagrajena. Zmagovalci natečaja odlomke svojih del slišijo v

interpretaciji dramskih igralcev na zaključni prireditvi. Izbor najboljših besedil bo izšel v pisni obliki po koncu natečaja.

Od 20. do 22. marca 2019 bo v prostorih Pionirskega doma potekal mednarodni filmski festival Zoom, ki je namenjen spodbujanju in izobraževanju mladih na področju filmskega ustvarjanja. Udeležijo se ga lahko osnovnošolci in srednješolci z vsega sveta in s tem izkoristijo priložnost, da se tudi v mednarodnem okviru z lastnim filmskim jezikom predstavijo vrstnikom.

26. in 27. marca 2019 bo v Festivalni dvorani potekal Glasbeni festival, ki omogoča nastop in predstavitev mladih neveljavljenih posameznikov in skupin slovenskih osnovnih in srednjih šol. Festival, ki spodbuja predvsem avtorsko glasbo in udeležencem omogoča doživetje nastopa na velikem odru, z ekipo odrskih tehnikov in odličnim ozvočenjem. Zmagovalci so poleg bučnega aplavza nagrajeni tudi s prispevkom, ki bo omogočil razvoj njihove glasbene poti.

Od 1. do 14. aprila 2019 bo v Festivalni dvorani potekal Otroški festival gledaliških sanj in Mednarodni impro dan, z zaključno prireditvijo 14. aprila 2019. Festival predstavlja priložnost gledališkimi in impro skupinam ter njihovim mentorjem, da se predstavijo širšemu občinstvu, dobijo koristne nasvete in ideje za delo naprej ter spoznajo produkcijo drugih gledaliških osnovnošolskih skupin. Na festivalu, ki je postal prepoznaven po Sloveniji in zamejstvu, imajo osnovnošolci možnost

*javnega nastopanja na gledališkem odru Festivalne dvorane. **Letošnje leto bo v okviru OFGSja potekal tudi Mednarodni impro festival za mlade, ki poteka v okviru evropskega projekta, katerega nosilec je Pionirski dom, Young Theatre. 12. aprila 2019 se bodo na odru Festivalne dvorane z impro produkcijami predstavile različne osnovnošolske in impro skupine.***

Z zaključno prireditvijo, ki bo 23. maja 2019 v Pionirskem domu na Komenskega 9, se bo zaključil likovni festival LikFest. Z likovnim festivalom, ki je namenjen otrokom iz vrtcev in osnovnih šol MOL-a in je bil zelo dobro sprejet tako med mentorji kot med učenci, želimo spodbuditi avtentičnost otroškega in mladinskega ustvarjanja. Izbor del bo predstavljen na zaključnem dogodku, ko bo izšel tudi barvni katalog.

8. junija bo festival sodobne odrske umetnosti Kalejdoskop, v koprodukciji s KD Qulenium, v prostorih Pionirskega doma in skozi več dogodkov v juniju, na prizoriščih v Kranju in Ljubljani, ponovno ponudil možnost vpregleda v enkratno ustvarjalno moč sodobnega plesa. Plesni festival sodobne odrske umetnosti ponuja ogled različnih gledaliških in plesnih predstav ter koncertov.

Izjemne sodelavke in sodelavci v otrocih vzpodbujajo izvirnost, cenijo njihovo posebnost in jim pomagajo pri razvijanju vedoželjnosti, kritičnega odnosa do sebe in do okolja ter jih spodbujajo k sodelovanju. Vpliv naših izobraže-

valnih prijemov na vključevanje mladih v okolje in na izboljšanje šolski uspeh sta dobri popotnici za poti na katere odhajajo.

Želimo si, da bi lahko tudi v šolskem letu 2018/19 skupaj risali čez črto, igrali več kot le note, zato vabljeni v vpis v celoletne dejavnosti Pionirskega doma, ki jih izvajamo na več lokacijah, tudi v obnovljenih prostorih Pionirskega doma na Komenskega 9.

Stavba s pestro zgodovino, od družinske vile do Pionirske knjižnice in današnjega arhitekturnega biserja, katerega prenova se je začela leta 2014, ponuja prostore, kjer se v čudovitem ambientu ustvarjajo vsebinsko bogate zgodbe s tečajji, ki so namenjeni mladostnikom in odraslim. V njej se odraža tradicija in pionirski duh, ki smo ga, z ohranjanjem zgodovinskih elementov in z dodatkom sodobne tehnike, še nadgradili.

Kletni prostori so na razpolago za kiparske in slikarske delavnice, izvajajo pa se tudi grafične delavnice za mlade in odrasle. V pritličju hiše je info točka, nad njo pa se pne velikanska pisana slika priznanega umetnika Ficka. Poleg je velik prostor za uprizorjene dejavnosti, lutkovne in gledališke predstave ter predstavitve otrok, ki obiskujejo različne dejavnosti. V prvem nadstropju so prostori za slikarske in kiparske delavnice za otroke in mladostnike, posebna soba pa je namenjena razstavam in produkcijam tečajnikov. Skrbno obnovljeno je tudi podstrešje, z očiščenimi ste-

bri, tramovi, linami in balkonom. Prostor, ki ga je moč razdeliti na dva dela, je namenjen predvsem delavnicam, ponuja pa tudi možnost izvedbe ekskluzivnih srečanj, konferenc, kulturno-izobraževalnih dogodkov in uporabe v galerijske namene.

Bogatost in vsestranskost programa, ki je namenjena vsem generacijam, se odraža tudi skozi sezono družabnih plesov v Plečnikovi Festivalni dvorani.

Tako začetniki kot profesionalci lahko oživijo tradicijo skupinskih plesov, nova plesna sezona pa bo obarvana z že znanimi ritmi angleškega in dunajskega valčka, tanga, foxtrota, disco foxa, sambe, cha cha cha-ja, rumbe, jivea, salse, bachate in mamba, seveda pa ne bomo pozabili na tradicionalno Jenkovo četvorko.

Zaupanje in zvestoba tečajnikov v preteklem šolskem letu je bila izjemna, kar samo še potrjuje, da Pionirski dom – Center za kulturo mladih, kljub svoji dolgoletni tradiciji ohranja mladostnost.

Vabljeni, da si več o naših aktivnostih preberete na spletni strani Pionirskega doma in da nas spremljate na družbenih omrežjih, predvsem pa vabljeni, da ustvarjamo skupaj v prijetni družbi, v inovativnih projektih in med predanimi sodelavci.

Skupaj sprejemajmo korake, ki mladim omogočajo uporabo pridobljenih znanj za tlakovanje samostojne in samozavestne poti v prihodnost.

”

“POUČEVANJE BI MORALO
BITI TAKŠNO, DA BI TISTO,
KAR NUUDI, RAZUMELI KOT
DRAGOCENNO DARILLO, NE PA
KOT ZAHTEVNO NALOGO.”

Albert Einstein

---

didakta

Dovoljeno fotokopiranje v skladu s SAZOR

”

“DILEMMA POUČEVANJA JE,
KAKO POVEDATI UČENCEM,
KAJ NAJ IŠČEJO,
NE DA BI JIM GOVORILI,
KAJ NAJ VIDIJO.”

Lascelles Abercrombie

didakta

”

“POUČEVANJA NE BI SMELI
PRIMERJATI S POLNJENJEM
STEKLENICE Z VODO,
AMPAK Z ROŽO,
KI RASTE PO SVOJE.”

Noam Chomsky

---

didakta

”

“NI BOLJŠEGA BRUSA
ZA BRUŠENJE UMA IN
SPodbujanJE ŽELJE PO
UČENJU KOT POHVALA.”

Roger Ascham

didakta

Revija Didakta št. 199
september–oktober 2018

Za založbo
Rudi Zaman

Urednica
Lenka Gložančev

Uredniški odbor
dr. Natalija Komljanc,
Dora Gobec,
Mojca Grešak,
dr. Justina Erčulj,
dr. Robi Kroflič,
dr. Kristijan Musek Lešnik,
Andrej Antolič,
Matic Pavlič

Časopisni svet
dr. Cveta Razdevšek Pučko,
mag. Teja Valenčič,
Rudi Zaman

Lektura
Alenka Gložančev

Fotografije
avtorji člankov,
foto dokumentacija
uredništva

Oblikovanje
Matjaž Kavar, RAORA d.o.o.

Tisk
Grafika Soča, d.o.o.

Naslov uredništva
Revija Didakta
Gradnikova 91a
4240 Radovljica
tel.: 04 53 20 200
faks: 04 53 20 211
e-pošta: revija@didakta.si
www.didakta.si
Naročnino prosimo
poravnajte na račun
št. 02 068-0016734826,
odprt pri NLB.

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša
89,99 EUR za 5 dvojnih števil.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Revijo Didakta sofinancira
Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije.

Naročilnica na revijo DIDAKTA

Ime ustanove (oz. ime in priimek) _____

Naslov _____

Pošta _____

E-pošta _____

SI/davčna številka _____

DA NE davčni zavezanec _____

Telefon _____

Kraj in datum _____

Žig/podpis _____

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 89,99 EUR
za 5 dvojnih števil.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust.
Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe:
Didakta d.o.o., Gradnikova 91a, 4240 Radovljica
Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in
e-pošti: zalozba@didakta.si.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

Članki za revijo naj obsegajo od 9.900 do 15.000 znakov s presledki. Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si ali na zgoščenki po pošti na naslov Didakta, d. o. o. Radovljica, Gradnikova 91a, 4240 RADOVLJICA, s pripisom "Za revijo Didakta".
Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovno gradivo pošljete kot samostojno prilogo. Elektronske fotografije ali skenirane slike morajo biti ustrezne kakovosti (širina najmanj 10 cm, 300 dpi). Prispevek opremite s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom. Upoštevajte znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov, članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja), navedeni naj bodo citati in uporabljena literatura. Že objavljenih prispevkov ne objavljamo.
Pridržujemo si pravico do manjših sprememb.

Uredništvo revije Didakta